

NATIONALMUSEETS
FORSKNINGSBERETNING 2013

<i>FORORD</i>	3
<i>I. NATIONALMUSEETS FORSKNING</i>	4
Målsætning og vision for Nationalmuseets forskning	4
Ressourcer	5
Organisering af forskningen	5
Forskerstillinger og forskningsår	7
Forskeruddannelse/ph.d.-uddannelse	8
Forskerskoler	9
Publikationer 2013	9
Forskningsprojekter 2013	10
Forskningskoordinering og rådgivning	11
Ekstern forskningsadministrativ rådgivning	11
<i>II. TVÆRGÅENDE FORSKNINGSPROJEKTER</i>	14
Nordlige Verdener	14
Førkristne Kultpladser	14
Jellingprojektet	15
Tranquebar Initiativet	15
Pots, Potters and Society in Ancient Greece	16
The Carpenter-Meldgaard Endowment	17
Serampore Initiativet	17
<i>III FORSKNINGSAKTIVITETER</i>	18
Danmarks Oldtid – Arkæologi & Naturvidenskab	18
Danmarks Middelalder- og renæssanceenhed	41
Danmarks Nyere Tid	57
Frilandsmuseet	65
Frihedsmuseet	68
Frøslevlejrens Museum	69
Den kgl. Mønt- og Medaillesamling	71
Antiksamlingen	77
Etnografisk samling	83
SILA – Arktisk Center ved Nationalmuseets Etnografiske Samling	88
Bevaringsafdelingen	93
Musikmuseet	110
Center for Formidling	111

FORORD

Forskningsberetning 2013 giver en oversigt over forskningsindsatsen i Nationalmuseets faglige afdelinger med tilhørende forskningsområder og Forskningsadministrationens funktioner i relation til forskningen.

Beretningen indeholder tre hovedafsnit:

I. Nationalmuseets forskning

II. Oversigt over Nationalmuseets store forskningsprojekter

III. Forskningsområdernes aktiviteter, herunder projekter og publikationer.

Vicedirektør Lene Floris

Nationalmuseets Forskningsberetning er udgivet af Nationalmuseet i 2014
Redaktion: Forskningskoordinator Birgit Rønne
Forside: Valkyrie, Danmarks Oldtid

I. NATIONALMUSEETS FORSKNING

Målsætning og vision for Nationalmuseets forskning

Nationalmuseets forskning er baseret på den forskningsstrategi, der blev udarbejdet og vedtaget i 2007, efter den Internationale Forskningsevaluering i 2005-2006. Nedenfor følger en opsummering af målsætning, vision og strategien for forskningen, som med mindre ændringer også har været gældende i 2013.

Målsætning

Museets forskning er baseret på nationale og internationale samlinger, arkiver, samt det antikvariske arbejde og andre relevante kildegrupper.

Museets forskning skal på denne baggrund bidrage til forståelsen af de historiske sammenhænge mellem:

- samfundsstrukturer og forandringsprocesser
- kultur og identitet
- menneske og miljø

Inden for disse områder skal museet bedrive innovativ forskning for at opnå ny indsigt i historien og kulturhistorien og i bevaring af kulturarven.

Museets forskningsresultater skal formidles både til nationale og internationale forskningsmiljøer, til beslutningstagere og til offentligheden.

Museets forskning er en forudsætning for museets udstillingsvirksomhed og øvrige formidling.

Vision

Nationalmuseets forskningsmål er at være blandt de førende, nationalt og internationalt, inden for forskning i kulturarv.

Strategi for Nationalmuseets forskning

Strategiens formål er at opretholde og udvikle forskningsmiljøets kompetencer ved:

- at profilere museets forskningsresultater i samfundsdebatten
- at integrere museets forskning i nationale og internationale programmer inden for de relevante fagområder
- at definere og udvikle 1-3 tværgående satsningsområder i relation til museets kerneområde
- at udvikle nye metoder og tilgange til studiet af kulturarven
- at fremme det tværfaglige forskningssamarbejde mellem enhederne
- at udvikle forskningssamarbejde såvel nationalt som internationalt
- at prioritere forskningsressourcerne med udgangspunkt i satsnings- og fagområdernes styrke og potentiale
- at udvikle forskningsledelse
- at udvikle forskningsformidling

Ressourcer (omkostninger) anvendt til forskning fra finanslovsbevilling og eksterne midler i 2013 sammenlignet med 2012.

Tabel 1

År	Finanslovsbevilling	Eksterne midler	I alt
2013	30.836.284 kt.	29.537.000 kr. Private fondsmidler 23.128.000 kr. Andre statslige- og EU-midler 6.409.000 kr.	60.373.284 kt.
2012	22.182.317 kr.	34.968.722 kr. Private fondsmidler 26.050.250 kr. Andre statslige- og EU-midler 8.918.472 kr.	57.151.039 kr.

De samlede udgifter til forskning i 2013 har haft et fald i relation til de eksterne midler, mens udgifter afholdt af finanslovsbevillingen er steget og har kompenseret de reducerede eksterne midler.

Organisering af forskningen

Kerneområde for Nationalmuseets forskning

Kerneområdet for Nationalmuseets forskning er *Materiel og immateriel kulturarv - bevaring, fortolkning og fortælling*

Forskningen inden for kerneområdet varetages af museets forskende enheder som tilsammen dækker en række fagområder med tilhørende grundforskning og anvendt forskning:

Forsknings- og Formidlingsafdelingens enheder:

- Danmarks Oldtid – Arkæologi
- Danmarks Oldtid - Naturvidenskab
- Danmarks Middelalder og Renæssance
- Danmarks Nyere tid
- Den Kgl. Mønt- og Medaljesamling
- Antiksamlingen
- Etnografisk Samling
- Frihedsmuseet
- Frøslevlejrens Museum
- Frilandsmuseet
- Musikmuseet
- Center For Formidling

Bevaringsafdelingens enhed:

- Forskning, analyse & Rådgivning (FA&R)

Status for fagområderne

I disse enheder foregår den faglige forskningsindsats sammen med den forskning, der går på tværs af forskningsområderne ved etablering af fælles forskningsprojekter, ofte samtidig med at der er etableret netværk med eksterne, faglige samarbejdspartnere, herunder også internationale samarbejdspartnere. Store projekter omtales kort nedenfor, mens mindre projekter og delprojekter omtales under de enkelte faglige enheder.

Store forskningsprojekter fortsat fra tidligere år

Nationalmuseets første tværgående forskningsområde 'Nordlige verdener' er fortsat i 2013, takket være den store bevilling fra Augustinus Fonden på 28 mio. kr., som museet fik tilsagn om i 2009. Satsningsområdet omfatter ca. 20 delprojekter og involverer en stor del af museets faste forskerstab plus en række projektforskere, og varer til udgangen af 2014. Et af højdepunkterne i 2013 har været afholdelsen af en stor tre-dages international konference i slutningen af november måned, hvor satsningsområdets resultater blev fremlagt for forskere i ind- og udland.

Ligeledes er projektet 'Førkristne kultpladser' fortsat i 2013, igangsat med en bevilling i 2010 fra A.P. Møller & Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal med et beløb på 11,2 mio. kr. Projektet løber til 2015. I 2013 har projektet koncentreret sig om analyse og publiceringsfasen.

'Jellingprojektet – et kongeligt monument i dansk og europæisk belysning', påbegyndt i 2008 efter at have modtaget en stor bevilling fra Bikubenfonden på 22,7 mio. kr., fortsatte i 2013 sine forsknings- og formidlingsprojekter i samarbejde med forskere fra Aarhus Universitet og Vejle Museum. I 2012 modtog Nationalmuseet efter en ny ansøgning yderligere en bevilling fra Bikubenfonden til fortsættelse af Jellingprojektet i perioden 2013-2015. Bikubenfonden forøgede derved Jellingprojektets midler med 7,3 mio. kr. Dertil skal lægges en selvstændig bevilling på 1.674 mio. kr., også fra Bikubenfonden, til en specialundersøgelse af den stående Jelling Kirke.

'Pots, Potters and Society' forankret i museets Antiksamling, blev påbegyndt i 2008 og er fortsat i 2013. Udgangspunktet er Nationalmuseets Antiksamlingens store og varierede samling af græsk keramik, der er uden sidestykke i Nordeuropa. Projektet er finansieret af Gösta Enboms Fond. I 2013 er tredje bind udkommet i serien Gösta Enbom Monographs.

'The Carpenter Meldgaard Endowment', som blev etableret i 2009 i Etnografisk Samlingens regi, har fortsat projektet i 2013. Det varer frem til 2014 og har som formål at analysere og publicere tidligere museumsinspektør Jørgen Meldgaards efterladte arkivalier, som stammer fra arkæologiske undersøgelser i Arktisk Canada og Grønland. Projektet er støttet af The Rock Foundation med ca. 7,5 mio. kr.

'Tranquebar Initiativet' som er et samarbejdsprojekt mellem Nationalmuseet og Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier (ToRS), Københavns Universitet, har fortsat sine aktiviteter i 2013. Projektet har gennem en lang række delprojekter sat fokus på de danske kolonier i Indien og deres betydning for dansk historie fra det 17. til det 19. århundrede. I 2013 er den udarbejdede formidlingsplan planlagt implementeret i relation til museet i Fort Dansborg og i det restaurerede Guvernørhus, begge i Tranquebar.

'Serampore Initiativet' er et projekt, der gennem forskning og dokumentation samt anlægs- og restaureringsarbejder har til formål at skabe ny viden om livet i Serampore, den tidligere danske koloni (1756-1845) i Indien, både ud fra et historisk og nutidigt perspektiv. På basis af en partnerskabsaftale mellem Realdania og Nationalmuseet, har Realdania afsat 22 mio. kr. til at gennemføre projektet i perioden 2011-2018. Kulturministeriet har derudover støttet projektet med en bevilling på 4 mio. kr.

Forskerstillinger og forskningsår

Forskningen på Nationalmuseet udøves af forskningsprofessorer, seniorforskere, forskere, seniorrådgivere, projektseniorforskere, projektforskere, forskningsassistenter primært inden for den videnskabelige stillingsstruktur, som ækvivalerer sektorforskningsinstitutionernes og universiteternes stillingsstrukturer.

Tabel 2. Fordeling af forskerkategorier på museets forskningsenheder inden for den videnskabelige stillingsstruktur*

Forskningsenhed	Forsker	Forskningsassistenter	Projektforsker	Projektse-niorforsker	Seniorforsker	Seniorrådgiver	Forskningsprofessor	I alt
Danmarks Oldtid – Arkæologi	1		1	1	2	1	1	7
Danmarks Oldtid - Naturvidenskab	2		1		1			4
Danmarks Middelalder og Renæssance					6	1		7
Danmarks Nyere Tid					4			4
Frihedsmuseet					1			1
Den Kongelige Mønt- og Medaillesamling			1		2			3
Antiksamlingen					1			1
Etnografisk Samling & SILA	1	1	1	3	3		1	10
Frilandsmuseet			1	1				2
Bevaringsafdelingen	2	1		1	5	1	1	11
I alt	6	2	5	6	25	3	3	50

Tabellen er opgjort som antal ansatte personer i de forskellige stillingskategorier inden for den videnskabelige stillingsstruktur 31. dec. 2013.

De ph.d.-studerende er ikke talt med i ovenstående tabel, idet de ikke er indbefattet i den videnskabelige stillingsstruktur for ABM-institutionerne.

I forhold til 2012, hvor museet havde 43 stillinger inden for den videnskabelige stillingsstruktur, har der været en stigning i 2013 til i alt 50 forskere inden for stillingsstrukturen. Stigningen skyldes primært en stigning i projektansættelserne.

Forskningsprofessorater

Museet har i kraft af stillingsstrukturen og eksterne midler til store forskningsprojekter kunnet oprette to forskningsprofessorater i 2010, som fortsatte i 2013. Det drejer sig om et forskningsprofessorat i Arktisk Arkæologi, tilknyttet Sila – Arktisk Center ved Etnografisk Samling, og et forskningsprofessorat på Danmarks Oldtid, i tilknytning projektet 'Førkristne kultpladser'. I 2013 er der desuden oprettet endnu et forskningsprofessorat i enheden Forskning, Analyse og Rådgivning i tilknytning til EU-projektet 'SASMAP', som Nationalmuseet koordinerer.

I 2013 fik Nationalmuseet endnu en dr.phil., idet seniorforsker ph.d. Mikkel Venborg Pedersen fra Nyere Tid, forsvarede sin doktorafhandling ved Københavns Universitets Humanistiske Fakultet i september og modtog graden i oktober 2013.

Forskningsår

Fra 1. januar 2004 har Nationalmuseets *seniorforskere* og *seniorrådgivere* ret til et forskningsår hvert tredje år efter nærmere retningslinier. For gruppen af seniorforskere er det en ret og pligt at holde

forskningsår, mens seniorrådgiverne har mulighed for at tilslutte sig ordningen under visse betingelser.

Forskningsåret løber normalt fra den 1. januar til den 31. december. Ved forskningsårets start skal der foreligge en projektbeskrivelse samt mål for aktiviteten (aktiviteterne), ligesom der også skal foreligge en tidsplan for forløbet og en plan for forskningsårets forskningsformidling.

Forskningsåret giver mulighed for at færdiggøre større manuskripter til publikationer, herunder afhandlinger, men også artikler, udstillinger m.m. Derudover vil det også være muligt at benytte forskningsåret til at starte på nye forskningsprojekter, samt indgå med forskningsårets ressource i fx Forskningsrådsprojekter, EU-projekter samt projekter finansieret af private fondsmidler.

Ved afslutning af forskningsåret foretages en evaluering af de opnåede resultater i relation til de planlagte mål.

I 2013 har 5 forskere haft forskningsår.

AC-ansatte uden for den videnskabelige stillingsstruktur

Forskningen finder også sted blandt AC-medarbejdere uden for den videnskabelige stillingsstruktur, primært blandt redaktørerne på værket 'Danmarks Kirker' og konservatorerne. Desuden er der forskningsaktive blandt såvel afdelingschefer som enhedsledere samt andre i kategorien museumsinspektører. Forskningsindsatsen for disse medarbejdere aftales særskilt ved arbejdsplanlægningen i forbindelse med de årlige arbejdsplaner og kan variere fra år til år.

Fordelingen af AC-medarbejdere uden for den videnskabelige stillingsstruktur, som kan beskæftige sig med forskningsopgaver i en del af deres arbejdstid, se tabel 3.

Tabel 3

Museumsinspektører	14
Redaktører	10
Konservatorer	6
Andre AC-medarbejdere	5
Enhedsledere/overinspektører	4
I alt	39

Forskeruddannelse/ph.d.-uddannelse

I kraft af Nationalmuseets status som en sektorforskningsinstitution (ABM-institution) er der etableret mulighed for forskeruddannelse inden for nogle af museets fagområder.

Nationalmuseet havde indtil besparelsesrunden i marts 2011 haft en pulje på ca. 700.000 kr. pr. år til at medfinansiere ph.d.-projekterne. Denne pulje er fra 2012 reduceret til 350.000 kr. pr. år, hvilket betyder en væsentlig nedgang i medfinansieringen af ph.d.-projekter for fremtiden. Ph.d.-projekterne bliver desuden helt eller delvist finansieret ved eksterne midler fra Det frie Forskningsråd, fra Kulturministeriets Forskningspulje til samfinansierede ph.d.-stipendier og fra private fonde i relation til museets store forskningsprojekter, samt andre projekter, hvor der kan indarbejdes ph.d.-stipendier. I 2013 har 1 ph.d.-studerende forsvaret sin afhandling, således at der ved årets udgang var 6 ph.d.-studerende tilbage.

Foruden de ovenfor nævnte ph.d. studerende har en af museets tilknyttede forskere gennemført en ph.d.-uddannelse som privatist og forsvarede sin afhandling i 2013.

Tabel 4. Oversigt over ph.d.-studerende fordelt på faglige enheder pr. 31. dec. 2013

Forskningsenhed	Antal ph.d.-studerende
Danmarks Oldtid - Arkæologi	2
Danmarks Middelalder og Renæssance	1
Antiksamlingen	1
Frilandsmuseet	1
Bevaringsafdelingen	1
I alt	6

Forskerskoler

Nationalmuseets ph.d.-studerende er indskrevet ved forskellige universiteters ph.d.-skoler, afhængigt af hvor hovedvejlederen findes. I 2013 drejede det sig om 4 på Københavns Universitet, 2 på Aarhus Universitet og 1 på Konservatorskolen.

Publikationer 2013

Publikationerne er opdelt i Forskning, Forskningsformidling og Rådgivning. For de videnskabelige publikationernes vedkommende i en række underkategorier (se Tabel 6) i relation til de enkelte forskningsenheder.

Tabel 5. Publikationer fordelt på de tre hovedkategorier.

Forskningsenhed	Forskning	Forskningsformidling	Rådgivning	Sum
Danmarks Oldtid	56	12		68
Danmarks Middelalder og Renæssance	22	15		37
Danmarks Nyere Tid	11	9		20
Frøslevlejrens Museum	1	3		4
Den kgl. Mønt- og Medaillesamling	21	4		25
Antiksamlingen	27	2		29
Etnografisk Samling & SILA	17	7		24
Bevaringsafdelingen	42	7		49
Total	198	60	0	258

Fordelingen af publikationer i 2013 fortsætter den samme tendens som i det foregående år, idet publiceringen koncentrerer mere om at publicere forskningsartikler, mens forskningsformidlingen, rettet mod en bredere offentlighed falder. Således steg antal forskningsartikler fra 165 i 2012 til 198 i 2013 og de forskningsformidlende publikationer faldt fra 86 i 2012 til 60 i 2013.

Tabel 6 Videnskabelige publikationer i 2013 fordelt på underkategorier i forhold til museets forskningsenheder

Forskingspublikationer fordelt i kategorier	Danmarks Oldtid - Arkæologi & Naturvidenskab	Danmarks Middelalder & Renæssance	Danmarks Nyere Tid	Frilandsmuseet	Frøslevlejren	Den kgl. Mønt- og Medallesamling	Antiksamlingen	Etnografisk Samling & SILA	Bevaringsafdelingen	I alt
Artikel, peer reviewed	16	6	2	1		3	4	6	15	53
Artikel	2	2	1			7				12
Rewiev	1									1
Videnskabelig anmeldelse	1	1	3		1	2	2			10
Editorial	1									1
Doktordisputats			1							1
Ph.d afhandling			1				1			2
Videnskabelig bog/antologi	3	5	1			2	1			12
Bidrag til videnskabelig bog/antologi	14	1					6	3	9	33
Forord/efterskrift	1								1	2
Tidsskriftartikel										0
Videnskabelig rapport								1	9	10
Bidrag til videnskabelig rapport	1							1	1	3
Encyklopædiartikel	1									1
Kommentar/debat						1				1
Konferenceartikel peer reviewed	14	6					1		4	25
Konferenceartikel	1	1				6		1		9
Publiceret abstrakt			1							1
Workingpaper							1			1
Foredragsmanuskript / Powerpoint / Poster			1				11	4	3	19
Forskningsformidlende/ Bog/antologi								1		1
Forskningsformidlende rapport										
Bidrag til Forskningsformidlende /antologi										
I alt publicerede pub. pr. fagområde	56	22	11	1	1	21	27	17	42	198

Forskningsprojekter 2013

Nationalmuseets forskning foregår dels gennem den forskning som er en del af basisaktiviteterne på forskningsområdet, dels gennem forskningsprojekter som kan være individuelle forskningsprojekter, samarbejdsprojekter med interne og eksterne samarbejdspartnere, de sidstnævnte også med internationale samarbejdspartnere, samt de store tværgående projekter, der primært er eksternt finansierede.

I 2013 er forskningsprojekterne opstillet i tabel 7, hvis der er arbejdet på dem i mindst 4 uger for igangværende projekter, men ikke for afsluttede og nye projekter. Opgørelsen er foretaget på samme måde som i 2012 og kan derfor sammenlignes med dette års projekter.

Forskningsindsatsen er baseret på den tidsregistrering som den enkelte ansatte har foretaget på det pågældende projekt i årets løb.

Tabel 7. Det samlede antal forskningsprojekter i 2013 sammenlignet med 2012.

	2012	2013
Afsluttede	18	20
Igangværende	51	47
<i>Heraf nye</i>	<i>19</i>	<i>6</i>
Total	69	67

Forskningskoordinering og rådgivning

Koordineringen af museets overordnede forskning ligger hos museumschefen, som også er forskningschef for det samlede museum, med hjælp fra forskningskoordinatoren.

Forskningskoordinatoren har den overordnede administrative koordinering af ph.d.-stipendierne og forskningsåret, ligesom også udarbejdelse af forskningsredegørelser, analyser vedrørende forskning samt den økonomiske styring af de store eksterne forskningsprojekter ligger centralt hos forskningskoordinatoren.

Også kontakter og samarbejde med den øvrige forskningsverden, det være sig universiteter og Forskningsstyrelsen, varetages på det overordnede plan her.

Rådgivningsfunktionen har desuden som mål at rådgive direktionen, den enkelte forsker og forskergruppe med hensyn til ansøgningsprocedurer ved forskningsansøgninger samt andre forhold vedrørende forskning. I Forskningsadministrationen er der oprettet en tilskuds- og rådgivningsfunktion vedrørende fondsmidler, herunder forskningsrådsmidler, Nordiske- og EU-midler, med det formål at støtte og servicere museets forskere ved udformning og budgetlægning af nye ansøgninger. Der er oprettet en intern mailservice om nye tiltag på forskningsområdet som forskere og andre interesserede kan tilmelde sig.

Ekstern forskningsadministrativ rådgivning

Nationalmuseets Forskningsrådgivning er en del af museets hovedfunktion. Formålet er at stille gratis rådgivning om forskning, om forskningsmidler, mulighed for oprettelse af ph.d.-stipendier, etc. til rådighed for landets statslige og statsanerkendte museer, samt andre af Kulturministeriets forskningsinstitutioner for at styrke forskningsindsatsen på museerne og institutionerne. Der udsendes desuden en Nyhedsmail 'Nyt om Forskning' med bl.a. relevante ansøgningsfrister til forskningsmidler mv. 3-4 gange om året.

Aktiviteterne i 2013 har været meget forskelligartede, også med hensyn til tidsforbrug på de enkelte rådgivningsopgaver. Disse har bl.a. omfattet følgende:

- Rådgivning om muligheder for oprettelse af samfinansierede ph.d.-projekter og finansiering af disse
- Rådgivning i forbindelse med udformning af ansøgninger til diverse forskningsråd, puljer og fonde
- Rådgivning i forbindelse med udformning af forskningsstrategier
- Rådgivning i forbindelse med anvendelse af den bibliometriske forskningsindikator
- Rådgivning om stillingsstruktur og ansættelser ved forskningsinstitutioner

Den eksterne forskningsrådgivning er støttet af Kulturministeriet i en 2-årig periode og udløb med udgangen af 2013.

Se brochure om forskningsrådgivning:

http://natmus.dk/fileadmin/user_upload/natmus/forskning/dokumenter/NatMus_Forskningsraadgiv_folder_rent.pdf

Nationalmuseets Eksterne Forskningsudvalg

I tilknytning til rådgivning om museets *overordnede forskning* er der på basis af *Lov om forskning ved arkiver, biblioteker, museer m.v.*, marts 1996, etableret et Eksternt Forskningsudvalg (NEF) som er sammensat af 3 eksterne medlemmer og 2 interne medlemmer (seniorforskere) for en 4-årig periode med mulighed for forlængelse i 2 år. De tre eksterne medlemmer indstilles af DFF/FKK og DFF/FNU og forelægges Kulturministeriets Forskningsudvalg. De interne medlemmer vælges af museets forskerstab inden for stillingsstrukturen som valgberettigede, mens kun seniorforskere er valgbare.

I 2013 har der været afholdt 2 møder i NEF. Sammensætningen af udvalget har været følgende:

- Professor, dr.phil. Lotte Hedeager, Universitetet i Oslo (fra 1. januar 2012)
- Professor, dr.phil. Bjørn Poulsen, Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet (fra 1. januar 2012)
- Lektor, dr.scient. Kaare Lund Rasmussen, Institut for Fysik og Kemi, Syddansk Universitet (forlænget en 2-årig periode fra 1. januar 2012). Formand for NEF.
- Seniorforsker, ph.d. Mikkel Venborg Pedersen, Danmarks Nyere Tid, Forsknings- og Formidlingsafdelingen. (fra 1. maj 2012)
- Seniorforsker, ph.d. Henning Matthiesen, Forskning, Analyse & Rådgivning, Bevaringsafdelingen. (fra 1. maj 2012).
- Udvalgets sekretær, forskningskoordinator mag.art. et BA, Birgit Rønne, F&F-afdelingen.
- Direktør Per Kristian Madsen og museumschef for Forsknings- og Formidlingsafdelingen. Lene Floris er tilforordnet udvalget.

Nationalmuseets Interne Forskningsudvalg

Forskningsudvalget er nedsat af direktionen for en 3-årig periode. Det er udvalgets opgave i løbende dialog med direktionen, at rådgive denne om overordnede forskningsspørgsmål for at sikre et optimalt udbytte af forskningsindsatsen på museet samt en profilering af denne.

Faste medlemmer:

Museumschef Lene Floris, F&F-afdelingen

Medlemmer udpeget af direktionen:

Enhedsleder Mads Chr. Christensen, Forskning, Analyse & Rådgivning (FA&R), Bevaringsafdelingen

Seniorforsker, cand.mag. Vivian Etting, Danmarks Middelalder & Renæssance.

Seniorforsker, mag.art. John Lund, Antiksamlingen, F&F-afdelingen.

Seniorforsker, ph.d. Henning Matthiesen, (FA&R), Bevaringsafdelingen.

Overinspektør, ph.d. Christian Sune Pedersen, Etnografisk Samling og Danmarks Nyere Tid, F&F-afdelingen.

PURE-forskningsregistreringssystemet

Nationalmuseet har siden 2009 haft sin egen PURE-database med tilhørende PURE-portal, hvor indtastningen er foregået centralt via den tidligere Bibliotekstjeneste (nu nedlagt). I 2012-2013 er indtastningen i PURE derfor overgået til decentral indtastning med validering i Forskningsadministrationen, hvor PURE nu er forankret. I 2013 besluttede Nationalmuseets direktion at Nationalmuseets eget PURE-system skulle indgå i Kulturministeriets PURE-portal, som administreres af Det Kongelige Bibliotek. Det betyder at NM's PURE-portal i løbet af 2014 vil blive nedlagt og alle data konverteres til det fælles PURE-system på KB.

II. TVÆRGÅENDE FORSKNINGSPROJEKTER

Nordlige Verdener

Nationalmuseet har i 2009 iværksat sin hidtil største tværgående forskningssatsning. Initiativet skal fra 2009- 2014 producere og formidle ny viden og indsigt om forholdet mellem menneske og miljø i de sidste 15.000 år i de nordlige områder med perspektivering til nutiden, hvor klimaændringerne er mærkbare.

Nordlige Verdeners faglige indhold består af over 20 delprojekter, der er ledet af forskere fra samtlige forskende

enheder på Nationalmuseet. Projekterne er organiseret i tre forskningssøjler, så der skabes tilstrækkeligt store, dynamiske og tværfaglige forskningsmiljøer. De tre forskningssøjler er:

- Klimaændringer og samfund – når klimagrænser flytter sig.
- Landbrug på grænsen – nordlige kulturlandskaber
- Netværk i Nord – Kommunikation, handel og kulturmarkører.

Augustinus Fonden er den primære bidragyder til satsningsområdet Nordlige Verdener. Satsningsområdet har sin egen hjemmeside: <http://nordligeverdener.natmus.dk/>

Førkristne Kultpladser

Den nordiske mytologis fascinerende univers var indtil for få årtier siden stort set kun kendt fra den tidlige middelalders skriftlige kilder, hvorimod religionens faktiske samspil med datidens befolkning var ukendt.

Arkæologiske spor på flere stormandsgårde rummer vidnesbyrd om den sene førkristne religion i en periode, hvor den nordiske mytologis gudeverden tager form, og der sker ændringer i den måde man praktiserer religionen. Projektet skal bringe os til en forståelse af religionen og dens ritualer og væsen.

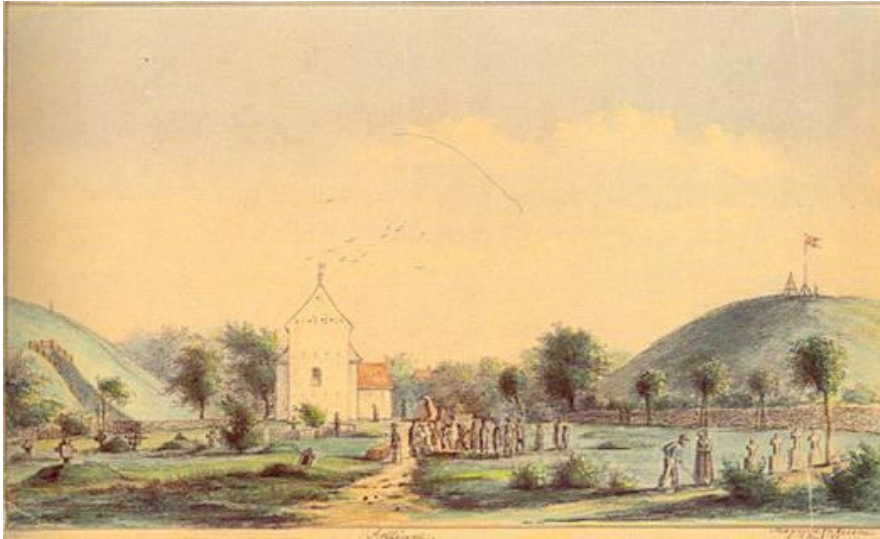

A.P. Møller & Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal har bevilget en millionssum til projektet, som løber fra 2010-2015.

Hjemmeside: <http://vikingekult.natmus.dk/>

Jellingprojektet

Jellingprojektet er et forsknings- og formidlingsprojekt, der tager afsæt i de enestående monumenter i Jelling - et anlæg, der markerer såvel overgangen fra hedenskab til kristendom som etableringen af den danske kongemagt i vikingetiden.

Projektet undersøger den forvandling, det danske

samfund gennemgik i løbet af vikingetiden og den tidlige middelalder under stærk påvirkning udefra, ikke mindst fra naboerne syd for grænsen.

Bikubefonden har bevilget 22,3 mio. kr. til gennemførelse af projektets første del, der løber i perioden 2008 til 2014. I 2012 har Nationalmuseet modtaget yderligere støtte fra Bikubefonden på kr. 7,3 mio. til Jellingprojektets anden del, der løber fra 2013-2015.

Derudover har Bikubefonden bevilget 1.674 mio. kr. til separate undersøgelser af den stående Jelling Kirkes ældste historie.

Hjemmeside: <http://jelling.natmus.dk/>

Tranquebar Initiativet

I Tranquebar Initiativet samarbejder indiske og danske forskningsinstitutioner og myndigheder om udforskning af kulturmøder før og nu i Tranquebar. Dertil kommer restaurering af den fælles dansk-indiske kulturarv. Tranquebar, på østkysten af det sydlige Indien, var en dansk handelsstation fra 1620 til 1845.

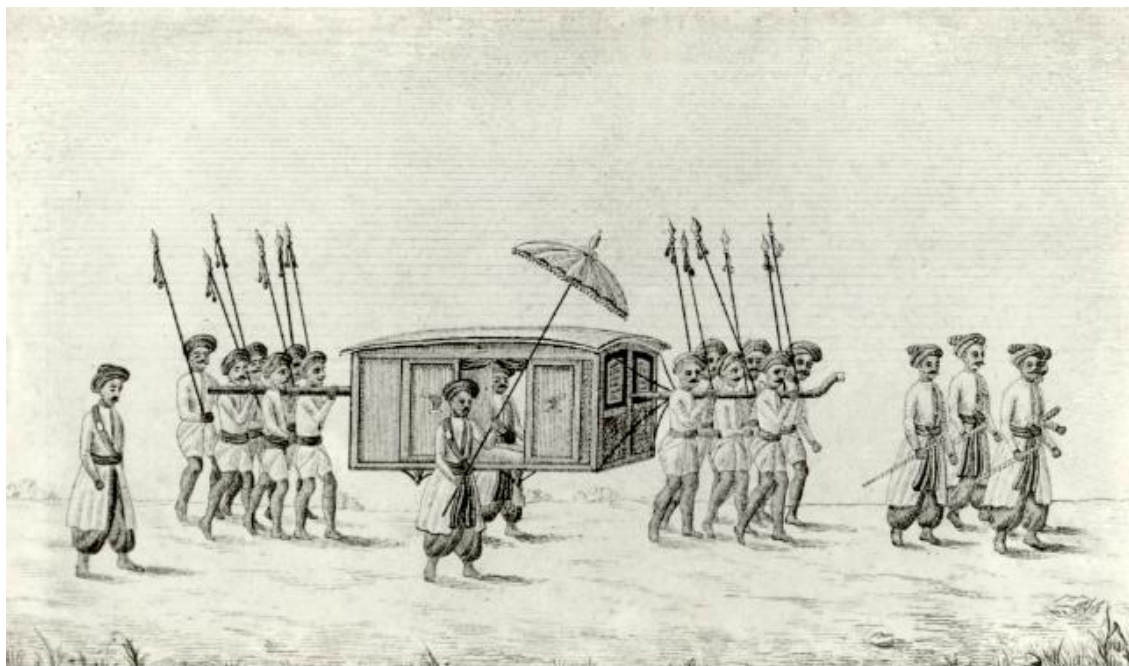
Det overordnede perspektiv er at udforske historisk materiale om dansk kolonialisme fra både et dansk og et indisk perspektiv samt at bevare og formidle den fælles indisk-danske kulturarv i Tranquebar. Det er tillige et mål at relatere de historiske emner til den nutidige befolknings sociale og kulturelle livsbetingelser.

I de kommende år vil der blive lagt stor vægt på at formidle de mange forskningsresultater, som Tranquebar Initiativet har genereret.

Tranquebar Initiativet er et samarbejdsprojekt mellem Nationalmuseet og Københavns Universitets afdeling for Tværkulturelle og Regionale Studier (ToRS).

Tranquebarinitiativet er støttet af bl.a. Bikubefonden (Galathea III-midler).

Hjemmeside: <http://natmus.dk/forskning/forskningsprojekter/tranquebar-initiativet/>

Pots, Potters and Society in Ancient Greece

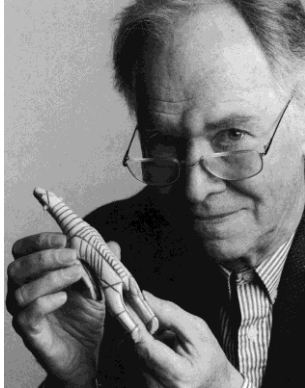
Forskningsprojektet 'Pots, Potters and Society in Ancient Greece' er finansieret af Generalkonsul Gösta Enboms Fond og Nationalmuseet. Udgangspunktet er Nationalmuseets Antiksamlings store og varierende samling af græsk keramik, der er uden sidestykke i Nordeuropa. Samlingens kerne er Christian VIII's Vasecabinet, der efter kongens død i 1848 overgik til statseje og blev en del af Nationalmuseet. Den er efterfølgende blevet forøget med udvalgte erhvervelser gennem gaver og køb samt fund fra danske udgravninger på Rhodos (1902-1914).

Lerkar anvendt til opbevaring og transport af fødevarer, samt ved tilberedning og servering af mad og drikke var uundværlige i Middelhavslandenes oldtidskulturer. Keramiske fund er derfor en af de største og rigeste kildegrupper fra den antikke verden og kan potentielt give svar på en lang række spørgsmål, som skriftlige kilder er tavse om.

<http://natmus.dk/forskning/forskningsprojekter/pots-potters-and-society/>

The Carpenter-Meldgaard Endowment

Med støtte fra The Rock Foundation blev stiftelsen 'The Carpenter-Meldgaard Endowment' etableret i foråret 2009. Stiftelsens formål er at støtte det fire-årige projekt "Arctic Horizons: The Meldgaard Legacy". Projektet løber til 2014.

Projektet har til formål at analysere og publicere tidligere museumsinspektør ved Etnografisk Samling, Jørgen Meldgaards (1927 – 2007) efterladte arkivalier, fotos og film fra de mange arkæologiske undersøgelser, som han gennemførte i Arktisk Canada og Grønland gennem flere årtier.

Hjemmeside: <http://nordligeverdener.natmus.dk/the-carpenter-meldgaard-endowment/>

Serampore Initiativet

Nationalmuseets Serampore Initiativ har som mål gennem forskning, dokumentation og restaurerings- og anlægsarbejder at skabe ny viden om Serampores historie, kulturarv og udvikling. Serampore var en dansk koloni på den indiske østkyst i perioden 1756-1845 og rummer fra denne tid en fysisk dansk kulturarv, som der er et grundlæggende behov for at registrere, opmåle og dokumentere og gøre den internationalt tilgængelig for forskere og formidlere samt for de myndigheder, der har ansvaret for denne del af verdens-kulturarven.

Realiseringen af Serampore Initiativet er baseret på en Partnerskabsaftale mellem Realdania og Nationalmuseet, hvor Realdania har givet et tocifret millionbeløb til dets realisering i perioden 2011-2018. Ud over Realdania er Kulturministeriet også gået ind med delfinansiering af Initiativets aktiviteter.

<http://natmus.dk/forskning/forskningsprojekter/serampore-initiativet/om-serampore-initiativet/>

III FORSKNINGSAKTIVITETER

Danmarks Oldtid – Arkæologi & Naturvidenskab

Forskningsområder ved Danmarks Oldtid

Enheden bidrager til forskningen inden for forhistorisk arkæologi og naturvidenskab (botanik og geologi, dendrokronologi, vedanatomi, makrofossilanalyse, strontiumanalyse mv.).

Inden for den *forhistoriske arkæologi* arbejdes der primært med Danmarks forhistorie fra de ældste tider til 1050. Det sker traditionelt på baggrund af hele Europas forhistorie. I de senere år er udviklingen gået mere og mere i retning af at behandle kulturfænomener på europæisk baggrund, og der samarbejdes i stadig højere grad internationalt, hvilket også fremgår af nedenstående liste over afholdelse af konferencer og deltagelse i konferencer. Tendensen præger forskningen inden for sten-, bronze- og jernalder. Et særligt tema i disse år udgør forskning i forhistoriske tekstiler, der varetages af en seniorforsker lønnet i 5 år af Grundforskningsfondens Center for Tekstilforskning ved Københavns Universitet, idet der er etableret en filial af Grundforskningscenteret på Nationalmuseet. Inden for *naturvidenskab* varetages bestemmelser og dateringer inden for pollenanalyse, dendrokronologi, plantemakrofossilbestemmelse og vedbestemmelse. Tendensen er her, at mere arbejde udføres for eksterne bevillinger i takt med at personalet reduceres som følge af de besparelser, som pålægges museet. Vigtigt for forskningsmiljøet inden for naturvidenskab har i 2013 været gennemførelse af og deltagelse i flere eksternt finansierede projekter, dels det tværfaglige projekt om senglacialtiden, der støttes dels af FKK og af museets satsningsområde 'Nordlige Verdener', dels de andre projekter tilknyttet 'Nordlige Verdener', herunder projektet 'Førkristne Kultpladser'.

Basisaktiviteter

Til basisaktiviteterne hører naturvidenskabelige undersøgelser i forbindelse med lokalmuseernes udgravninger, samt bestemmelse og datering af prøver. Større opgaver har været indsamling af naturvidenskabelige prøver fra udgravningerne forud for anlæggelse af Cityringen i København, for København Museum og i samarbejde med det svenske Riksantikvarieämbete. Opgaverne har været varetaget i hele 2013 af Mette Marie Hald. Andre arbejder har været geobotaniske undersøgelser i samarbejde med Museum Sydøstdanmark. Dendrokronologisk Laboratorium udfører løbende dateringer både for interne og eksterne rekvirenter. Laboratoriet leverer dateringer til værket Danmarks Kirker.

Der er i 2013 udarbejdet 80 NNU Rapporter.

Deltagelse i konferencer

SOFIE LAURINE ALBRIS

13. marts: Viking Worlds, Oslo Universitet (UiO) med indlæg: *Place names and settlement development around the Late Iron Age and Viking Period aristocratic residence. Thoughts from an on-going study of the hinterland of Lake Tissø, Zealand.*

15.-19. april: Dynamics of agrarian transformation and research. Dialogues with the Past. The Nordic Graduate School in Archaeology. UiO/Det norske institut i Rom, med indlæg: *Place name horizons, settlement development, agrarian strategies and the Late Iron Age estate.*

13. september: Præsentation af ph.d.-projekt ved institut for arkæologi, Universitetet i Bergen: Kultens plads i det førkristne landskab. Komparative undersøgelser af sydiskandinaviske stednavne og arkæologi i 1. årtusind e.Kr.

19. oktober: A Thousand Worlds: Network Models in Archaeology. Durham University Department of Archaeology. Med indlæg: Models for settlement structure around elite residences in the South Scandinavian Iron Age. Social morphology as a step towards a new approach?

7. november: NORNA's 43' de symposium 'Innovationer i navn og namnmønster.' Högskolan i Halmstad. Med indlæg: Navne på -lev og jernalderens centralpladser. Hvordan markerer navnetypen ændringer i yngre jernalders ejerskabsforhold?

MORTEN AXBOE

22. august: Seminaret 'Arkæologisk tekstilforskning – nye muligheder og nye perspektiver' på Nationalmuseet.

7.-11. september: 64. Internationales Sachsensymposium i Paderborn.

9. december: 'Stednavne og bebyggelsesdynamik i 1. årtusind e.Kr. – Et seminar om bopladsers forandring og stednavnes etablering, overlevering og død' på Nationalmuseet.

CLAUDIA BAITTINGER

1.-5. Oktober: AHF - Arbeitskreis für Hausforschung, und Universität Aarhus – Jahrestagung 2013 på Moesgaard 'Kultureller Austausch zwischen Skandinavien und Mitteleuropa auf dem Gebiet des Bauens und der Bauausstattung – Cultural exchange between Scandinavia and Central European Countries in building methods and interiors'. – Med præsentation af 2 posters: 1) Claudia Baittinger, Thomas Bartholin, Niels Bonde & Helge Paulsen: 'Timber buildings in Colonial Greenland – Diffusion and Innovation.' – 2) Claudia Baittinger, Niels Bonde, Helge Paulsen & Frans-Arne Stylegar: 'With the back to the mountains. The making of a 700 year long master-chronology for oak (*Quercus* sp.) in the southern area of Norway.'

JOSEFINE FRANCK BICAN

30. januar: Deltaget i 'Spatial, Cultural, Political, and Ethnic Discontinuity.' Iron Age seminar, Århus Universitet, Moesgård.

17.-20. april: Seminar 'Ancient Centers, Special Economic Zones and – Restart! New Aspects of Viking Age Urbanism, c. 750-1100', Stockholm.

29. november: Seminar 'Vikingetidens aristokratiske miljøer', Københavns Universitet.

NIELS BONDE

15.-17. maj: 'House and Climate'. Aarhus University. Indlæg: *Buildings, climate and dendrology*.

KARIN MARGARITA FREI

22. februar: Symposium 'Vikingetiden i Danmark', Københavns Universitet. Inviteret og med bidrag: *Den mobile Viking – og sådan afslører vi ham*.

8. april: Symposium 'Wool on the Silkroad', China National Silk Museum, Hang Zhou, Kina, med indlæg: *Strontium isotopes in the silk road*.

10. april: Konferencen 'Textile Trade', Marburg Universitet, Tyskland. Inviteret og med bidrag: *Tekstilhandel i antikken, nye metoder.*

25. april: Konference, GMPCA 2013 (Groupe des methodes Pluridisciplinaires Contribuant à l'Archéologie), Caen Universitet, Frankrig. Inviteret og med bidrag: *Tracing ancient textiles applying the strontium isotope system – case studies from Denmark.*

12. juni: Konference ved Prehistory Society (UK) i kombinationen med 'Graham Clark Europa Prize', Bradford Universitet, Bradford, England. Inviteret og med bidrag: *Tracing Bronze Age textiles.*

22. august: Seminar 'Arkæologisk tekstilforskning – nye muligheder og nye perspektiver', Nationalmuseet, med bidrag: *Proveniensbestemmelse af forhistorisk tekstil.*

7. september: Konference EAA 2013 (European Association of Archaeologists), Plzen Universitet, Tjekkiet. Indlæg sammen med Samantha Reiter (Aarhus Universitet): *Being, Doing and Seeming: Identity and Mobility in Early Bronze Age Slovakia (c. 1600 BC).*

19. september: Seminar ved Grønlands Universitet Ilisimatusarfik, Institut for Kultur og Samfund, Nuuk, med indlæg: *Strontium som redskab til forhistorien.*

31. oktober: Seminar 'Vikingetiden', SAXO-Instituttet, Københavns Universitet, med indlæg: *Mulighederne ved anvendelse af strontiumisotopanalyzer af vikingtids materiale.*

2. december: Inviteret key-foredrag *Strontium; en geokemisk GPS*, ved uddelingsceremonien af den danske forskningspris 2013, som uddeles af Videnskab.dk. Danmarks Teknologisk Universitet DTU.

METTE MARIE HALD

10.-12. april: Seminar i Umeå. Forelæsning: *Plants & people in ancient cities.*

7.-10. juni: Seminar på havearkæologi på Bornholm.

17.-21. juni: Møde i IWGP (International Work Group for Palaeoethnobotany) i Thessaloniki.

14.-15. november: deltaget i ODM's Faglige Orienteringsmøde i Kolding.

PETER STEEN HENRIKSEN

21.-25. april: XIII Nordic TAG konference i Reykjavik, Island.

9.-15. september: Konferencen RURALIA, Slovakiet, med foredraget: *Norse Farming in Greenland? Agriculture in a remote medieval landscape.*

14.-15. november deltaget i ODM's Faglige Orienteringsmøde i Kolding.

CATHERINE JESSEN

7.-8. marts: Seminar 'Tage Nilsson Days', Geologiska institutionen, Lund Universitet.

28.-30. maj: International conference: COST-Intimate møde. Blair Castle, Perth, Scotland.

22. maj: Seminar om Vadehavsforskning i Esbjerg.

30.-31. maj: Konference: 'Problems in Palaeolithic and Mesolithic Research', SAXO-Instituttet, Københavns Universitet.

29.-31. august: Workshop: StoneAge Bog group meeting, Höör, Sweden.

8.-11. september: Conference: Jelling Conference III. København/Jelling.

14.-15. november: deltaget i ODM's Faglige Orienteringsmøde i Kolding.

MADS DENGSO JESSEN

22. februar: 'Vikingetid i Danmark', Københavns Universitet, med indlæg: *Kongelig kaserne og royale rum – om trelleborghuse i Jelling.*

8.-12. september: 'Jelling Conference III', København/Jelling, med indlæg: *Recent discoveries in Jelling, palisade complex.*

LARS JØRGENSEN

22. februar: Foredrag ved Seminaret 'Vikingetid I Danmark', SAXO-Instituttet, Københavns Universitet.

17.-20. april: Seminar 'Ancient Centers, Special Economic Zones and – Restart! New Aspects of Viking Age Urbanism, c. 750-1100,' Stockholm.

1.-2. oktober: Arbejdsseminar omkring udgravningerne i Uppsala. Uppsala.

3.-4. oktober: Uppåkra meeting – dealing with problems concerning central places in general and Uppåkra in particular. Workshop, University of Lund.

14. november: Foredrag om Kulturministeriets Forskningsudvalg ved ODM's Faglige Orienteringsmøde i Kolding.

29. november: Foredrag ved seminaret 'Vikingetidens aristokratiske miljøer', Københavns Universitet.

FLEMMING KAUL

7. marts: Holstebro, seminar: 'Kosmologien i yngre bronzealders lokale kulturlandskab', Holstebro Museum. Bidrag: *Afrunding og afsluttende diskussion.*

9.-11. april: Cambridge, final CinBA congress, international conference, Magdalene College: 'Creativity: An Exploration Through the Bronze Age and Contemporary Responses to the Bronze Age'. Indlæg: *The Nordic Razor as a Medium of Creativity.*

15.-19. april: Stralsund/Berlin, konference: 'Kunst der Bronzezeit' / 'The Art of Eurasia during the Bronze Age', Kulturhistorisches Museum, Stralsund. Arranged by Deutsches Archäologisches Institut, Abteilung Eurasia, Berlin. Bidrag: *The Meaning of Scandinavian Bronze Age Art.*

26.-27. april: Göteborgs Universitet, international kongres: 'Italy, the Mediterranean and Europe in the Bronze Age'. Bidrag: *Razors and the amber Road.*

15.-17. oktober: Moskva, The state historical museum of Russia, 'Internationale Konferenz. Die Bronzezeit in Europa, aktuelle Forschungen und Perspektiven.' Veranstalter: Deutsche

Forschungsgemeinschaft, Staatliche Museen zu Berlin Preussischer Kulturbesitz, Staatliches Historisches Museum Moskau. Bidrag: *Zu Religion und Symbolgut der Bronzezeit*.

17.-20. oktober: Halle, Tyskland. Museum für Vor- und Frühgeschichte, Halle, and the University of Halle, international kongres: 'Metalle der Macht – frühes Gold und Silber'. Bidrag: *Bronze Age gold from Denmark*.

2.-3. november: Nebra v. Halle, Tyskland, Symposium für Archäoastronomie: 'Himmelswege – Vergangenheit trifft Moderne'. Bidrag: *Sonnenreligion und Sonnenkult – Ägypten, Nebra, Dänemark*.

SUSANNE KLINGENBERG

10.-14. Juni: 'The XVIIIth Roman Military Equipment Conference'. Copenhagen, The National Museum. Med poster: *Hoby – graves and settlement*.

14.-15. november: ODM's Faglige Orienteringsmøde i Kolding.

9. december: 'Stednavne og bebyggelsesdynamik i 1. årtusind e.Kr. - Et seminar om bopladers forandringer og stednavnes etablering, overlevering og død.' Nationalmuseet.

12. december: Seminar/statusmøde i forbindelse med projektet 'Førkristne Kultpladser' på Nationalmuseet. Indlæg om undersøgelser på bopladsområdet ved Hoby.

DITLEV MAHLER

26.-27. september: North Atlantic Archaeology Symposium, The Carlsberg Academy, University of Copenhagen, med indlæg: *Far out in the North Atlantic Ocean – from money maker to a marginal position, 11th to 14th Century*.

ULLA MANNERING

9. april: 'Wool on the Silk Road: Research on the Eurasian Wool Textiles of Bronze to Early Iron Age', China National Silk Museum, Hangzhou, China, med indlægget *Danish Bronze Age Wool Textiles and their Production*.

11. juni: The XVIIIth Roman Military Equipment Conference (RoMEC) på Nationalmuseet med indlægget: *Imitation and inspiration in Scandinavian Early Iron Age Textile Production*.

22. august: Symposiet 'Arkæologisk tekstilforskning – nye muligheder og nye perspektiver', på Nationalmuseet, med indlægget *Dragttrends fra stenalder til vikingetid*.

19. september: Temadag 'Aktuel forskning i Grønland – seks punktnedslag' á 20 min., Ilisamatusarfik, Nuuk, Grønland, med indlægget *CTR, Grønland og Nordatlanten*

23. november: 'Textiles and Cult Conference', CTR, Københavns Universitet, med indlæg: *Danish Iron Age Textiles at the National Museum of Denmark*.

3. december: Master Class i forbindelse med konferencen 'Out of the Frame' på CTR, Københavns Universitet, og Nationalmuseet, med indlægget *Pels. Dit andet skind*.

MORTEN FISCHER MORTENSEN

5.-7. November: UISPP conference i Schleswig med indlæg: *Living on the good soil: relationships between soils, vegetation and human settlements during the late Allerød time period in Denmark*.

POUL OTTO NIELSEN

9. marts: Konference om keramik på Geologiska Institutionen ved Lunds Universitet.

22. august: Tekstilseminar arrangeret af CTR på Nationalmuseet.

12. december: Seminar om 'Førkristne Kultpladser' på Nationalmuseet.

PETER PENTZ

8.-11. september: Deltaget i 'Jelling Conference III' i København/Jelling.

PETER VANG PETERSEN

7.-10. marts: Treffen der Arbeitsgemeinschaft Mesolithikum in Archäologischen Landesmuseum Brandenburg a. d. Havel, med indlæg: *Ertebølle settlements on the Island of Bornholm*.

18.-21. september: Internationale Konferenz zu mesolithischen Bestattungen i Halle (Saale) med indlæg: *Papooes in the Mesolithic ? - a reinterpretation of tooth and snail shell pendants from Bøgebakken, burial 8 and other Mesolithic burials*.

5.-7. november: 'The Final Palaeolithic of Northern Eurasia', UISPP-konference i Schleswig.

Afholdte konferencer/seminarer

SOFIE LAURINE ALBRIS afholdt den 9. december seminaret '*Stednavne og bebyggelsesdynamik i 1. årtusind e.Kr. - Et seminar om bopladsers forandringer og stednavnes etablering, overlevering og død*'. Med økonomisk støtte fra Knud og Dagny Gad Andresens Fond.

KARIN MARGARITA FREI var den 7. september: Medarrangør af en session på den EAA internationale konference (European Association of Archaeologists) med titlen: *Gender identities in the making – prehistoric dress and network patterns in a supra-regional perspective*, i Plzen, Tjekkiet. Var den 8.-11. april: Medarrangør af konferencen '*Uld på Silkevejen*' på China National Silk Museum, Hangzhou, Kina.

METTE MARIE HALD – MORTEN FISCHER MORTENSEN – LARS JØRGENSEN afholdt

6. februar: *Workshop for Mad og Mennesker, Kultur. Nationalmuseet.*

og 8. februar: *Workshop for Mad og Mennesker, Produktion. Nationalmuseet.*

ULLA MANNERING var 22. august: Medarrangør af symposiet '*Arkæologisk tekstilforskning – nye muligheder og nye perspektiver*', på Nationalmuseet i København.

Projektaktiviteter under 4 uger

MORTEN AXBOE har løbende forsket i guldrakteater og andre nye fund.

PETER STEEN HENRIKSEN har ud over projektet '*Nordboernes agerbrug på Grønland*' arbejdet på Jelling-projektet, projektet '*Førkristne kultpladser*' samt arbejdet med plantemakrofossilanalyser i forbindelse med mindre projekter for lokalmuseerne.

MORTEN FISCHER MORTENSEN har ud over projektet '*De første mennesker i Danmark*' bl.a. arbejdet med undersøgelser af Egtvedpigens klædedragt, undersøgelser/boringer af det marineforland ved Aggersborg, undersøgelser af middelalder borganlæg. Deltog desuden i udgravning af boplads fra Hamburg-kulturen ved Krogsbølle, Lolland.

Undervisning og vejledning

KARIN MARGARITA FREI

Mentor ved Marie Curie-stipendier Master klasse, maj 2013, arrangeret af Dansk Grundforskningsfonds Center of Textile Research, Københavns Universitet.

Medarrangør og forelæser af intensivt laboratoriekursus (på postdoc - ph.d. niveau) 'DNA- og strontiumisotoper i arkæologiske organiske materialer' ved Dansk Center for Isotop Geologi og GeoGenetic Research Center, begge ved Københavns Universitet, december 2013.

Gæsteforelæser på kursus 'Naturvidenskab i Arkæologi' (på bachelor niveau) ved Aarhus Universitet, Institut for Forhistorisk Arkæologi, efterårssemester 2013, 15 ECTS-points.

Medarrangør og forelæser om 'Nordatlanten og skandinaviske kostumer, skind og tekstiler', kursus (på Master niveau) ved Grønlands Universitet Ilisimatursafik, Institut for Kultur og Samfund, Nuuk, efterårssemestret 2013, 15 ECTS-points

Medarrangør og forelæser om 'Nordatlanten og skandinaviske kostumer, skind og tekstiler', kursus (Master niveau) ved SAXO Institut, Københavns Universitet, forårssemester 2013, 15 ECTS-points.

LARS JØRGENSEN er medvejleder for ph.d.-studerende Sofie Laurine Albris.

FLEMMING KAUL er medvejleder for ph.d-studerende Lasse Sørensen.

ULLA MANNERING:

Undervisning

7. februar: *Introduction to CTR, North Atlantic and Scandinavian costumes, skins, textiles and resources in the Viking Age and the Early Medieval Period*, National Museum of Denmark and CTR, 1 hour.

2. maj: *Skins and Textiles from the Danish Viking Periode, North Atlantic and Scandinavian costumes, skins, textiles and resources in the Viking Age and the Early Medieval Period*, National Museum of Denmark and CTR, 3 hours.

16. september: *Viking- og Nordbodragt*, Emnefag A: *Dragt, tekstil og samfund i Grønland og Nordatlanten før år 1500*, 3 hours.

1. november: *Danmarks Oldtid*, National Museum of Denmark, Emnefag A: *Dragt, tekstil og samfund i Grønland og Nordatlanten før år 1500*, 3 hours.

5. november, CTR, Emnefag A: *Dragt, tekstil og samfund i Grønland og Nordatlanten før år 1500*, 3 hours.

Vejledning:

Lise Ræder Knudsen, ph.d., School of Conservation.

Luise Ørsted Brandt, ph.d., CTR, Saxo Institute.

Louise Melchior Rasmussen, MA student, Prehistoric Archaeology, Saxo Institute.

Katrine Ipsen Kjær, MA student, Prehistoric Archaeology, Saxo Institute.

Joan Pinar, post doc, Marie Curie Application.

Susan Möller-Wiering, post doc, Marie Curie Application.

SOFIE LAURINE ALBRIS, LARS JØRGENSEN, JOSEFINE F. BICAN var faglige konsulenter i forbindelse med udformningen af den nye udstilling 'Kongsgård og kultsted – Vikingerne ved Tissø' på Formidlingscenter Fugledegård. Den åbnede i sommeren 2013. Formidlingscentret ligger 300 meter fra storgården ved Tissø, hvor en af kompleksets bygningsfaser i dag kan ses markeret i terræn.

LARS JØRGENSEN har været medlem af faggruppen i forbindelse med udarbejdelse af nyt formidlingskoncept til Museet ved Trelleborg, som nyopstilles i løbet af de kommende år.

Foredrag

NIELS BONDE

20. oktober: *Trehusene i Posebyen – hvor gamle er de?* Byvandring og foredrag. Fortidsminneforeningen, Vest-Agder, Norge.

JOSEFINE FRANCK BICAN

6. maj: 'Sidste nyt fra projektet *Førkristne kultpladser*', *F&F tematime, Nationalmuseet*.
5. oktober: *Konger og kult ved Tissø*, Fugledegård Vikingemarked.

SUSANNE KLINGENBERG

20. september: *Hoby*. Introduktion til området og fundene for deltagerne i detektortræf arrangeret af Thy Mors detektorforening og Rygene Detektorklubb, Norge.

ULLA MANNERING

19. september: *Nordbodragter*. Foredrag på møde om 'Grønlands Dragthistorie' i Katuaq, Nuuk, Grønland.

PETER VANG PETERSEN

30. april: *Hundens betydning for det mesolitiske menneske* på Saxo Institutet/Institut for Arkæologi, Københavns Universitet.

24. april: *Jagt og musik i mesolitikum* i Foreningen af arkæologistuderter på SAXO-Institutet, Københavns Universitet.

2. maj: Forskningens Døgn. *Stenalderens hunde*, foredrag på Gråsten bibliotek.

4. maj: Forskningens Døgn. *Stenalderens hunde*, foredrag på Holbæk Museum.

19. november: *Hundens forhistorie og Danefæ fra Danmarks oldtid* i Gundsø ældreklub.

Bedømmelsesvirksomhed, censorvirksomhed og andre videnskabelige tillidshverv

MORTEN AXBOE har været medlem af bedømmelsesudvalget (Externer Gutachter) ved Ludwig-Maximilians-Universität i München på Dr. Alexandra Pesch's doktorafhandling (Habilitationsskrift): *Die Macht der Tiere. Völkerwanderungszeitliche Goldhalskragen, die Bedeutung und Regeln germanischer Kunst*.

NIELS BONDE var medlem af bedømmelsesudvalg ved ansættelse af seniorforsker på Nationalmuseet.

METTE MARIE HALD er medlem af redaktionen på *Bioarchaeology of the Near East*.

MADS DENGSSØ JESSEN er medredaktør af Danish Journal of Archaeology.

CATHERINE JESSEN er manuskript editor for Journal of the North Atlantic.

LARS JØRGENSEN er medlem af Præsidiets for Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab. – Medlem af Advisory board for Uppsala-projektet. – Medlem af Advisory board for Uppåkra-projektet.

DITLEV MAHLER er medlem af Editorial Board for Journal of North Atlantic Archaeology. – Peer reviewer for Froðskaparrít, Føroya University Press. – Konsulent for Granskingarráð Føroya vedrørende færøske forskningsprojekter.

ULLA MANNERING er medredaktør af *Archaeological Textiles Review*.

MORTEN FISCHER MORTENSEN er bestyrelsesmedlem i Skandinavisk Museumsforening som repræsentant for den naturvidenskabelige forskning på danske museer, medlem af Den Danske Nationalkomité for INQUA (The International Union for Quaternary Sciences), og medlem af INTIMATE (Integration of Icecore, Marine and Terrestrial Records) under INQUA.

POUL OTTO NIELSEN er formand for Kazimierz Salewicz og Hustru Marit Jensens Studiefond. – Medlem af bestyrelsen for Erik Westerbys Fond.

PETER VANG PETERSEN har følgende tillidsposter: Medlem af censorkorpset for Forhistorisk Arkæologi ved Københavns og Aarhus Universitet. – Sekretær for Det Kgl. Nordiske Oldskriftselskab. – Medlem af bestyrelsen for Erik Westerbys Fond.

Fagfællebedømmelser, peer reviews

CLAUDIA BAITTINGER er referee for IAWA Journal (ISSN 0928-1541), International Journal of Wood Anatomists.

NIELS BONDE har evalueret forskningsprojekt for Forskningsrådet, Norge.

KARIN MARGARITA FREI - peer reviews for *Journal of Archaeological Science*.

METTE MARIE HALD er peer reviewer for *Antiquity* og *Danish Journal of Archaeology*.

PETER STEEN HENRIKSEN - peer reviews for *Danish Journal of Archaeology*.

LARS JØRGENSEN har foretaget peer review af forskningsprojekt for Icelandic Centre for Research – Rannis, og foretaget peer review af forskningsprojekt for det norske forskningsråd.

ULLA MANNERING - peer reviews for Oxbow Books.

Medarbejdere inden for forskningsområdet i 2013

Inden for den videnskabelige stillingsstruktur

Niels Bonde, seniorforsker

Sofie Drotner, forskningsassistent, cand.mag.

Anne Birgitte Gotfredsen, projektforsker, cand.scient.

Lars Jørgensen, ph.d, seniorforsker / forskningsprofessor

Flemming Kaul, seniorforsker, dr.phil.

Ditlev L. Mahler, projektseniorforsker, ph.d.

Ulla Mannering, seniorforsker, ph.d.

Peter Vang Petersen, seniorrådgiver

Inge Schjellerup, projektseniorforsker, fil.dr. (til 30/4)

Morten Fischer Mortensen, forsker, ph.d.

Uden for den videnskabelige stillingsstruktur

Morten Axboe, museumsinspektør, dr.phil.
Josefine Franck Bican, akademisk medarbejder, cand.mag.
Claudia Baittinger, museumsinspektør, Diplom-Biologin
Peter Steen Henriksen, museumsinspektør, cand. agro.
Catherine Jessen, museumsinspektør, ph.d.
Mette Marie Hald, museumsinspektør, ph.d.
Susanne Klingenberg, museumsinspektør, mag.art.
Poul Otto Nielsen, overinspektør, mag.art.
Peter Pentz, museumsinspektør, fil.dr.

Phd-studerende

Sofie Laurine Albris
Lasse Sørensen

TAP-personale

Orla Hylleberg Eriksen, laborant
Michelle Garnier, enhedssekretær
Helle Holbek, laborant
Birthe E. Høyer, bibliotekar
Lone Klint Jakobsen, sekretær
Jørgen Holm Jensen, laborant
Søren Duedahl Nissen, it-superbruger
Per Poulsen, udgravningstekniker

Tegnere

Thomas Hjejle Bredsdorff
Malgorzata Hansen
Freerk Oldenburger
Poul Wöhliche

Studenter

Mads Lou Bendtsen
Charlotte Brandstrup
Sandie Holst
Veronica Liv Johansen
Rune Mørup Greve Pommer
Marion Ree

Andet personale

Jytte Høstmark

PROJEKTER

Afsluttede projekter

The Border of Farming – Shetland 4000-3000 BC
---

2. Projektets titel: The Border of Farming – Shetland 4000-3000 BC

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*

Et sammenlignende studium af Shetlandsøerne og Sydsandinavien i neolitikum med henblik på at belyse de elementer, der indgik i agrarkulturerne i de to områder.

A comparative analysis between Shetland Islands and Southern Scandinavia during the Neolithic Period in order to shed light on the components of the agrarian societies in the areas.

4. *Projektansvarlig:* Projektseniorforsker Ditlev L. Mahler

5. *Projektets varighed:* 1.1.2010 – 31.12. 2013

6. *Finansiering:* Nordlige Verdener, Augustinusfonden, 2.418.300 kr. fordelt over tre år.

7. *Eksterne samarbejdspartnere:*

Curator Jenny Murray, Lerwick Museum and Archives, Lerwick Shetland

Alison Sheridan, Dr, Principal Curator, National Museums Scotland.

Torben Bjarke Ballin, Independent Lithics Specialist, PhD, Cand Phil, Univ. of Bradford, Stirlingshire.

Val Turner, PhD FSA. Shetland Amenity Trust & University of Stirling

Flemming Kaul, Senior researcher, dr. phil. Danish Prehistoric Collection, The National Museum of Denmark.

Gabriel Cooney, Dr, Newman Building, University College Dublin, Ireland.

Preben Rønne, associate professor, Vitenskapsmuseet, University of Trondheim.

8. *Projektets status:* Afsluttet

Agrarsamfundenes ekspansion i Norden. Nordlige Verdener.

2. *Projektansvarlig:* Seniorforsker Flemming Kaul

3. *Arbejdssted for projektansvarlig:* Nationalmuseet, Danmarks Oldtid.

4. *Øvrige projektdeltagere:* Interne:

- Lasse Sørensen, ph.d. studerende, Danmarks Oldtid

- Ditlev L. Mahler, projektseniorforsker, Danmarks Oldtid

5. *Projektets titel:* Agrarsamfundenes ekspansion i Norden. Nordlige Verdener.

The expansion of agrarian societies in Scandinavia.

6. *Finansiering:* 884.399 kr., Augustinusfonden til 'Nordlige Verdener'.

7. *Projektets status:* Afsluttet

8. *Projektets varighed:* 01.02.2010-01.09.2013. Også aktivitet derefter

9. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Projektets formål er at studere den yderste grænse for agrarøkonomien i bronzealderen i Norden.

Artikel til Nationalmuseets Arbejdsmark 2013 er færdigredigeret og udkommet. Kongresberetning fra symposium på Tanums Hällristningsmuseum, Bohuslän udkommet, med bidrag fra F. Kaul (redaktion ved Flemming Kaul og Lasse Sørensen. Arbejde med øvrige artikler fra relaterende kongresser.

The aim of the project is to study the outermost limit of agrarian economy during the Bronze Age of the North. Proceedings of "The Northern Worlds Conference, Tanums Hällristningsmuseum, Bohuslän has come out, with contribution from F. Kaul (edited by Flemming Kaul and Lasse Sørensen). Article for Nationalmuseets Arbejdsmark 2012 (with Ditlev Mahler), has come out. Work with further congress articles/papers.

10. *Beskrivelse af forventede /opnåede resultater:*

Videre arbejde sammen med Preben Rønne, NTNU, Universitetet i Trondheim. Publikation af de nordligste bronzer i Nordnorge samt de nordligste helleristninger og helleristningsskibe knyttet til den nordiske bronzealderkultur. Manus i trykken til *Adoranten* 2014.

Ph.d. vejledning, Lasse Sørensen, Danmarks Oldtid.

Further work together with Preben Rønne, NTNU, the University of Trondheim. Publication of the northernmost bronze objects and some rock carvings and rock carving ships related to the Scandinavian Bronze Age culture. In print for Adoranten 2014

Ph.d. consulting, Lasse Sørensen.

The Rise

2. *Projektets titel:* The Rise

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

The Rise er en international ERC projekt (advanced grant) med deltagelse af forsker fra forskellige lande. Projektets hovedleder er Prof. Kristian Kristiansen fra Göteborg Universitet i Sverige. Formålet med delprojektet er at proveniensbestemme bronzealderens tekstilers råmateriale vha. strontiumisotopanalyser.

4. *Projektansvarlig:* Karin Margarita Frei

5. *Projektets varighed:* 01.01.2013-31.12.2013

6. *Finansiering:* ERC Advanced grant (PI: Prof. Kristian Kristiansen) 83.700 Euros.

7. *Eksterne samarbejdspartnere:*

Prof. Kristian Kristiansen, Gothenburg University, Sweden

Prof. Robert Frei, University of Copenhagen, DK.

Prof. Marie Louise Nosch, CTR, University of Copenhagen, DK.

8. *Projektets status:* Afsluttet

Iron Age and Viking Age cultural landscapes in the Haugesund/Karmøy region. Part 1: Bøvatn

2. *Projektets titel:* Iron Age and Viking Age cultural landscapes in the Haugesund/Karmøy region. Part 1: Bøvatn

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Projektet har til formål ved hjælp af pollenanalyser at rekonstruere miljøforandringer, som skyldes menneskelig påvirkning, samt klimaforandringer i området omkring Avaldsnes, Karmøy, Vestnorge, gennem analyser af sedimenter fra Bøvatn (få km nord for Avaldsnes).

This project aims to reconstruct the environmental changes induced by human impact and climatic changes in the region around Avaldsnes, Karmøy, Western Norway via the analysis of sediments from Bøvatn (a few kilometres north of Avaldsnes).

4. *Projektansvarlig:* Catherine Jessen

5. *Projektets varighed:* 01.03.2012-28.02.2013

6. *Finansiering:* 350.000 kr., Sigurd Aase

7. *Eksterne samarbejdspartnere*

8. *Projektets status:* Afsluttet

Små træer' fra Nordøstgrønland

2. *Projektets titel:* 'Små træer' fra Nordøstgrønland, 'Small trees' from Northeast Greenland

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Dværgepiletræer fra Arktis har potentialet til dendroklimatologiske studier, men har ikke været anvendt pga. metodiske problemer.

Prøver af *Salix arctica* er indsamlet ved Zackenberg Station, Nordøstgrønland.

Indgående, grundlæggende undersøgelser af den årlige tilvækst er nødvendig for at præcisere og verificere metoden.

Dwarfshrubs from the Arctic do have the potential for dendroclimatological studies, but have not been used due to methodological problems.

Samples of Salix arctica have been collected at Zackenberg Station, Northeast Greenland.

Basic investigation of the annual growth is necessary to define and verify the method.

4. *Projektansvarlig:* Museumsinspektør Claudia Baittinger

5. *Projektets varighed:* 01.01.2009-31.12.2013

6. *Finansiering:* 238.050 kr. KVUG, 664.630 kr. Nordlige Verdener, Augustinus fonden

7. *Eksterne samarbejdspartnere:*

Nationale:

- Forsker Niels M. Schmidt, Institut for Bioscience - Arktisk Miljø, Roskilde, Danmark, and Greenland Climate Research Centre, Institute for Natural Resources, Nuuk, Greenland.
Forskningsprofessor Mads C. Forchhammer, Institut for Bioscience - Arktisk Miljø, Roskilde, Danmark.

Internationale:

- Noémie Boulanger-Lapointe, Département de Chimie-Biologie, Université du Québec à Trois-Rivières, Canada.

- The Shrub Hub Data Synthesis Group

8. *Projektets status*: Afsluttet

Nordboernes agerbrug i Grønland
----

2. *Projektansvarlig*: Museumsinspektør, Peter Steen Henriksen

3. *Arbejdssted for projektansvarlig*: Danmarks Oldtid / Naturvidenskab.

4. *Øvrige projektdeltagere*: Ingen

5. *Projektets titel*: Nordboernes agerbrug i Grønland. (Norse farming in Greenland).

6. *Finansiering*: 1.348.093 kr., Augustinus-bevillingen til *Nordlige Verdener*.

7. *Projektets status*: Afsluttet

8. *Projektets varighed*: 01.02.2010-31.12.2013

9. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*:

Projektets formål er, ud fra arkæobotaniske analyser af prøver fra møddingslag udtaget ved nordbogårde i Grønland, at undersøge om nordboerne havde agerbrug. Endvidere skal en eventuel udnyttelse af husdyrgødning undersøges ved hjælp af fosfatanalyser af jordprøver fra indmark/udmark ved en række nordbogårde.

I to feltsæsoner er der udtaget jord- og møddingsprøver fra 12 nordbogårde. Omkring halvdelen af disse er på nuværende tidspunkt analyseret.

In this project the question of Norse agriculture in Greenland is investigated using the analyses of samples from Norse refuse layers. The aim is to find remains from crop plants e.g. cereal grains or threshing waste. The project also aims to investigate the possible use of manuring through phosphate analyses of soil samples from the infield and outfield areas at several Norse settlements.

In two field seasons 12 Norse farmsteads has been sampled for macrofossil- and phosphate analyses. At the moment half of the samples have been analysed.

10. *Beskrivelse af forventede /opnåede resultater*:

Analyserne vil dels fortælle om agerbrug og udnyttelse af naturressourcerne, dels om den naturlige vegetation omkring nordbogårdene. På nuværende tidspunkt er der fundet rester af bygkerner og aksdele på et antal nordbogårde, hvilket er en stærk indikation på lokal dyrkning.

Fosfatanalyserne tyder på at der ikke har været en systematisk gødskning af indmarkerne ved nordbogårdene.

The analyses will tell about the agriculture and the use of the natural resources. The local vegetation will also be described.

So far grain and rachis segments from barley have been found, strongly indicating local cultivation of cereals.

The phosphate analyses indicate that there was no systematic manuring of the infields.

Igangværende projekter

Die Funde der älteren Bronzezeit des Nordischen Kreises in Dänemark, Schleswig-Holstein und Niedersachsen.
--

2. *Projektets titel*: Die Funde der älteren Bronzezeit des Nordischen Kreises in Dänemark, Schleswig-Holstein und Niedersachsen.

The Finds from the Early Bronze Age in Denmark, Schleswig-Holstein and Lower Saxony.

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*

Projektets formål er en systematisk publicering af alle fund fra den ældre bronzealders i et bind for hvert amt, udstyret med tegninger af genstandene i høj detaljeringsgrad. I 2013 blev der tegnet illustrationer til bind XIV, 'Randers Amt'.

The purpose of the project is complete publication of all finds from the Early Bronze Age in a volume for each county with highly detailed drawings of the objects. In 2013 illustrations were produced for vol. XIV, 'Randers County'.

4. *Projektansvarlig: Enhedsleder/Keeper* Poul Otto Nielsen

5. *Projektets varighed:* 01.09.1987 – 31.12.2019

6. *Finansiering:* For 2013: Nationalmuseet: 402.367 kr., Carlsbergfondet: 402.367 kr.

Akademie der Wissenschaften und der Literatur: 352.845 kr.

7. *Eksterne samarbejdspartnere: Hovedredaktør/chief editor:* Professor K.-H. Willroth, Seminar für Ur- und Frühgeschichte der Georg-August-Universität, Göttingen.

8. *Projektets status:* Igangværende

De første mennesker i Danmark
----

2. *Projektansvarlig:* Museumsinspektør, Morten Fischer Mortensen

3. *Arbejdssted for projektansvarlig:* Danmarks Oldtid/Naturvidenskab, Nationalmuseet.

4. *Øvrige projektdeltagere:* Interne: Catherine Jessen, museumsinspektør, Danmarks Oldtid/Naturvidenskab og Peter Steen Henriksen, museumsinspektør, Danmarks Oldtid/Naturvidenskab. Eksterne: Lykke Johansen, Museumsinspektør, Gronningen University, Holland.

5. *Projektets titel:* De første mennesker i Danmark

6. *Finansiering:* 2.100.000, Augustinusfonden / Nordlige Verdener

7. *Projektets status:* Igangværende

8. *Projektets varighed:* 01.01.2009-31.12.2014

9. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

De første mennesker i Danmark er et tværvenskabeligt forskningsprojekt, som har til formål at rekonstruere det senglaciale naturmiljø samt at bearbejde og publicere en række senpalæolitiske bopladser fra Danmark. De naturvidenskabelige studier tager udgangspunkt i de naturlige arkiver, som findes i sø- og moseaflejringer fra istidens afslutning.

De arkæologiske studier er koncentreret om pladserne Slotseng, Sølbjerg, Eskebjerg, Hasselø, Lundby Mose, Trollesgave, Hollenskær, samt den klassiske Havelte plads i Holland.

The first humans in Denmark is an interdisciplinary research project which aims to reconstruct the late glacial environment and in addition, process and publish a number of late Palaeolithic occupation sites in Denmark. The environmental investigations concentrate on the sedimentary archives of lakes and bogs deposited after the end of the last ice age. The archaeological investigations focus on the sites Slotseng, Sølbjerg, Eskebjerg, Hasselø, Lundby Mose, Trollesgave, Hollenskær, together with the classic Havelte site in The Netherlands.

10. *Beskrivelse af forventede /opnåede resultater:*

De foreløbige resultater af de naturvidenskabelige undersøgelser viser et nyt og ikke tidligere kendt billede af den senglaciale vegetationsudvikling i Danmark. Blandt andet en meget sen skovindvandring og meget store regionale forskelle i de naturtyper, som har eksisteret gennem den senglaciale periode. Resultaterne er vigtige for at forstå de ressourceområder, som har været til stede for de palæolitiske kulturer og for tolkning af det arkæologiske materiale, som vi har til rådighed. Dele af naturvidenskabelige og arkæologiske resultater er løbende gennem projektperioden publiceret i internationale peer reviewede artikler, conference proceedings, populærvenskabelige artikler, samt i foredrag.

The results of the environmental investigations show a new, previously unknown, picture of the late glacial vegetational development in Denmark. This includes a late forest migration and marked regional differences in vegetation types during the late glacial period. The results are important in the understanding of resource areas available to Palaeolithic cultures and for the interpretation of the available archaeological material.

The environmental and archaeological results have been published in international peer reviewed articles, conference proceedings, popular science articles along with scientific presentations.

Med ryggen til fjellet

2. *Projektansvarlig:* Seniorforsker Niels Bonde

3. *Arbejdssted for projektansvarlig:* Danmarks Oldtid / Naturvidenskab, Nationalmuseet

4. *Øvrige projektdeltagere:* Interne: Claudia Baittinger, mus.insp., Danmarks Oldtid / Naturvidenskab. Eksterne: Frans-Arne Stylegar, Fylkeskonservator, Kristiansand, Norge.

5. *Projektets titel:* 'Med ryggen til fjellet' / *Dendrochronological research in southern Norway.*

6. *Finansiering:* 2.300.000 kr., Vest-Agder fylkeskommune, Norge.

7. *Projektets status:* Igangværende

8. *Projektets varighed:* 01.07.2005-31.12.2014

9. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Dendrokronologiske undersøgelser i det sydlige Norge. Opbygning af dendrokronologiske grundkurver for eg og fyr fra Sørlandet.

Dendrochronological investigations in southern Norway. Establishing masterchronologies for oak and pine from Sørlandet.

10. *Beskrivelse af forventede /opnåede resultater:*

Dateringer af bygninger o.l. fra Sørlandet samt grundkurver til anvendelse i dendrokronologi i Sydsandinavien.

Dating of i.a. buildings from Sørlandet. New masterchronologies to be applied for dendrochronology in Southern Scandinavia.

Jernalderen i Nordeuropa. Våbenofferfundene fra Vimose og Nydam

2. *Projektets titel:* Jernalderen i Nordeuropa. Våbenofferfundene fra Vimose og Nydam.

The Iron Age in Northern Europe. The weapon sacrifices from Vimose and Nydam.

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Den afsluttende del af forskningsprogrammet 'Jernalderen i Nordeuropa', støttet af Carlsbergfondet 2003-2011, omfatter to delprojekter: 1. Vimose – de ældste våbenoffer', monografi v. Xenia Pauli Jensen med start 1/1 2014. – 2) 'Jernalderens våbenofre i Nydam Mose', monografi med flere forfattere under redaktion af Per Kristian Madsen og Poul Otto Nielsen. De første artikler er sendt til oversættelse i november 2013.

The final part of the research program 'The Iron Age in Northern Europe', supported by the Carlsberg Foundation 2003-2011, consists of two projects: 1) 'Vimose – the oldest weapon sacrifices', monograph by Xenia Pauly Jensen to begin 1/1 2014. – 2) 'The Iron Age weapon sacrifices in Nydam Bog', monograph with seven authors, edited by Per Kristian Madsen and Poul Otto Nielsen. Papers are being translated into English since November 2013.

4. *Projektansvarlig:* Per Kristian Madsen ass. by Poul Otto Nielsen

5. *Projektets varighed:* 01.01.2013 – 31.12. 2014

6. *Finansiering:* Carlsbergfondet: 1.280.000 kr.

Nationalmuseet til oversættelse: 286.000 kr., Nationalmuseet til illustrationer: 18.000 kr.,

I alt: 1.584.000 kr.

7. *Eksterne samarbejdspartnere*

8. *Projektets status:* Igangværende

Textile Crafts and Cultures

2. *Projektets titel:* Textile Crafts and Cultures

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

The common aim of the research programme is to investigate the development of northern European textile and skin production until c. AD 400 by combining various approaches and methods in archaeology, history, conservation and the natural sciences and to focus on the environment and the long-term strategies, from breeding sheep and cultivating textile crops to the international trade and exchange in textiles and their final destination in bogs, settlements and graves. Within the research programme several activities will take place: Scandinavian prehistoric costume, Landscape of textile production and Strontium isotopes - provenance and possible trading routes.

4. *Projektansvarlig:* Ulla Mannering, seniorforsker/senior researcher

5. *Projektets varighed:* 01.07.2010-31.06.2016

6. *Finansiering:* 3.206.833 kr., Danmarks Grundforskningsfonds Center for Tekstilforskning/The Danish National Research Foundation's Centre for Textile Research

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Ingen

8. *Projektets status:* Igangværende

Uldens udvikling i bronzealderens Danmark set i forhold til det øvrige Skandinavien og Central Europa

2. *Projektets titel:* Uldens udvikling i bronzealderens Danmark set i forhold til det øvrige Skandinavien og Central Europa

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Formålet med projektet er at analysere et udvalg af danske bronzealder tekstiler med en fiberanalysemetode, som kan give nye informationer om fiberkvalitet samt sortering og klargøring af ulden til spinning. Samtidig skal disse og et mindre antal svenske og centraleuropæiske bronzealdertekstiler gentestes for at undersøge om tekstilerne er produceret af uld fra de samme fåreracer.

The common aim of this research programme is to make fibre analysis of a selection of Danish Bronze Age textiles with a method that can give new information about fibre quality, sorting and preparation methods. Some of the Danish samples and a few samples from Sweden and Central Europe will be selected for DNA analysis in order to see if the European Bronze Age textiles were produced from wool deriving from the same type of sheep.

4. *Projektansvarlig:* Ulla Mannering, seniorforsker/senior researcher

5. *Projektets varighed:* 01.11.2012 - 31.01.2014.

6. *Finansiering:* 394.000 kr., Kulturministeriets Forskningspulje

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Antoinette Rast-Eicher, Ph.D, ArcheoTex Büro für archäologische Textiles, Schweiz.

8. *Projektets status:* Igangværende

Landbruget på grænsen – agrarsamfundenes ekspansion og kompleksitet i Neolitikum i Norden

2. *Projektets titel:* Landbruget på grænsen – agrarsamfundenes ekspansion og kompleksitet i Neolitikum i Norden

The expansion of agrarian societies in Scandinavia during the Neolithic and Bronze Age

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:* Målsætningen for projektet er at undersøge hastigheden af neolitiseringsprocessen med fokus på agrarsamfundenes ekspansion i Sydsandinavien, Vestsverige og Norge for at belyse kompleksiteten i transformationen fra jæger-samler-samfund til et agrarsamfund.

The objective of this project is to investigate the speed of the neolithisation process focusing on agrarian societies and their expansion in southern Scandinavia, western Sweden and Norway in order to illustrate the complexity of the transformation from hunter-gatherer to agrarian societies.

4. *Projektansvarlig*: Ph.d.-studerende Lasse Sørensen
5. *Projektets varighed*: 01.09.2010 – 25.05.2014
6. *Finansiering*: Nordlige Verdener (Augustinusfonden): 500.000 kr, Kulturministeriets ph.d.-pulje: 662.730 kr., Nationalmuseets fælles ph.d.-pulje (med et rammebeløb op til 500.000 kr.) I alt 1.662.730 kr.
7. *Eksterne samarbejdspartnere*: Københavns Universitet, SAXO-Instituttet.
Hovedvejleder: Professor, dr.phil. Klavs Randsborg, SAXO-Instituttet
Medvejleder: Seniorforsker, dr.phil. Flemming Kaul
8. *Projektets status*: Igangværende

Kultens plads i det førkristne landskab

2. *Projektets titel*: Kultens plads i det førkristne landskab (arbejdstitel) /

Places of cult in the pre-Christian landscape (working title)

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*:

Formålet med dette Ph.d.-projekt er at anvende komparative analyser af stednavne og arkæologi til at undersøge hvordan ideologi og religion indvirkede på organisering og opfattelse af landskabet omkring sydsandinaviske kultpladser i første årtusind e.Kr. Projektet vil undersøge forholdet mellem stednavne, landskab og de arkæologiske bebyggelsesmønstre i oplandet omkring udvalgte pladser med religiøse funktioner gennem perioden. Hovedvægten bliver på jernalderens og vikingetidens stormandsgårde, som er fokus i Nationalmuseets projekt Førkristne Kultpladser. Disse stormandssæder formodes at få en større rolle i og en voksende kontrol over kulten og religionen gennem første årtusind. Nøglepladserne er Tissø, Toftegård, Gudme og Hoby.

The aim of this PhD project is to use comparative analyses of place-names and archaeology to examine the influence of ideology and religion on the organisation and perception of the landscape around southern Scandinavian cult places of the first millennium AD. The project will examine the relationship between place names, landscape and archaeological settlement patterns in the hinterland of selected sites with religious functions from the period. The emphasis will be on Iron Age and Viking chieftain farms. These are also the focus of the National Museum project pre-Christian cult places. These elite residences are supposed to have an important role and a growing control of cult and religion through the first millennium. Key sites are Tissø, Toftegård, Gudme and Hoby.

4. *Projektansvarlig*: Ph.d.-studerende, Sofie Laurine Albris

5. *Projektets varighed*: 01.10.2012 – 01.10.2015

6. *Finansiering*: KUM's ph.d.bevilling: 613.245 kr
Førkristne Kultpladser, NM: 446.801 kr, NFI, KU: 375.000,
I alt: 1.435.046 kr

7. *Eksterne samarbejdspartnere*: Nordisk Forskningsinstitut, (Hovedvejleder, lektor, ph.d. Peder Gammeltoft)

8. *Projektets status*: Igangværende

Nye projekter

Vasagård Vest

2. *Projektets titel*: Vasagård Vest / *Vasagård West*

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*:

Udgravning ved Vasagård på Bornholm af yngre stenalders samlingsplads med spor af aktiviteter i den sene tragtbægerkultur, ca. 2900-2800 f.Kr. Udgravningen i 2013 drejede sig om systemgravene til et Sarup-anlæg og dokumentation og datering af palisader omkring et ca. 200 x 200 m stort område.

Excavation at Vasagård on Bornholm of a Neolithic causewayed enclosure with activity remains from the late Funnel Beaker Culture, c. 2900-2800 BC. The excavation in 2013 focused on the content of the ditches of the enclosure and on documentation and dating of a palisade enclosure surrounding an area of c. 200 x 200 m.

4. *Projektansvarlig:* Poul Otto Nielsen, overinspektør / Keeper

5. *Projektets varighed:* 19/8 2013 – 01/06 2014

6. *Finansiering:* 268.670 kr. fra Kulturstyrelsen:

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Finn Ole Nielsen, Bornholms Museum, Rønne.

8. *Projektets status:* Nyt

De nordiske guldbrakteater fra folkevandringstid - sammenfatning

2. *Projektets titel:* De nordiske guldbrakteater fra folkevandringstid - sammenfatning

The Scandinavian Gold Bracteates of the Migration Period – A Survey.

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Sammenfatning af min og andres forskning om de nordiske guldbrakteater gennem mange år i form af en engelsksproget bog.

A book in English as survey and synthesis of many years' research in the Scandinavian gold bracteates.

4. *Projektansvarlig:* Museumsinspektør, dr.phil. Morten Axboe

5. *Projektets varighed:* 1.7.2013 - 31.12.2015

6. *Finansiering:* Intern

7. *Eksterne samarbejdspartnere:*

8. *Projektets status:* Nyt

PUBLIKATIONER

Bidrag til tidsskrift/avis

ANDERSSON STRAND, E.; Gleba, M.; Harris, S.; Mannering, U. (eds) *Archaeological Textiles Review* 55, Copenhagen, 2013.

AXBOE, MORTEN; Källström, Magnus: Guldbrakteater fra Trollhättan – 1844 og 2009. *Fornvännen* 2013/3, p. 153-171, 2013.

BICAN, JOSEFINE FRANCK: Anmeldelse af Michaela Helmbrecht: Wirkmachtige Kommunikationsmedien. Menschenbilder der Vendel- und Wikingerzeit und ihre kontexte. *Acta Archaeologica Lundensia Series Prima in 4°*, No. 30. Lund. *KUML* p. 200-204, 2013.

BLANK, MARIANNE; Jepsen, Palle Maurice; Madsen, Per Kristian; Pedersen, Anne; Pentz, Peter, Solow, Maruiska; Wemhoff, Matthias; Williams, Gareth: VIKING på Nationalmuseet - et internationalt samarbejde 2013-15. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, p. 8-23, 2013. (peer reviewed)

BONDE, NIELS; Bartholin, Thomas S.; Thun, Terje: Åringsundersøgelse af skjold fundet i engområdet ved Trelleborg. – Dendrokronologiske undersøgelser af fund fra Trelleborg (1934-2008). In: Dobat, Andres (red.) *Kongens Borge. Rapport over undersøgelserne 2007-2010*. Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter 76, p. 221-225, Højbjerg 2013.

BUKO, ANDRZEJ; Kara, Michal; Price, T.Douglas; Duczko, Wladyslaw; Frei, Karin Margarita; Sobkowiak-Tabaka, Iwona: A unique Medieval cemetery from the 10th/11th century with chamber-

like graves from Bodzia (Central Poland). *Archäologisches Korrespondenzblatt*, V 43 (3), p. 423-442, 2013. (peer reviewed)

BREUNING-MADSEN, H.; Kristensen, J.Aa.; Holst, M.K.; Balstroem, T.; Henriksen, P.S.: A comparison of soil organic carbon stocks in Viking Age and modern land use systems in Denmark. *Agriculture, Ecosystems and Environment* 174, 49-56, 2013. (peer reviewed)

FISCHER, ANDERS; Clemmensen, Lars B.; Donahue, Randolph; Heinemeier, Jan; Lykke-Andersen, Holger; Lysdahl, Per; Mortensen, Morten Fischer; Olsen, Jesper; Petersen, Peter Vang: Late Palaeolithic Nørre Lyngby – a northern outpost close to the west coast of Europe. *Quartär* 60, p. 137-162, 2013. (peer reviewed)

FISCHER, ANDERS; Mortensen, Morten Fischer; Henriksen, Peter Steen; Rørbeck, Dorte Mathiassen; Olsen, Jesper: Dating the Trollesgave site and the Bromme culture – chronological fix-points for the Lateglacial settlement of Southern Scandinavia. *Journal of Archaeological Science* 40, p. 4663-4674, 2013. (peer reviewed)

FLORIS, LENE; Nielsen, Poul Otto; Sass, Julie: Skabt af tiden - forhistorien og kunsten. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, p. 38-53, 2013. (peer reviewed)

FREI, ROBERT; Frei, Karin Margarita: The Geographic distribution of Sr isotopes from surface waters and soil extracts over the island of Bornholm (Denmark) – A base for provenance studies in archaeology and agriculture, *Journal of Applied Geochemistry*, V 38, p. 147-160, 2013. (peer reviewed)

GRINDER-HANSEN, POUL; Märcher, Michael; Nielsen, Finn Ole; Nygaard, Signe; Pentz, Peter: Skatten fra Østermarie. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, p. 140-155, 2013. (peer reviewed)

HENRIKSEN, MOGENS BO; Petersen, Peter Vang: Valkyriefund. *Skalk*, nr. 2, p. 3-10, 2013.

HOLST, MAD S; Jessen, Mads Dengsø; Pedersen, Anne: The late Viking-age royal constructions at Jelling, Central Jutland, Denmark. Recent investigations and a suggestion for an interpretative revision. *Prähistorische Zeitschrift* vol. 87, nr. 2, p. 474-504, 2013. (peer reviewed)

JESSEN, MAD S D.: Editorial (med Felix Riede og Eva Andersson Strand). *Danish Journal of Archaeology* 2012, vol. 1, nr. 1+2, p. 1-2, 2013.

KARG, SABINE; Henriksen, Peter Steen: The modern vegetation on Skelhøj. In: Holst, Mads K.; Rasmussen, Marianne (red.) *Skelhøj and the Bronze Age barrows of southern Scandinavia*. Nationalmuseet/Jysk Arkæologisk Selskab, 163-168, 2013. (peer reviewed)

KAUL, FLEMMING: The Nordic razor and the Mycenaean lifestyle. *Antiquity* 87, p. 461-472, 2013. (peer reviewed)

KAUL, FLEMMING: Forbindelser mellem sydlige og nordlige verdener i ældre bronzealder. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, p. 110-123, 2013. (peer reviewed)

KAUL, FLEMMING; Klingenberg, Susanne: Bælter af bronze. *Skalk* 2013, nr. 2: p. 18-24, 2013.

MANNERING, ULLA; Skals, Irene: Stenaldertekstilerne i Nationalmuseets Komparative Samling. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, p. 80-95, 2013. (peer reviewed)

MANNERING, ULLA: Forhistoriske sko, *Dragtjournalen. Tidsskrift for Dragtpuljen og Dragt.dk* Nr. 9, Årg. 7, p. 4-8, 2013.

MANNERING, ULLA: Forhistorie i farver. *Fund og Fortid* No. 1, p. 10-12, 2013.

MANNERING, ULLA: Tekstilforskning – hvad er det? *Rapporter fra tekstilernes verden*, No. 3, p. 4-9, 2013.

MANNERING, ULLA: Kunstfærdige huer fra bronzealderen. *Dragtjournalen. Tidsskrift for Dragtpuljen og Dragt.dk* Nr. 10 Årg. 7, p. 22-26, 2013.

PEDERSEN, ANNE; Pentz, Peter: Særudstillingen ”VIKING” – et samarbejdsprojekt. *Arkæologisk Forum*, nr. 29, p. 35-39, 2013.

PENTZ, PETER: Hvorfor vaskede man hænder i ældre romersk jernalder? *Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie* 2011-2012, p. 217-262. København 2013. (peer reviewed)

PENTZ, PETER: Se det måtte jeg! *Skalk*, nr. 1, p. 29-30, 2013.

STRÆTKVÆRN, KRISTIANE; Gøthche, Morten; Pentz, Peter; Petersen, Anette Hjelm; Solow, Maruiska; Sørensen, John Nørlem: Undervejs med verdens længste vikingskib. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, p. 24-37, 2013. (peer reviewed)

STYLEGAR, FRANS-ARNE; Bonde, Niels: Kvadraturens eldste bevarte hus. Om to hus fra 1600-årene i Bygada. In: Museet til Odderøya. Festskrift til Jan Henrik Munksgaard. Årbok Vest-Agder Museet, p. 48-59, 2013.

SØRENSEN, LASSE: A Critical Approach towards Jade Axes in Southern Scandinavia. *Danish Journal of Archaeology* vol. 1, 2012, p. 82-85 (2013). (peer reviewed)

Bog/antologi/afhandling/rapport

KAUL, FLEMMING; Sørensen, Lasse (red.) *Agrarsamfundenes ekspansion i nord. Symposium på Tanums Hällristningsmuseum, Underslöv, Bohuslän, 25.-29. maj 2011*. Nordlige Verdener, Nationalmuseet, København 2012 (udsendt 2013).

MAHLER, DITLEV L. (red.): *The Border of Farming – Shetland and Scandinavia. Neolithic and Bronze Age Farming. Papers from the symposium in Copenhagen September 19th to the 21st 2012*. Papers in the Northern Worlds, Nationalmuseet, København 2013.

NOSCH, MARIE-LOUISE; Mannering, Ulla: Centre for Textile Research 2005-2016. University of Copenhagen, 2013.

NIELSEN, POUL OTTO: *Danmarks Oldtid*. Nationalmuseet, København, 2013.

NIELSEN, POUL OTTO: *Danish Prehistory*. National Museum of Denmark, Copenhagen, 2013.

Bidrag til bog/antologi/rapport

BANCK-BURGESS, JOHANNA; Verheeken-Lammens, Chris; Mitschke, Sylvia; Vanden Berghe, Ina; Fuchs, Robert; Oltrogge, Doris; Van Strydonk, Mark; Frei, Karin Margarita; Michler, Elke; Andersson Strand, Eva; Paetz Gen, Annette: Methoden der textilarchäologie. In: Tellenbach, Michael; Schulz, Regine; Wiczorek, Alfried (red.) *Die Macht der Toga. Dresscode in Römischen Weltreich*. Mannheim, Verlag Schnell & Steiner, p. 21-30, 2013.

BICAN, JOSEFINE FRANCK: Haller og bygningsritualer – den åbne, rituelle plads ved Fugledegård. In: Lyngstøm, Henriette; Thomsen, Lone G. (red) *Vikingetid i Danmark*. København, p.127-130, 2013.

JØRGENSEN, LARS: Rituelle pladser ved den aristokratiske storgård nær Tissø. In: G. Williams, P. Pentz & M. Wemhoff (red.) *VIKING*. Nationalmuseet, British Museum, Museum für Vor- und Frühgeschichte, Berlin. Nationalmuseet, København, p. 198-199, 2013.

JØRGENSEN, LARS: Vikingetidens Kongsgård ved Tissø. Kult- samlings- og markedsplads gennem 500 år. In.: Pedersen, Lisbeth (red) *menneskers veje – kulturhistoriske essays i 100-året for Kalundborg Museum*, p. 124-144, Kalundborg 2013.

JØRGENSEN, LARS: Offer og kultplads i vikingetiden. In: Blom, Mads *et al.* (red.) *Vinkler på vikingetiden*. Nationalmuseet & Skoletjenesten, p. 78-82, København 2013.

KAUL, FLEMMING: Round and Round We Go – with Concentric Circles. In: Bergerbrant, S. & Sabatini, S. (eds) *Counterpoint: Essays in Archaeology and Heritage Studies in Honour of Professor Kristian Kristiansen*. BAR International Series 2508, 2013, Archaeopress, Oxford, p. 265-272, 2013. (peer reviewed)

KAUL, FLEMMING: Mythological aspects of Nordic Bronze Age religion. In: Christensen, L. Bredholt; Hammer, O.; Warburton, D.A. (red.) *The Handbook of Religions in Ancient Europe*. Acumen publishing Limited, Durham, p. 70-76, 2013. (peer reviewed)

KAUL, FLEMMING: Gundestrup, Dänemark. In: Sievers, S.; Urban, O.H.; Ramsel, P.C. (red.) *Lexicon zur keltischen Archäologie. A-K*. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, p. 704-709, 2012 (2013).

MAHLER, DITLEV L.: Shetland: The Border of Farming 4000-3000 B.C.: Peopling an Empty Area, NW Europe in Transition. In: Larsson, M.; Debort, J. (red.) *The Early Neolithic in Britain and South Sweden*. BAR International Series 2475, p. 43-48, 2013.

MAHLER, DITLEV L.: Landbrug på grænsen – Shetlandsøerne. Europas nordligste landbrug 3700 f.Kr. In: Blankholm H. P.; Bratrein, H. D.; Arntzen, J. E.; Lind K. (red.) *Nord-Norge i Europa. Akeologi, Historie og Kulturvern. Venneskraft til Reidar Bertelsen*, Desember 2013. Tromsø Museums Skrifter XXXIV. HSL-trykkeriet, UIT, Tromsø, p. 147-160, 2013.

MANNERING, ULLA; Lynnerup, Niels: From foot to fact: New light on the Fræer Bog Find. In: Bergerbrant, S.; Sabatini, S. (eds) *Counterpoint: Essays in Archaeology and Heritage Studies in Honour of Professor Kristian Kristiansen*. BAR International Series 2508, p. 207-211, 2013.

MANNERING, ULLA: Skandinavische Kleidung in der Vorrömischen Eisenzeit. In: Tellenbach, M.; Schultz, R.; Wiczorek, A. (eds) *Die Macht der Toga. Dresscode in Römischen Weltreich*. Mannheim, p. 251-254, 2013. 3.1.A (peer reviewed)

NIELSEN, POUL OTTO: La préhistoire Danoise. Resumé i Jensen, Jørgen: *The Prehistory of Denmark. From the Stone Age to the Vikings*. København, Gyldendal, p. 1097-1189, 2013.

NOSCH, MARIE-LOUISE; Mannering, Ulla; Andersson Strand, Eva; Frei, Karin M.: Travels, Transmissions and Transformations – and Textiles. In: Bergerbrant, S.; Sabatini, S. (eds) *Counterpoint: Essays in Archaeology and Heritage Studies in Honour of Professor Kristian Kristiansen*. BAR International Series 2508, p. 469-476, 2013.

PENTZ, PETER: Skibet og vikingerne. In: Williams, G.; Pentz, P.; Wemhoff, M. (red.) *VIKING*. Nationalmuseet, British Museum, Museum für Vor- und Frühgeschichte, Berlin. Nationalmuseet, København, p. 202-27, 2013.

PENTZ, PETER; Price, Neil: Fyrkat-kvinden. In: Williams, G.; Pentz, P.; Wemhoff, M. (red.) *VIKING*. Nationalmuseet, British Museum, Museum für Vor- og Frühgeschichte, Berlin. Nationalmuseet, København, p. 196-97, 2013.

SØRENSEN, LASSE: Farming new lands in The North: The expansion of agrarian societies during the Early Neolithic in Southern Scandinavia. In: Larsson, M.; Debort, J. (red.) *NW Europe in transition – The Early Neolithic in Britain and South Sweden*. BAR International Series 2475, p. 9-19, 2013.

SØRENSEN, LASSE: Farmers hunting and hunters farming – the expansion of agrarian societies during the Neolithic and Bronze Age in Scandinavia. In: Mahler, Ditlev L. (red.) *The Border of Farming – Shetland and Scandinavia. Papers from the symposium in Copenhagen, September 19th to the 21st 2012*. The National Museum of Denmark, Copenhagen, p. 126-143, 2013.

Konferencebidrag

FREI, KARIN MARGARITA: Provenance studies of Ancient textiles, a new method based on the strontium isotopic system. *Proceedings of the North European Symposium for Archaeological Textiles XI, NESAT XI 30th Anniversary Edition*, Esslingen, eds. Banck-Burgess Johanna & Nübold, p. 145-149, 2013. (peer reviewed)

FREI, KARIN MARGARITA, Den mobile viking – og sådan afslører vi ham. In: Lyngstrøm, Henriette; Thomsen, Lone Gebauer (red.) *Vikingetid i Danmark. Arkæologi på Saxo-instituttet*, p.35-38, 2013. (peer reviewed)

HOLST, MADSD; Jessen, Mads Dengsø; Pedersen, Anne: Runestenens Jelling. In: Adamsen, C. (red.) *Enogtredivte tværfaglige vikingesymposium, Aarhus, Danmark, 11. maj 2013 - 12. maj 2013*, p. 47-61, 2013. (peer reviewed)

JESSEN, MADSD.: Kongelig kaserne og royale rum – om trelleborghuse i Jelling. In: Henriette Lyngstrøm; Thomsen, Lone Gebauer (red.) *Vikingetid i Danmark. Arkæologi på Saxo-instituttet*, p. 195-198, 2013. (peer reviewed)

JESSEN, MADSD.: Material culture and the construction of religious niches. In: R. Berge (red.) *Conference Proceedings from Nordic Tag X, Stiklestad*. BAR International Series 2399. p. 79-85. 2013. (peer reviewed)

KAUL, FLEMMING: Med de dødes sjæle rundt og rundt gennem de kosmologiske landskaber. In: Boddum, S.; Mikkelsen, M.; Terkildsen, N. (eds) *Dødekulten i yngre bronzealders lokale kulturlandskab*. Seminarrapport, Viborg Museum & Holsterbro Museum, Viborg & Holstebro, p. 135-146, 2013.

KAUL, FLEMMING: Fund, helleristninger og landskaber, Nordnorge. In: Kaul, Flemming; Sørensen, Lasse (red.) *Agrarsamfundenes ekspansion i nord. Symposium på Tanums Hällristningsmuseum, Underslöv, Bohuslän, 25.-29. maj 2011*. Nordlige Verdener, Nationalmuseet, København, p. 205-220, 2012 (udsendt 2013).

KAUL, FLEMMING: Zu Religion und Symbolgut der Bronzezeit. In: J.J. Piotrovski (red.) *Bronzezeit, Europa ohne Grenzen 4.-1. Jahrtausend v. Chr.*, Ausstellungskatalog. The Pushkin State Museum of Fine Arts & Staatliche Museen zu Berlin, Preussischer Kulturbesitz, "Tabula Rasa" Publishing House, St. Petersburg, p. 238-252, 2013.

KAUL, FLEMMING; Sørensen, Lasse. Efterskrift. Oversigt, problemer og udfordringer. In: Kaul, Flemming; Sørensen, Lasse (red.) *Agrarsamfundenes ekspansion i nord. Symposium på Tanums Hällristningsmuseum, Underslös, Bohuslän, 25.-29. maj 2011.* Nordlige Verdener, Nationalmuseet, København, p. 244-293, 2012 (udsendt 2013).

KAUL, FLEMMING: The One-edged razor – northernmost and southernmost. In: Mahler, Ditlev L. (red.): *The Borders of Farming. Shetland and Scandinavia. Papers from the symposium in Copenhagen September 19th to the 21st 2012.* Northern Worlds, The National Museum of Denmark, Copenhagen, p. 156-176, 2013.

MAHLER, DITLEV L.: Øer langt ude i det blanke hav. Shetlandsøerne: Landbrug på grænsen 4000-3000 f.v.t. Et forskningsprojekt i Nordlige Verdener. In: Kaul, Flemming; Sørensen, Lasse (red.) *Agrarsamfundenes ekspansion i nord. Symposium på Tanums Hällristningsmuseum, Underslös, Bohuslän, 25.-29. maj 2011.* Nordlige Verdener, Nationalmuseet, København, p. 102-114, 2012 (udsendt 2013).

MAHLER, DITLEV L.: Stanydale Hall – a gathering Site or just a large Neolithic House on Shetland? In: Mahler, Ditlev L. (red.) *The Border of Farming – Shetland and Scandinavia. Neolithic and Bronze Age Farming. Papers from the symposium in Copenhagen September 19th to the 21st 2012.* Papers in the Northern Worlds, Nationalmuseet, København, p. 8-22, 2013.

MANNERING, ULLA; Ræder Knudsen, Lise: Hammerum: The find of the Century. In: Banck-Burgess, J.; Nübold, C. (eds) *NESAT XI. The North European Symposium for Archaeological Textiles XI 10-13 May 2011 in Esslingen am Neckar*, p. 157-160, 2013. (peer reviewed)

PETERSEN, PETER VANG: Mesolithic Dogs. In: Grimm, O.; Schölke, U. (red.) *Hunting in northern Europe until 1500 AD. Old traditions and regional developments, continental sources and continental influences. Papers presented at a workshop organized by the Centre for Baltic and Scandinavian Archaeology (ZBSA) Schleswig, June 16th and 17th, 2011.* Neumünster, Wachholtz, p. 147-162, 2013. (peer reviewed)

SØRENSEN, LASSE: Fremmede økser som sædekorn for neolitisering. Agrarsamfundenes ekspansion mod Sydsandinavien. I: Kaul, Flemming; Sørensen, Lasse (red.): *Agrarsamfundenes ekspansion i nord. Symposium på Tanums Hällristningsmuseum, Underslös, Bohuslän, 25.-29. maj 2011.* Nordlige Verdener, Nationalmuseet, København, p. 8-30, 2012 (udsendt 2013).

Danmarks Middelalder- og renæssanceenhed

Præsentation af enheden og dens forskningsområder

Danmarks Middelalder og Renæssance dækker perioden fra jernalder/vikingetid til nutid, når det gælder runologi og kirkearkæologi. Generelt dækker Danmarks Middelalder og Renæssance dog alene perioden ca. 1000-1660.

Forskningsområderne har fokus på samlingerne og på de antikvariske dækningsområder, og de afspejler i væsentlig grad Nationalmuseets funktion som landets kulturhistoriske hovedmuseum.

Fokusområderne udgør for Danmarks Middelalder og Renæssances vedkommende danefæ, runologi, kirker, borge og voldsteder samt Grønlands norrøne fortid. Til enheden hører bogværket Danmarks Kirker, Nationalmuseets grundlæggende beskrivelse af de danske kirker, deres kalkmalerier, inventar og gravminder. Værket, som er Danmarks største bogværk, har været under udgivelse siden 1933 og dækker mere end halvdelen af landet.

Basisaktiviteter (herunder deltagelse i konferencer)

ANDERSEN, MICHAEL:

Seminar on Movable Religious Heritage, Utrecht 4.-5. november.

Church Archaeology in the Baltic Sea Region, Danmarks Kirker – Danish Churches. 80 years and still going strong. Åbo, Finland 25.-29. august.

Studietur til Paderborn, 1.-3. Oktober.

ODM's Faglige Orienteringsmøde, Kolding 14. november

Kirkekonsulenternes ekskursion til Aalborg Stift 5.- 6. september

ARNEBORG, JETTE:

If we have food and covering, with these we shall be content. Forelæsning, Københavns Universitet, SAXO-Instituttet og CTR. 28. februar

JETTE ARNEBORG, Thomas H. McGovern, Seth Brewington, Laura Comeau, Andrew Dugmore, George Hambrecht, Keith Kintigh, Christian Koch Madsen, Michelle Hegmon, Scott Ingram, Margaret C. Nelson, Richard Oram, Matthew A. Peeples, Brenda Shears, Ian Simpson, Konrad Smiarowski, Grant Snitker, Katherine Spielmann, Colleen Strawhacker, Andrea Torvinen, Orri Vésteinsson : *Completed Long Term Experiments? Mobilizing Archaeology in the Anthropocene*. Nordic TAG 2013, April 21st – 23rd.

CIE Greenland – status. Thelamork workshops. July 7th – 11th 2013 Thelamork (Iceland)
Deceived by Eric the Red? The first Norse settlers in Greenland. NABO general meeting July 12th – 13th Akureyri, Iceland

New Lands – New Possibilities. Colonization of the North Atlantic Islands. Viking – Jelling Conference III. 8th – 12th September 2013. Nationalmuseet and Kongernes Jelling.

Churches and Burials in the Norse Eastern Settlement in Greenland – from landnam to Abandonment. North Atlantic Archaeology Symposium, Carlsberg Academy 26th – 27th September 2013

Magnate Farms and Central Places in Norse Greenland. The Buildings of Medieval Reykholt: the Wider Context. Symposium in Snorrastofa at Reykholt in Borgarfjörður 18th – 19th October 2013

Mysteriet om Nordboerne – Lundbeckfond Lectures, Experimentarium. 29. Oktober 2013.

Studietur til Paderborn, 1.-3. oktober

BAASTRUP, MARIA PANUM:

Studietur til Paderborn, 1.-3. oktober

BENDTSEN, LASSE JONAS:

Seminar on Movable Religious Heritage med foredrag Church closings in Denmark – The Copenhagen Overture, i Utrecht 4.-5. november.

BERTELSEN, THOMAS:

Studietur til Paderborn, 1.-3. oktober

Lunds Universitet, Arkæologi, endagsseminar om kirkearkæologi, 27. maj, oplæg *Kirken i koret. Nye undersøgelser i Jelling kirke.*

Church Archaeology in the Baltic Sea Region, Åbo, Finland 25.-29. august, oplæg *Maarup Church; From poor Village church to prestige project.*

Museum Østjylland, endagsseminar om Tjæreby Ødekirke, 18. September, oplæg *Danmarks middelalderlige styttetårne og Tjæreby kirke.*

ODM's Faglige Orienteringsmøde 2013, Kolding 14.-15. november, oplæg *Danmarks Kirker 2013.*

Menighedsrådet ved Assens Vor Frue, 3. februar, oplæg *Danmarks Kirker i Assens Vor Frue.*

Holstebro Museum 13. marts, oplæg *Nye undersøgelser i Jelling Kirke.*

Aarhus Arkitektskole, Inst. for arkitektonisk Kulturarv, 13. november, oplæg *Middelalderens bygmestre og arkitekter.*

CHRISTENSEN, ANDERS CHRISTIAN:

Studietur til Paderborn, 1.-3. oktober

ELIASSEN, KIRSTIN SUSANNA:

Studietur til Paderborn, 1.-3. oktober

ENGBERG, NILS:

Kirkekonsulenternes ekskursion til Ålborg Stift, 5.-6. september

ETTING, VIVIAN:

International borgkonference i Goslar. Arrangeret af Deutsche Burgenvereinigung, den 15.-17. marts

Studietur til Paderborn, 1.-3. oktober

GRINDER-HANSEN, POUL:

Konference på Nationalmuseet 1.-3. marts 2013 i anledning af Islands Nationalmuseums 150 års jubilæum, med indlæg om de islandske stole fra Grund.

Jelling Conference III; 8.-12. september 2013, med indlæg om Østermarieskatten.

Foredrag om Østermarieskatten i Det kongelige Nordiske Oldskriftselskab og i Byzanskomitéen og om Frederik 2. i Det Kongelige Danske Selskab for Fædrelandets Historie og i Roskilde Museumsforening.

IMER, LISBETH:

Runologisk minisymposium, SDU Odense, 21. marts med foredraget ”Grønlandske runeindskrifter”

Viking Congress, Shetlandsøerne, 3.-10. august med foredraget ”Greenlandic runic inscriptions”

Feltrunologmøde, Dalarne, 3.-6. oktober

JOHANNSEN, BIRGITTE BØGGILD:

Shaping and Commemorating Identities, arrangeret af projektet Medieval Memoria Online, Universitetet i Utrecht. Chair for sessionen: ”Commemoration in word and deeds”

Memoria og memorialkultur i middelalderen, arrangeret af Aarhus Universitet. Foredrag.

Making Space for festival, 1400-1700, arrangeret i Venedig af PALATIUM og University of Warwick. Chair for sessionen: ”Transformed Courts and Cities”.

Reformationen i Danmark, arrangeret i Nyborg af Reformationshistorisk Selskab. Foredrag.

“The Righteous shall be in everlasting Remembrance.” Remembering the Dead in the 16th Century, arrangeret af projektet “Death in Early Protestant Tradition”, Universitetet i Oslo. Foredrag.

Protestant Church Architecture of the 16th – 18th Centuries in Europe, arrangeret i Wien af Universitetet i Breslau.

Renæssancens og Reformationens kirkerum i Danmark. Gæsteforelæsning på SAXO-Instituttet, KU.

Dronning Sophie og Sophie Brahe. Om kvindemagt i renæssancen. Foredrag på Seniorhøjskolen i Helsingør.

KAARING, DAVID BURMEISTER:

Claes Jansz Visscher and his progeny, symposium, Leiden Universiteit, *Copies of Claes Jansz Visscher’s drawings in atlas collections of the 1720s*, 17.-18. januar.

KJÆR, ULLA:

Nordisk Slots- og herregårdssymposium, Malmø, 15.-17. august 2013 med indlægget *Den genbrugte herregård*.

Nordisk Kirkebygningskonference ”Paradisrummet”, Helsingfors, 29.-31. august 2013.

Seminar on Movable Religious Heritage, Utrecht, 4.-5. november 2013.

En lang række foredrag for en række forskellige foreninger, blandt andet for Dansk Selskab for Oldtid og Middelalder og i kirkeligt regi (diverse kirkehøjskoler). Desuden på Marienlyst i Helsingør og på Fredensborg. Deltagelse på Bogforum 2013 med to interviews som forfatter.

To oplæg ved Nationalmuseets seminar for kirkearkitekter, 12. april 2013.

Kirkekonsulenternes ekskursion til Aalborg Stift, 5.-6. september.

MICHELSEN, ELSE:

Studietur til Paderborn, 1.-3. oktober

Kirkekonsulenternes ekskursion til Aalborg Stift 5.-6. september.

NYBORG, EBBE:

Doberaner Klostertage – Unesco Welterbeantrag, Das Triumphkreuz von Sorö im Vergleich zum Doberaner Kreuzaltar und anderen Zisterzienserkreuzen, 20.-22. september.

Auftaktveranstaltung des Netzwerks Kunst und Kultur der Hansestädte, Lübeck 1.-3. november.

PEDERSEN, ANNE:

Seminar Early Medieval Defended Communities across Europe – Fortified Settlements of the 8th to 10th centuries. University of Oxford, England. 8.-10. februar 2013.

Symposium til fejring af Islands Nationalmuseums 150-års jubilæum. Folkeuniversitetet i København/Nationalmuseet. 1.-3. marts 2013.

17th Viking Congress, Shetland. 3.-10 august 2013.

Ejnar Dyggve: Creating Crossroads. International conference. Institute of Art History/Dept of Arts and Cultural Studies, University of Copenhagen. Split, Kroatien. 7.-9. november 2013.

Workshop om planerne for et kommende oplevelsescenter Kongernes Jelling. 21. februar 2013.

Workshop om planer for nye udstillinger, arrangeret af Kulturhistorisk Museum, Oslo Universitet. 3. juni 2013.

Miniseminar under forskningsprogrammet *Materials, Culture & Heritage*, Aarhus Universitet. 4. april 2013.

Studietur til Paderborn, 1.-3. oktober.

‘Monumental expression and fortification at the time of King Harald Bluetooth’, på seminaret *Early Medieval Defended Communities across Europe – Fortified Settlements of the 8th to 10th centuries*, Oxford University. 9. februar.

‘Vikingetidsgenstande fra Island i Danmarks Nationalmuseum – før og nu’, Folkeuniversitetet i København. 2. marts.

‘The Jelling Monuments – New Discoveries’, miniseminar under forskningsprogrammet *Materials, Culture & Heritage*, Aarhus Universitet. 4. april.

‘Harald Blåtands Jelling – monumentalarkitektur, budskab og iscenesættelse’ i foredragsrækken *Hvor mennesker mødes – centrale steder i Danmarks Oldtid*, Folkeuniversitetet i Odense. 11. april

‘Nationalmuseets særudstilling VIKING’, Folkeuniversitetet i Frederikssund. 16. april

'Nationalmuseets særudstilling VIKING', i foredragsrækken Vikingerne ude og hjemme, i krig og fred, Folkeuniversitetet i København/Tværpilen. 30. september.

'Nationalmuseets særudstilling VIKING – idégrundlag og præsentation', for medarbejdere ved Kulturhistorisk Museum Oslo Universitet, Nationalmuseet. 25. oktober.

'Nationalmuseets særudstilling VIKING – idégrundlag og præsentation', for medarbejdere ved VejleMuseerne, Nationalmuseet. 6. november.

'Harald Blåtands Jelling – monumentalarkitektur, budskab og iscenesættelse' i foredragsrækken *Hvor mennesker mødes – centrale steder i Danmarks Oldtid*, Folkeuniversitetet i Kolding. 12. november.

'Ejnar Dyggve and the royal monuments in Jelling', konferencen *Ejnar Dyggve. Creating Crossroads*. Split, Kroatien, 8. november.

'The Vikings – Fact and Fiction', Folkeuniversitetet i København i samarbejde med Expat in Denmark, 19. november.

'Fra Jelling til Østermarie' arrangeret af De bornholmske Amatør-arkæologer, 22. november.

'Endnu et skattefund fra Østermarie – et tredje sølvkors og lidt til, Det kgl. Nordiske Oldskriftselskab, 10. december.

RENSBRO, HENRIETTE:

Kirkekonsulenternes ekskursion til Aalborg Stift 5.-6. september.

Studietur til Paderborn, 1.-3. oktober.

Roskilde Domkirkes menighedshus, 25. september *Kirkearkæologernes arbejde*.

Land & By seminar, oplæg *Sommerens udgravning i Birgittes Kapel i Roskilde Domkirke*.

Church Archaeology conference i Turku 25.-29. august, oplæg *Two Medieval Twin Towers*. ODM, Kulturhistorisk Orienteringsmøde, Kolding (medarrangør), oplæg *Udgravningsresultater, Birgittes Kapel Roskilde Domkirke*.

Nordisk stratigrafimøde 4.-5. december, oplæg *Like in the good old days*.

NM seminar for arkitekter 12. april (medarrangør), oplæg *Kirkearkæologi*.

Kulturstyrelsens kursus i brug af F&F, 22. januar

NM Mediehåndtering, 10. april.

Teknologisk Institut Århus om kirkerestaureringer, 15. maj.

VEDSØ, MOGENS:

Studietur til Paderborn, 1.-3. oktober.

Afholdte konferencer, symposier, seminarer, workshops (egne)

ETTING, VIVIAN:

Castles at War 1000-1660. Afholdt på Nyborg slot 29.-30. april. Medarrangør som del af foreningen: ”Magt, borg og landskab”.

Borgforskerforum, afholdt den 23. september, Nationalmuseet.

MICHELTSEN, ELSE:

Seminar for kirkearkitekter, 12. april, med powerpoint oplæg.

PEDERSEN, ANNE:

Jelling Conference III, København/Jelling. Nationalmuseet/Jellingprojektet. 8.-12. september 2013.

Beskrivelse af projektaktiviteter under 4 uger

BERTELSEN, THOMAS:

Projektlederuddannelse for forskere, Nationalmuseet 10. april, 5.-6. september, 23. oktober, 7. november og 26. november.

KAARING, DAVID BURMEISTER:

Projektlederuddannelse for forskere, arrangeret af Nationalmuseet, efteråret 2013.

PEDERSEN, ANNE:

Dead Warriors in Living Memory, publicering af monografi

Aggersborg, publicering af monografi i samarbejde med prof. Else Roesdahl og Søren M. Sindbæk, Aarhus Universitet

Kulturkontakter over Skagerrak og Kattegat i vikingetiden (projekt under Nordlige Verdener)
Smykker fra den ældre middelalder – typer, materialer og fremstillingsteknik. XRF-analyser af udvalgte smykker i Nationalmuseets samling i samarbejde med konservatorer fra Kulturhistorisk Museum, Oslo Universitet.

Bedømmelsesvirksomhed, censorvirksomhed og andre videnskabelige tillidshverv

ANDERSEN, MICHAEL:

Censorformand, Middelalder- og Renæssancearkæologi, Aarhus Universitet

Medlem af redaktionskomiteen for PNM publications from the National Museum

ARNEBORG, JETTE:

Censor. Middelalder- og Renæssancearkæologi, Aarhus Universitet.

Censor. Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet, Nuuk – Kultur og Samfund.

Medlem af Kommissionen for videnskabelige undersøgelser i Grønland

Medlem af Forsknings- og Innovationsstyrelsens Polarforskerforum

Honorary Fellow. Edinburgh University. College of Science and Engineering

Medlem, Pool of Reviewers, European Science Foundation.

Medlem, Editorial Board Journal of North Atlantic.

Ordinært medlem – Uddannelsesministeriets Polardialogforum.

ESF Pool of Reviewers.

BERTELSEN, THOMAS:

Censor ved Afd. for Middelalder- og Renæssancearkæologi, Aarhus Universitet

Ph.d.-vejleder ved Arkitektskolen, Aarhus.

GRINDER-HANSEN, POUL:

Censor i historie ved de danske universiteter.

Censor ved turistføreruddannelsen på Roskilde Universitet

IMER, LISBETH:

Censor ved forhistorisk arkæologi ved universiteterne i Danmark

Ekstern bedømmer af ph.d.-afhandling ved University of Aberdeen, marts

JOHANNSEN, BIRGITTE BØGGILD:

Medlem af The Steering Committee for PALATIUM. Court Residences as Places of Exchange in Late Medieval and Early Modern Europe 1400-1700, under European Science Foundation.

Medlem af projektgruppen for Medieval Memoria Online, Universitetet i Utrecht.

Medlem af bestyrelsen for Selskabet for Københavns Historie.

Medlem af arbejdsgruppen for projektet ”Death in Early Protestant Tradition”, Universitetet i Oslo.

KJÆR, ULLA:

Medlem af Samlingsrevisionsudvalget, Frederiksborg Slot.

Medlem af den videnskabelige komité vedr. Thotts Palæ i København

Medlem af advisory board for Bebyggelseshistorisk tidsskrift, Göteborg.

Fast fagfællebedømmer på flere tidsskrifter, blandt andet Architectura.

PEDERSEN, ANNE:

Censor ved Middelalder- og Renæssancearkæologi, Aarhus Universitet.

Ekstern bedømmer ved Ph.D. forsvar, University College London, England.

PLATHE, SISSEL F.:

Formand for Selskabet for Kirkelig Kunst.

Dansk Orgelselskab. Medlem af Selskabets repræsentantskab.

RENSBRO, HENRIETTE:

Koordinator for fagområde Middelalderarkæologi ved Kulturhistorisk orienteringsmøde 2013.

Medarbejdere inden for forskningsområdet i 2013

Inden for den videnskabelige stillingsstruktur:

Jette Arneborg, seniorforsker, ph.d.

Nils Engberg, seniorrådgiver

Vivian Etting, seniorforsker

Poul Grinder-Hansen, seniorforsker

Lisbeth M. Imer, seniorforsker, ph.d.

Ulla Kjær, seniorforsker, dr.phil.

Anne Pedersen, seniorforsker, ph.d.

Uden for den videnskabelige stillingsstruktur:

Michael Andersen, overinspektør

Maria Baastrup, museumsinspektør, ph.d.

Lasse Bendtsen, museumsinspektør

Thomas Bertelsen, redaktør, ph.d.

Anders Christian Christensen, redaktør

Kirstin Eliassen, redaktør

Hugo Johannsen, redaktør

Birgitte Bøggild Johannsen, redaktør

Martin Wangsgaard Jürgensen, bygningsredaktør, dr.theol.

Rikke Ilsted Kristiansen, redaktør

David Burmeister Kaaring, redaktør, ph.d.

Else Michelsen, kirkekonsulent/redaktør

Hans Mikkelsen, museuminspektør

Ebbe Nyborg, redaktør

Sissel Plathe, museumsinspektør

Niels Jørgen Poulsen, redaktør

Henriette Rensbro, museumsinspektør, ph.d.

Mogens Vedsø, redaktør

PROJEKTER

Afsluttede projekter

Borgene på Samsø

2. *Projektets titel:* Borgene på Samsø / The Castles on the Island of Samsø

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Formålet med projektet er at få et samlet overblik over borgene på Samsø – deres anlæggelse, datering, bebyggelse, ejerforhold og indbyrdes relationer. Borgene skal ikke ses som isolerede anlæg, men indgå i en vurdering af magtforholdene på Samsø gennem middelalderen, herunder også deres relationer til øens øvrige bebyggelse og infrastruktur.

Der er gennem en 5-årig periode gennemført udgravninger på øens 5 middelalderlige voldsteder.

Resultaterne af projektet publiceres i en større monografi.

The project wants to achieve an overall view of the castles on the island of Samsø – their founding, dating, ownership and relations. The castles testify the general fight for power and control of the

island throughout the Middle Ages. This makes their connection to villages, roads, harbours and other infrastructures very important as well. Excavations on the five medieval mounds on the island have been carried out in 5 seasons. The final results will be published in a book.

4. *Projektansvarlig:* Seniorforsker Vivian Etting og seniorrådgiver Nils Engberg

5. *Projektets varighed:* 01.01.2008 – 31.12.2013, med efterfølgende analyser samt publicering af projektets resultater

6. *Finansiering:*

25.000 kr: Dronning Margrethes arkæologiske Fond

300.000 kr: Augustinusfonden

300.000 kr: Danneskiold-Samsø's Familiefond

200.000 kr: Beckett-Fonden

150.000 kr: Knud Nørgaard og hustru Grethe Nørgaards Fond

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Lis Nymark, museumsleder på Økomuseum, Samsø.

Hans Skov, museumsinspektør, Museum Moesgård, Århus.

Jørgen Frandsen, arkitekt MAA, Kulturstyrelsen, Center for Kulturarv og arkitektur.

8. *Projektets status:* Afsluttet

Drikkehornets historie

2. *Projektets titel:* Drikkehornets historie (arbejdstitel) / The Story of the Drinking Horn

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Nationalmuseet har en enestående samling af drikkehorn fra middelalderen, som aldrig er præsenteret internationalt. Denne bog behandler drikkehornets historie i bredere sammenhæng. Hovedvægten ligger på middelalderens drikkehorn, medens brugen af drikkehorn i jernalder- og vikingetid behandles i første del af bogen. Det sidste afsnit omhandler renæssancens drikkehorn og den senere nationalromantiske periode i 1800-tallet. Fremstillingen inddrager i høj grad de bredere kulturhistoriske aspekter i international sammenhæng (primært den nordeuropæiske kulturkreds). *The National Museum of Denmark has a unique collection of drinking horns from the Middle Ages, which never has been presented to an international audience. This book presents the fascination story of the drinking horn, and how they were used in Scandinavia and Northern Europe. The first part of the book deals with the use of drinking horns in the Iron Age and the Viking period, but the main chapters analyze the drinking horns throughout the medieval period. The last part of the book describes drinking horns in the renaissance and their reintroduction in the 19th century.*

4. *Projektansvarlig:* Seniorforsker Vivian Etting

5. *Projektets varighed:* 1.01.2011 til 31.12.2013

6. *Finansiering:*

25.000 kr: Konsul Georg Jorck og Hustru Emma Jorcks Fond

50.000 kr: Farumgaard-Fonden

40.000 kr: Knud Nørgaard og hustru Grethe Nørgaards Fond

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Ingen

8. *Projektets status:* Afsluttet

Roskilde Domkirke – et tværsnit af den danske kunsthistorie

2. *Projektansvarlig:* Seniorforsker, dr. Phil. Ulla Kjær

3. *Arbejdssted for projektansvarlig:* Danmarks Middelalder og Renæssance / Danish Middle Ages and Renaissance, The National Museum.

4. *Øvrige projektdeltagere (interne):* Som fotograf er tilknyttet Roberto Fortuna. NM

5. *Projektets titel:* Roskilde Domkirke – et tværsnit af den danske kunsthistorie / Roskilde Cathedral – a cross section of Danish art history

6. *Finansiering*: Nationalmuseet. Forskningsår samt bidrag til fotograferings- og publikationsomkostninger (i alt 300.000 kr.), betalt af A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal.

7. *Projektets status*: Afsluttet

8. *Projektets varighed*: 01.06.2011-19.04.2013

9. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*:

Projektet er inspireret af, at Roskilde Domkirke i 1995 er optaget på UNESCO.s verdensarvsliste. Der er udgivet mange bøger om Roskilde Domkirke, men aldrig en bog som det påtænkte, rigt illustrerede værk om kirken i kunsthistorisk belysning. Ansøgningen om fondsstøtte er sket i samarbejde med Roskilde Domsogns menighedsråd

The project is inspired by the fact that Roskilde Cathedral has been included in UNESCO.s list of world heritage. Many books have been published on the cathedral, but never a richly illustrated book with the church seen from an arthistorical point of view.

10. *Beskrivelse af forventede /opnåede resultater*: Publikation / Publication

Igangværende projekter

Gavegivning i Danmarks Renæssance

2. *Projektets titel*: Gavegivning i Danmarks Renæssance / Giftgiving in Renaissance Denmark

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*:

En undersøgelse af gavegivningens rolle i 1500-tallets danske samfund med henblik på, at bestemme dets samfundsmæssige og kulturelle betydning, set på baggrund af den internationale forskningsdiskussion om gavegivning inden for etnografi, sociologi og historie. Studiet udmunder i færdiggørelsen af et engelsksproget manuskript til publikation.

An investigation of the role of giftgiving in 16th C. Danish society, inspired by and contributing to the on-going international research in giftgiving inside ethnography, sociology and history. The research results in a manuscript for a book in English.

4. *Projektansvarlig*: Seniorforsker Poul Grønder-Hansen

5. *Projektets varighed*: 01.06.2010-31.12.2015

6. *Finansiering*: Intern

7. *Eksterne samarbejdspartnere*: Ingen

8. *Projektets status*: Igangværende

Greenlandic Runic Inscriptions

2. *Projektets titel*: Greenlandic Runic Inscriptions

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*:

Samlet publicering af Grønlands runeindskrifter i et tobindsværk.

4. *Projektansvarlig*: Seniorforsker ph.d. Lisbeth M. Imer

5. *Projektets varighed*: 01.01.2008-31.12.2009 og 1.1.2013-28.2.2014 på halv tid.

6. *Finansiering*: 558.400 kr. Kulturministeriets forskningspulje, 610.000 kr. Nordlige Verdener

7. *Eksterne samarbejdspartnere*

8. *Projektets status*: Igangværende

Publikation om Niels Juel og hans gravmonument i Holmens Kirke

2. *Projektets titel*: Publikation om Niels Juel og hans gravmonument i Holmens Kirke

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*:

- I 2012 blev Niels Juels gravmonument i Holmens Kirke grundigt restaureret af konservatorer fra Nationalmuseet. Istandsættelsen, der resulterede i vigtige iagttagelser vedrørende gravmælets materialer, tekniske udførelse og senere ændringer, danner grundlag for udarbejdelsen af en monografi med bidrag fra fire af museets medarbejdere. Værket sigter mod en nyvurdering af det

konkrete monument og fokuserer herudover på en analyse af Niels Juels offentlige og private virksomhed samt af hans efterliv som nationalt 'mindested'. Derigennem bidrager det til at belyse den visuelle og litterære iscenesættelse af en politisk heltefigur som redskab for national identitetsdannelse og konstruktion af kollektiv erindring fra Ældre Enevælde til nutiden.

- In 2012 the funeral monument for Niels Juel in Holmens Church was thoroughly restored by conservators from the National Museum of Denmark. The restoration which resulted in several important observations, related to the materials, the technique and later alterations of the monument, forms the basis of the elaboration of a monograph with contributions by four members of the Museum's staff. The aims of the publication will not only be a re-reading of the indicative memorial, but shall also focus upon an analysis of the naval hero, Niels Juel, his public and private activities and his posthumous status as a national 'site of memory'. Accordingly, the publication seeks to illuminate issues, related to the visual and literary staging of a political hero as instrument for the formation of national identities and the construction of collective memory from Early Absolutism till the present days.

4. *Projektansvarlig:* Redaktør ved Danmarks Kirker, Birgitte Bøggild Johannsen

5. *Projektets varighed:* 01.04.2013– 08.05.2015

6. *Finansiering:* Augustinus Fonden: kr. 650.000

7. *Eksterne samarbejdspartnere*

8. *Projektets status:* Igangværende

Jellingprojektet – et kongeligt monument i dansk og europæisk belysning

2. *Projektets titel:* Jellingprojektet – et kongeligt monument i dansk og europæisk belysning

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Projektet tager afsæt i Jellingmonumenterne. Ved hjælp af tværfaglige (arkæologiske, historiske, naturvidenskabelige m.fl.) analyser og undersøgelser sigter det mod at afdække ny viden om Jellingkomplekset og dets rolle i den forvandling, det danske samfund gennemgik i løbet af vikingetiden og den tidlige middelalder under stærk påvirkning udefra. Projektet inddrager synsvinkler og perspektiver fra det øvrige Norden og Europa med henblik på at nå ind til forudsætningerne for den udvikling, der kan følges i Danmark og andre steder i Europa, hvor kongemagten blev konsolideret og kristendommen vandt fodfæste inden for omtrent samme tidsrum. I 2013 er der bl.a. foretaget udgravninger i palisadekomplekset i Jelling, jvf. Årsrapport 2013. *The starting point of the project is the Jelling monuments and their unique character. In a cross-disciplinary approach the project aims to gain further knowledge of the complex and an improved understanding of its role in the transformation of Danish society during the course of the Viking Age and the early medieval period. The project will include angles and perspectives of the rest of Scandinavia and Europe in order to explore the basis for the development, which can be traced in Denmark and other parts of Europe, where royal power was consolidated and Christianity established around the same period. Among other activities in 2013 excavations have been conducted in the palisade complex in Jelling.*

4. *Projektansvarlig:* Seniorforsker ph.d. Anne Pedersen / Senior researcher Anne Pedersen

5. *Projektets varighed:* 01.09.2008 – 31.12.2015

6. *Finansiering:* Bikubenfonden (2008) 22,7 mill. kr., Bikubenfonden (2012) 7,2 mill. kr.

7. *Eksterne samarbejdspartnere:*

Lektor Mads Kähler Holst, Aarhus Universitet

Museumsinspektør Charlotta Lindblom, VejleMuseerne

Professor Henrik Breuning-Madsen, Københavns Universitet

Museumsinspektør Lisbeth E. Christensen, Odense Bys Museer.

Se videre Jellingprojektets Årsrapport 2013.

8. *Projektets status:* Igangværende Dead Warriors in Living Memory – a study of weapon and equestrian burials in Viking-Age Denmark, AD 800-1000

2. *Projektets titel:* Dead Warriors in Living Memory – a study of weapon and equestrian burials in Viking-Age Denmark, AD 800-1000

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Publicering af monografi om de danske våben- og ryttergrave fra vikingetiden, en opdatering og engelsk bearbejdning af ph.d. afhandlingen 'Vikingetidens grave med våben og hesteudstyr i det gammeldanske område. Indhold og datering – idé og hensigt'.

Publication of a monograph on the Danish weapon and equestrian burials from the Viking Age, a revised, English version of a ph.d. thesis 'Viking-Age Burials with Weapons and Horse Furnishings in Denmark. Contents and Date – Ideology and Purpose'.

4. *Projektansvarlig:* Seniorforsker Anne Pedersen / Senior researcher Anne Pedersen

5. *Projektets varighed:* 01.01.2005 – 30.06.2014 (on-going)

6. *Finansiering:* Farumgaardfonden, 50.000 kr. Jellingprojektet (finansiering af trykning)

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Ingen

8. *Projektets status:* Igangværende

Kirken i kirken– et nyt billede af Jelling Kirkes ældste bygningshistorie

2. *Projektets titel:* Kirken i kirken– et nyt billede af Jelling Kirkes ældste bygningshistorie

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Jelling Kirke står midt mellem Harald Blåtands store runesten og Nordhøjen, centrum i kongens mægtige palisadeanlæg fra 900-årene. En undersøgelse af arealet ud for kirkens østgavl og gavlens murværk i 2011 afslørede spor, der tyder på en hidtil ukendt ældre bygningsfase. Ud fra en tværfaglig tilgang vil projektet Kirken i kirken etablere et nyt helhedsbillede af det ældste stenbyggeri i Jelling og med Jelling som afsæt bidrage til forståelsen af de ældste kirker i Danmark og udbygningen af det danske kirkelandskab. Projektet vil bl.a. sætte fokus på byggeprocessen og udnyttelse af frådstenen som nyt byggemateriale, men desuden analysere kalkmalerierne i kirken og deres historie. I 2013 er der foretaget digitale opmålinger af kalkmalerierne i Jelling Kirke med henblik på sammenligning med de akvareller, der blev udført i 1874/75 efter opdagelsen af de middelalderlige kalkmalerier.

Jelling Church lies between the large rune stone raised by King Harald Bluetooth and the North Mound, the centre of the 10th century palisade complex. An investigation of the eastern wall in 2011 revealed traces of what appeared to be an unknown phase of the church. The project seeks to establish a revised picture of the oldest stone building in Jelling and thus contribute to the understanding of the oldest stone churches in Denmark. Significant objectives are analyses of the building process and the use of calcareous tufa, and the history of the church murals. In 2013 the murals of the church were digitally recorded for a comparison with water colours from 1874/75, made in connection with the discovery and repair of the medieval murals.

4. *Projektansvarlig:* Seniorforsker Anne Pedersen / Senior researcher Anne Pedersen

5. *Projektets varighed:* 01.04.2012 – 31.12.2014

6. *Finansiering:* Bikubenfonden (2012) 1.674.000 kr.

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Konservator Peder Bøllingtoft, Kunstakademiets Konservatorskole

8. *Projektets status:* Igangværende

Kulturkontakter over Skagerrak og Kattegat i vikingetiden – materielle vidnesbyrd om dansk hegemoni

2. *Projektets titel:* Kulturkontakter over Skagerrak og Kattegat i vikingetiden – materielle vidnesbyrd om dansk hegemoni /

Cultural contacts across the Skagerak and Kattegat in the Viking Age – material evidence of Danish overlordship

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Projektet sætter fokus på udvalgt arkæologisk kildemateriale fra perioden ca. 800-1050 med henblik på en analyse af de materielle vidnesbyrd om kulturelle, sociale og politiske relationer omkring Skagerrak og Kattegat, som de samtidige skriftlige kilder vidner om, og som også de geografiske forhold lægger op til. En rapport fra en tværvidenskabelig workshop med deltagere fra Danmark, Sverige og Norge er under redaktion.

The project sets focus on the material evidence for the social and political relations in the Skagerrak and Kattegat area that are suggested by contemporary written sources and favoured also by topographical circumstances. Papers from a cross-disciplinary workshop with participants from Denmark, Norway and Sweden is forthcoming.

4. *Projektansvarlig:* Seniorforsker Anne Pedersen / Senior researcher Anne Pedersen

5. *Projektets varighed:* 01.01.2008 – 31.07.2014

6. *Finansiering:* 340.000 kr. – Nordlige Verdener (Augustinusfonden)

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Projektforsker, ph.d. Søren M. Sindbæk, Aarhus Universitet.

8. *Projektets status:* Igangværende

Nye projekter

Comparative Islands Ecodynamics – Limits of Sustainability

2. *Projektets titel:* Comparative Islands Ecodynamics – Limits of Sustainability

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

The proposed *Comparative Island Ecodynamics in the North Atlantic Project* seeks to improve scientific understanding of the complex interactions of human governance, climate change, human environmental impact, and world system effects on the diverging fates of two closely related Scandinavian communities in Greenland and Iceland. While the Icelanders survived centuries of adverse climate, volcanic eruptions, large scale soil erosion, epidemic disease, and harsh world-system economic impacts to develop a modern society now ranking high in international assessments of quality of life, their relatives in Norse Greenland suffered complete extinction by the mid-15th century CE.

4. *Projektansvarlig:* Seniorforsker, ph.d. Jette Arneborg

5. *Projektets varighed:* 01.07.2013 – 31.12.2015

6. *Finansiering:* USD 180.000, National Science Foundation

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Prof. Thomas McGovern, City U New York (PL)

Prof. Andy Dugmore, U Edinburgh, Prof. Orri Vesteinsson, U. Iceland

8. *Projektets status:* Nyt

PUBLIKATIONER

Bidrag til tidsskrift/avis

BERTELSEN, THOMAS: Kirkegavlens spor, *Skalk 1*, 2013, p. 3-9.

BERTELSEN, THOMAS: Det interessante eller det smukke? Dorthe Bendtsen (red.). *I Eftertanker om enzymer i den arkitektoniske kulturarv*. København, p. 64-69, 2013.

BLANK, MARIANNE; Jepsen, Palle M.; Madsen, Per Kristian; Pedersen, Anne; Pentz, Peter; Solow, Maruiska; Wemhoff, Matthias; Williams, Gareth: VIKING på Nationalmuseet – et internationalt samarbejde 2013-15. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, p.8-23, 2013. (peer reviewed)

ENGBERG, NILS; Etting, Vivian; Frandsen, Jørgen; Nymark, Lis; Skov, Hans: Borg og dysse – uventede fund ved Brattingsborg på Samsø. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, p. 194-207, 2013. (peer reviewed)

ETTING, VIVIAN; Engberg, Nils; Frandsen, Jørgen; Nymark, Lis; Skov, Hans: Borg og dysse – uventede fund ved Brattingsborg på Samsø. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, p. 194-207, 2013. (peer reviewed)

GRINDER-HANSEN, POUL; Märcher, Michael; Nielsen, Finn Ole; Nygaard, Signe; Pentz, Peter: Skatten fra Østermarie. In: *Nationalmuseets Arbejdsmark*, p. 140-155, 2013. (peer reviewed)

IMER, LISBETH M.; Knudsen, Maria og Søvsvø, Morten: Ribe-stenen. *By, Marsk og Geest* 25, p. 29-39, 2013.

IMER, LISBETH M. og Fortuna, Roberto: Danmarks runesten I nyt lys. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, p. 124-139, 2013. (peer reviewed)

IMER, LISBETH M.; Ploug, F.; Moesgaard, Jens Christian: Ny runemønt fra Slagelse. *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, 1, 2013, p. 14-15, 2013.

IMER, LISBETH M.: Runestensbilleder. *Skalk*, 6, p. 32, 2013.

KJÆR, ULLA: Thorvaldsens afstøbninger efter antikken og renæssancen, anmeldelse af Jan Zahle: *Thorvaldsens afstøbninger efter antikken og renæssancen – en komplet samling*, København 2012. In: *Kunsthistorisk Bogliste* 7/2013, <http://www.kunsthistoriker.dk> 2013.

NYBORG, EBBE: Das ältere Sorö-Kruzifix. Ein Versuch, Zisterziensische Traditionen für die Gestaltung monumentaler Kruzifixe zu umreißen. *Spiritualität und Baukunst. Leben und Wirken der Zisterzienser im Kloster Doberan, Convent*, Band 5, 2013, p. 22-76.

PEDERSEN, ANNE : Holst, Mads Kähler; Jessen, Mads Dingsø; Andersen, Steen Wulff; Pedersen, Anne: The Late Viking-Age Royal Constructions at Jelling, Central Jutland, Denmark. Recent investigations and a suggestion for an interpretative revision. *Praehistorische Zeitschrift* 2012 (87)2, p.474-504, 2013. (peer reviewed)

PEDERSEN, ANNE; Pentz, Peter: Særudstillingen ”VIKING” – et samarbejdsprojekt. *Arkæologisk Forum* 29, p.35-38, 2013.

Bog/antologi/afhandling/rapport

BERTELSEN, THOMAS: *Danmarks Kirker, Svendborg Amt*, hæfte 7-8, Kirkerne i Fåborg (red. Thomas Bertelsen og David Burmeister Kaaring), Nationalmuseet 2013.

CHRISTENSEN, ANDERS CHRISTIAN: *Danmarks Kirker, Svendborg Amt*, hæfte 5-6, Kirkerne i Svendborg. Skt. Jørgen, Sørup, nyere kirker, kirkegård, + Gråbrødre Klosterkirke (red. Anders Christian Christensen, Birgitte Bøggild Johannsen, Rikke Ilsted Kristiansen, David Burmeister Kaaring, Niels Jørgen Poulsen, Mogens Vedsø), Nationalmuseet 2013.

ETTING, VIVIAN: *The Story of the Drinking Horn. Drinking Culture in Scandinavia during the Middle Ages.* PNM, 21. University Press of Southern Denmark, 2013, 157pp.

GRINDER-HANSEN, POUL: *Frederik 2.- Danmarks renæssancekonger*, København, Gyldendal, 2013, 352 pp.

ULLA KJÆR: *Roskilde Domkirke. Kunst og Historie*, Gyldendal 2013. 368 pp.

Bidrag til bog/antologi/rapport

ETTING, VIVIAN: Kalundborg – kongens borg og landets stærkest befæstede by I 1300-tallet. In: *Menneskers veje – kulturhistoriske essays i 100-året for Kalundborg Museum*, Kalundborg, p. 200-217, 2013.

GRINDER-HANSEN, POUL: Katalog Nr. 268 Das Bonderup-Kreuz, Nr. 302 Goldreliefs aus der Kirche von Tamdrup, Nr. 303 Das Krucifix von Tirstrup, Nr. 304 Bronzemandonna von Randers, N. 327 Kelch aus der Kirche von Svalbard, Island, Nr. 338 Byzantinische Elfenbeintafel mit Darstellung einer Kreuzigung. In: Stiegemann, C.; Kroker, M.; Walter, W. (red.). *Credo. Christianisierung Europas im Mittelalter, Ausstellung Paderborn*, Petersberg, 2013.

GRINDER-HANSEN, POUL: Kongejagt og Lystslotte. In: Grinder-Hansen, P.; Kjær, U., Smidt, C.M.; Bregnhøi, L.; Fogh, J; Straagaard, A.; Fortuna, R. (foto): *Eremitageslottet*, København, Gads Forlag, p. 8-29, 2013.

IMER, LISBETH M.: Runesten. In: Nielsen, Poul Otto 2013. *Nationalmuseet – Danmarks Oldtid*, p. 270-277. København 2013.

ULLA KJÆR: Christian VI og bygningskunsten. In: Smidt, Claus M. m.fl.: *Eremitageslottet*, Gads Forlag 2013, s. 30-43.

ULLA KJÆR: Detaljens mester – konservatoren som kunstner. In: Høj, Mette (red.): *Jacob Kornerup – maler, arkæolog & konservator*, Roskilde Museum 2013, p. 43-64.

PEDERSEN, ANNE: Magt og Aristokrati. In: Williams, G.; Pentz, P.; Wemhoff, M. (red.). *VIKING*. London, p. 122-155, 2013. [Eng. version, Power and Aristocracy. In: Williams, G.; Pentz, P.; Wemhoff, M. (red.). *VIKING*. London, p.122-155, 2013].

PEDERSEN, ANNE: Kongens gård i Jelling. In: Williams, G.; Pentz, P.; Wemhoff, M. (red.). *VIKING*. London, p. 158-159, 2013. [Eng. version, The royal monuments of Jelling. In: Williams, G.; Pentz, P.; Wemhoff, M. (red.). *VIKING*. London, p.158-159, 2013].

PETER PENTZ/ANNE PEDERSEN: Nr. 266 Axtkopf mit Durchbrucharbeit. In: Stiegemann, C.; Kroker, M.; Walter, W. (red.). *Credo. Christianisierung Europas im Mittelalter Band II*. Katalog. Paderborn, MichaelImhofVerlag, p. 322,2013.

PEDERSEN, ANNE: Nr. 318 Durchbrochene Agnus-Dei-Fibeln, Nr. 319 Fibel mit stilisiertem Agnus-Dei-Motiv, Nr. 320 Durchbrochene Tiermotivfibeln, Nr. 321 Durchbrochene Fibeln mit geflügelten Tieren, Nr. 322 Durchbrochene Fibeln mit Engelsmotiv, Nr. 323 Runde Fibel mit Christusbild, Nr. 324 Runde Fibel mit Kreuzmotiv, Nr. 325 Runde Fibel mit Halbfigur, Nr. 326 Münz- und Kreuzanhänger. In: Stiegemann, C.; Kroker, M.; Walter, W. (red.). *Credo. Christianisierung Europas im Mittelalter* Band II. Katalog. Paderborn, Michael Imhof Verlag, p. 373-377, 2013.

Workingpaper/arbejdsrapport/preprint

PEDERSEN, ANNE: Jellingprojektet – et kongeligt monument i europæisk belysning. Anden halvårsrapport 2012, 2013.18pp.

Konferencebidrag

JOHANNSEN, BIRGITTE BØGGILD: Mater Patriæ in Memoriam. Les funéraires des reines dans le Danemark absolutiste. In: Chrościcki, J. A., Hengerer, Mark, Sabatier, Gérard (ed.), *Les funéraires princières en Europe XVIe - XVIIIe siècle. Vol. 2. Apothéoses monumentales*, Versailles: Aulica, 2013, p. 347-367. (peer reviewed)

JOHANNSEN, BIRGITTE BØGGILD: Back to the Future: Renovating Royal Funeral Monuments during the Reign of Frederick II, King of Denmark (1559-1588). In: Penman, Michael (ed.), *Monuments and Monumentality across Medieval and Early Modern Europe*, Donington: Shaun Tyas 2013, p. 254-267. (peer reviewed)

JOHANNSEN, BIRGITTE BØGGILD: Between Act, Image, and Memory: Ritual Re-Enactments in Eighteenth Century Denmark. In: Kodres, Krista and Mänd, Anu (ed.), *Ritual Practices in Medieval and Early Modern Northern and Central Europe*, Castle upon Tyne: Cambridge Scholars, 2013, p. 204-224. (peer reviewed)

JOHANNSEN, BIRGITTE BØGGILD: Between the Lines: Re-reading a Corpus of Funeral Inscriptions from Early Lutheran Odense. Til konferencen “*The Righteous shall be in everlasting Remembrance.*” *Remembering the Dead in the 16th Century*, arrangeret af projektet “Death in Early Protestant Tradition”, Universitetet i Oslo. (peer reviewed)

JOHANNSEN, BIRGITTE BØGGILD: Setting Standards for the House of the Lord: Architectural Models and Metaphors in 16th – 18th Century Danish Dedications Sermons. Til konferencen *Protestant Church Architecture of the 16th – 18th Centuries in Europe*, arrangeret i Wien af Universitetet i Breslau. (peer reviewed)

ULLA KJÆR: L’architecture au début de l’absolutisme danois (1675-1725): Fredensborg et Marly, i: *Bulletin du Centre de recherche du château de Versailles., Sociétés de cour en Europe, XVIe-XIXe siècle – European Court Societies, 16th to 19th Centuries. Marly* <http://crcv.revues.org/11933>, 2013. (peer reviewed)

HOLST, MADS KÄHLER; Mads Densø Jessen & Anne Pedersen, Runestenens Jelling. In: Gammeltoft, P. (red.). *Enogtredivte tværfaglige vikingesymposium, Aarhus Universitet 2012*. Højbjerg, Wormianum2013, p.47-61.

Danmarks Nyere Tid

Præsentation af enheden og dens forskningsområder

Nationalmuseets enhed Danmarks Nyere Tid beskæftiger sig med danskernes historie fra 1660 til i dag. Alle samfundsgrupper i alle egne af landet skal kunne genkende dele af deres egen historie i enhedens samling og i dens arbejde med denne.

De mange kulturhistoriske genstande i samlingen belyser livet og hverdagen i Danmark fra enevældens indførelse i 1660 og frem til i dag. Samlingen består af alt fra legetøj til torturinstrumenter, møbler, nips, køkkenredskaber, modetøj og meget andet.

Danskernes historie omfatter også indbyggere i de tidligere danske områder Skåne, Halland, Blekinge, Sydslesvig, Holsten, Norge og Island. Endvidere Færøerne, Grønland og den tidligere danske koloni Dansk Vestindien.

Basisaktiviteter (herunder deltagelse i konferencer)

LARS K. CHRISTENSEN

Foredrag: Mellem Danmark og Detroit i Selskabet til Forskning i Arbejderbevægelsens Historie, 31.3. 2013.

Inviteret taler til The 2013 Micheletti Award Conference, Bursa, Tyrkiet, 26.-27.4. 2013, med bidraget *A day at the factory*.

Foredrag på Arbejdermuseet d. 27.6. 2013 om lærer-lockouten i historisk perspektiv.

Deltog i seminaret Involverende udstillinger, Nationalmuseet, d. 17.9. 2013 med bidraget: "*So, who do you think you are?*" Digital media as a means for user involvement in exhibitions.

Foredrag om Fords og fordismens historie i Danmark i forbindelse med "Fordismefestivalen" i Brede, september 2013 (fire gange) samt for Ford Motor Company A/S og Metalskolen, Jørlunde.

Deltog i Workshop on Labour Markets in History: A Comparative Perspective, Syddansk Universitet, Odense, 24.10, med bidraget: *Ford Motor Company A/S and industrial relations in Denmark 1919-39*.

Deltog i Forskningsprojektlederuddannelse, efterår 2013

MØLLER, VIBEKE ANDERSSON

Censor ved Institut for Kunstshistorie/Kunst og Kulturvidenskab, Københavns Universitet. Forskningsprojektlederuddannelse, efterår 2013

PEDERSEN, LYKKE L.

Forskningsprojektlederuddannelse, efterår 2013

PEDERSEN, MIKKEL VENBORG:

Forelæsning ved konferencen A Fast Track to Global Mindset, afholdt af DEA. Titel: *Global Danes. International Trade, Culture and Companies in a Historical Perspective*. København, 17. april 2013.

Forelæsning ved Herregårdspuljen. Titel: *Det augustenborgske hof – set som model for organiseringen af hushold i det 18. og 19. århundrede*. Arreskov, Fyn, 18. april 2013.

Deltagelse ved HERA- Fashioning the Early Modern 1500-1800 Museum Conference, The Bowes Museum, St. Bernards Castle by Durham, Yorkshire, 25.-27. April 2013.

Deltagelse i slutningskonference i projekt ved Det finske Videnskabernes Akademi: Happy Days – The Every Day Life and Nostalgia of the Extended 1950s I Tammerfors, Finland, 27.-29. September 2013.

Gæsteforelæsning på Helsingfors Universitet, Etnologi, inviteret af prof.dr. Hanna Snellman: *In sleep's Embrace*, 30. september 2013.

Foredrag i Dansk kulturhistorisk Selskab: *Luksus. Forbrug og kolonier i Danmark i det 18. århundrede*, Rosenborg Slot 5. november 2013.

Gæsteforelæsning på Københavns Universitet, Saxo-Instituttet, afdl. for etnologi, kurset: Tekst og Kilde, 12. november 2012 ved Anders Møller og Agnete Schousboe.

Deltagelse med paper i seminar på Danish Research Council's Centre for Textile Research. Titel: *Presentation of the network and perspectives in CCCC*. København, 2. december 2013.

Foredrag i Historisk Selskab for København: *Luksus. Forbrug og kolonier i Danmark i det 18. århundrede*, Det kongelige Bibliotek 10. december 2013.

Projektaktiviteter under fire uger

PEDERSEN, MIKKEL VENBORG:

Advisory partner i projektet Happy Days? The Every Day Life and Nostalgia of the Extended 1950s på Det finske Videnskabernes Akademi, ledet af professor Hanna Snellman, Helsingfors Universitet (etnologi).

Partner i EU-HERA-projektet *Fashioning the Early Modern. Innovation and Creativity in Europe 1500-1800*. Et samarbejdsprojekt med Københavns Universitet, Danmarks Grundforskningsfonds Center for Tekstilforskning, Helsingfors Universitet, Stockholms Universitet, Victoria & Albert Museum, Chateau Versailles og University of London under ledelse af professor, dr. Evelyn Welch.

Videnskabelige tillidshverv

PEDERSEN, LYKKE L.:

Medlem af styregruppen for Nordisk netværk for samtidsdokumentation og forskning ved museer i Norden

Formand for bestyrelsen Brumleby Museum

Medlem af Styrelsen for Foreningen Danmarks Folkeminder

Bedømmer af lektorat Københavns Universitet, SAXO-Instituttet, Afdeling for etnologi

Bedømmer af seniorforskerstilling til Det Kongelige bibliotek, Dansk Folkemindesamling

Bedømmer for Sveriges Riksbanks Jubileumsfond (Stockholm)

Censor ved Københavns Universitet, SAXO-Instituttet, Afdeling for Europæisk og Almen Etnologi

PEDERSEN, MIKKEL VENBORG:

Censor i Europæisk og almen etnologi (Københavns Universitet)

Censor i Didaktik (Materiel kultur) (Aarhus Universitet)

Bestyrelsesmedlem i Dansk Center for Herregårdsforskning

Medlem af Kulturstyrelsens Råd for Nyere Tids Kulturhistorie (prolongium)

Medlem af redaktionskomiteen for Publications from the National Museum

Bedømmer for European Science Foundation (Bruxelles)

Bedømmer for Sveriges Riksbanks Jubileumsfond (Stockholm)

Fagfællebedømmer på tidsskrifterne Landbohistorisk Tidsskrift og Kulturstudier.

Medlem af advisory board for Virtus. Jaarbook vor Adelsgeschiedenis/Yearbook of the History of the Nobility/Jahrbuch für Adelsgeschichte (den Haag)

Medlem af Københavns Universitets aftagerpanel for faget Etnologi

Medarbejdere inden for forskningsområdet i 2013

Inden for den videnskabelige stillingsstruktur

Lars K. Christensen, seniorforsker, ph.d.

Einar Lund Jensen, projektforsker

Vibeke Andersson Møller, seniorforsker

Lykke L. Pedersen, seniorforsker

Mikkel Venborg Pedersen, seniorforsker, dr.phil.

Uden for den videnskabelige stillingsstruktur

Anne Mette M. Andersen, museumsinspektør

Lis Castberg, bibliotekar

Esther Grølsted, museumsassistent

Wibeke Haldrup, museumsinspektør

Birthe Høyer, bibliotekar

Finn Kudsk, akademisk medarbejder

Signe Lykke Littrup, museumsinspektør

Agnes Lydiksen, studentermedhjælper

Vibe Nielsen, demonstrator

Anne Marie L. Pedersen, museumsinspektør

Knud Overgaard Pedersen, enhedssekretær

Signe Strecker

Mona Rasmussen, registrator

Annette Vasström, museumsinspektør

PROJEKTER

Afsluttede projekter

Fra fangerliv til fiskefabrikker. Samfundsændringer i Sydgrønland

2. *Projektets titel:* Fra fangerliv til fiskefabrikker. Samfundsændringer i Sydgrønland.

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Undersøgelsens fokus er de samfundsmæssige konsekvenser, der følger af klimaændringerne i Grønland o. 1900 og den efterfølgende overgang fra fangst til fiskeri. Med udgangspunkt i en rekonstruktion af den deraf afledte afvandring fra Kap Farvel området og omstændighederne i forbindelse hermed er målet at afklare de forskellige holdninger og interesse modsætninger mellem den lokale befolkning, den lokale elite i Sydgrønland og de danske koloniale myndigheder.

Undersøgelsen bygger først og fremmest på arkivstudier og studier af samtidig litteratur. Gennem en interviewundersøgelse søges yderligere oplysninger med relevans for affolkningen af Kap Farvel området, samt erindringerne herom.

4. *Projektansvarlig:* Projektforsker, ph.d. Einar Lund Jensen

5. *Projektets varighed:* 01.08.2009 – 31.12.2013

6. *Finansiering:* 2.079.000 kr. Augustinus Fonden gennem Nordlige Verdener. 249.120 kr. Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland (KVUG)

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Museumsleder Kristine Raahauge, Nanortalik Museum, Ilisimatusarfik

8. *Projektets status:* Afsluttet

Forskningsseminar Velfærd på museum. Børn, materialitet og digital dialog

2. *Projektets titel:* Forskningsseminar Velfærd på museum. Børn, materialitet og digital dialog /

3. *Research Seminar Welfare on museum. Children material culture and digital dialogue.*

Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:

- Forskningsseminaret Velfærd på Museum fandt sted på Nationalmuseet den 12. og 13. september 2013 og havde en bred tilslutning fra museer, universiteter og andre kultur- og forskningsinstitutioner. Seminarets tema var velfærdsstatens institutionelle rum og materialitet. Velfærd er både en historisk proces såvel som et begreb i stadig forandring. Begrebet er genstand for offentlig debat, men velfærdens materialitet og kulturarv er endnu et uopdyrket forskningsfelt. På baggrund af oplæg og konklusioner fra seminaret er forarbejdet til et større forskningsprojekt "Velfærd på Museum" i gang.

- *The research seminar Welfare at the Museum took place at the National Museum in Copenhagen on the 12th and 13th of September 2013 and had a broad participation from museums, universities, and other cultural and research institutions. The theme of the seminar was the institutional spaces of the welfare state and their materiality. Welfare is both a historical process as well as a concept in constant motion. The term welfare provides a framework for public debate - but welfare materiality and its tangible cultural heritage is a yet uncharted field of research. On the basis of the speeches and conclusions made at the seminar a project description describing a larger research project on "Welfare at the Museum" has been formed.*

4. *Projektansvarlig:* Seniorforsker Lykke Lafarque Pedersen / Senior researcher Lykke Lafarque Pedersen

5. *Projektets varighed:* 1.9.2012-31.12.2013

6. *Finansiering:* Kulturministeriet 139.288 kr. / Ministry of Culture 139.288 DK.kr.

7. *Eksterne samarbejdspartnere:*

Netværk for Humanistisk Velfærdsforskning, Syddansk Universitet, Dansk Sygeplejehistorisk Museum, Kulturstyrelsen, Forsorgsmuseet, Svendborg Museum, Museum Sønderjylland, Greve Museum, Syddansk Universitet (Center for Velfærdsforskning), Danmarks Pædagogiske Universitet.

8. *Projektets status*: Afsluttet

Kolonialt forbrug i Danmark i det 18. århundrede

2. *Projektansvarlig*: Seniorforsker, dr.phil. Mikkel Venborg Pedersen

3. *Arbejdssted for projektansvarlig*: Danmarks Nyere Tid

4. *Øvrige projektdeltagere*: Ingen

5. *Projektets titel*: Kolonialt forbrug i Danmark i det 18. århundrede

6. *Finansiering*: Forskerår samt til udgivelse private fonde

7. *Projektets status*: Afsluttet

8. *Projektets varighed*: 01.07. 2010 – 09. 10. 2013

9. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*:

Det ledende spørgsmål er: Hvad betød tidlig-moderne tids koloniale forbindelser for den hjemlige konsumtion? – studeret på tværs af Nationalmuseets samlinger: Frilandsmuseet, Danmarks Nyere Tid m.fl. og kontekstualiseret gennem overvejende administrative kilder som f.eks. toldregnskaber, sterbolister mv. I samlingerne fokuseres på fem interiører: Magstrædelejligheden, Stuerne fra Lille Hesbjerg, Brede Hovedbygning, gården fra Lundager, gården fra Ejdersted.

Der publiceres i et antal internationale videnskabelige artikler og som en dansksproget monografi samt populærvidenskabelige artikler, blandt andet i Arbejdsmarken.

August 2013 publiceredes monografien *Luksus. Forbrug og kolonier i Danmark i det 18. århundrede* på Museum Tusulanums Forlag, København. 27. september 2013 forsvarede denne for den filosofiske doktorgrad ved Humanistisk Fakultet, Københavns Universitet, hvilken blev tildelt af rektor den 9. oktober 2013.

Fra juni 2013 er der deltaget i radio- og TV-programmer om projektets emne.

Endvidere er indleveret og accepteret tre engelsksprogede artikler samt to er under udarbejdelse fra projektet; alle forventes publiceret i 2014.

The guiding question is: What did the colonial connections mean for consumption at home in early modernity? This is studied as a contextualized study of the National Museum's collections, especially the apartment from Magstræde, Copenhagen; the small manor house of Lille Hesbjerg, Funen; the merchant's house of Brede Manor; the farmstead from Lundager, Funen; the farmstead from Eiderstedt, Schleswig.

*August 2013 the monograph *Luksus. Forbrug og kolonier i Danmark i det 18. århundrede* was published with an extensive English summary: *Luxury, Colonies and Consumption in Early Modern Denmark at Museum Tusulanum Press, Copenhagen. 27. september 2013 this was defended as Habilitationsschrift for the second doctoral degree at the University of Copenhagen, which was given from the rector's office on the 9th Oktober 2013.**

From June 2013 several interviews in the mass media (television and radio) has been given on the project's subject.

In addition three English articles has been written and accepted to be followed by two others; all five with expected publication in 2014.

10. *Beskrivelse af forventede /opnåede resultater*: Se ovenfor.

Igangværende projekter

Det daglige brød. En etnologisk undersøgelse af filantropi, fattigdomskultur og mikroøkonomi 1853-1920.
---

2. *Projektets titel:* Det daglige brød. En etnologisk undersøgelse af filantropi, fattigdomskultur og mikroøkonomi 1853-1920

The Daily Bread. An Ethnological Study of Philanthropy, Culture of Poverty and Microeconomics 1853-1920.

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Det daglige brød. En etnologisk undersøgelse af filantropi, fattigdomskultur og mikroøkonomi 1853-1920

Med udgangspunkt i et enestående kildemateriale fra Københavns første brugsforening, Østerbro Husholdningsforening fra 1868 til 1984, analyseres den ramme om de mindst bemidledes hverdagsliv, samtidens filantroper lagde gennem oprettelsen af Lægeforeningens Boliger og de dertil knyttede institutioner og foreninger. Lægeforeningens Boliger blev et af de første store planlagte boligområder efter koleraepidemien i 1853, hvor europæiske ideer om hygiejnens betydning og boligens indretning blev omplantet til danske forhold. Over for intentionerne om at forbedre de fattiges sundhed, men også deres moral gennem oprettelsen af en på alle måder kontrolleret mønsterby, stod de fattiges brug af og opfattelse af disse tilbud.

The Daily Bread. An Ethnological Study of Philanthropy, Culture of Poverty and Microeconomics 1853-1920

How was everyday life and consumption organized in Copenhagen's first consumers society situated in the first model lodgings for workers? The European philanthropic ideas on systematic hygiene and housing conditions were interpreted to Danish conditions. As a contrast to the intentions of the founders to improve health as well as moral of the poor in this controlled neighborhood was the poor's own perspective and use of these institutions. The project is analyzing the relationship between culture and consumption- integrating ethnology/anthropology with material culture/consumer behavior studies.

Udarbejdelse af monografi omhandlende kultur og konsumtion (fattigdomskultur, forbrug og mikroøkonomiske strategier på baggrund af arkivalier (brugsforeningen, erindringer, demografiske tællinger (folketællinger, kirkebøger m.v.), Indberetninger, Fattigvæsenets arkiv, undersøgere)

Bidrag til videnskabelige tidsskrifter og antologier

Deltagelse i konferencer

Deltagelse i forskningsnetværk om forbrugsforeninger (internationalt)

Udarbejdelse af bevaringsplan for lokalernes vedrørende Københavns første brugsforening i Lægeforeningens Boliger, Østerbro Husholdningsforening fra 1868 (I samarbejde med Kulturstyrelsen), København 2011.

Contributions to papers and conferences on culture and consumption, poverty and microeconomic strategies.

4. *Projektansvarlig:* Seniorforsker Lykke L. Pedersen / Senior Researcher

5. *Projektets varighed:* 1.09.2010 – 1.05.2015

6. *Finansiering:* 691.200 kr. fra Kulturministeriets forskningspulje / 691.200 DK.kr. from Ministry of Culture (Research Fund)

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Brumleby Museum / Museum of Brumleby (local museum)

8. *Projektets status:* Igangværende

At sætte verden i system. Den grønne registrant, baggrund, tilblivelse, kontekst
--

2. *Projektets titel:* At sætte verden i system. Den grønne registrant, baggrund, tilblivelse, kontekst.

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

At sætte verden i system. Den grønne registrant: baggrund, tilblivelse, kontekst

Undersøgelsen afdækker baggrund og vilkår for samt konsekvenser af Nationalmuseets arbejde med ”at sætte verden i system” igennem udarbejdelsen af et klassifikationssystem, som i dag er det dominerende redskab for de kulturhistoriske museers dokumentation af nyere tids kulturhistorie. Et manuskript på ca. 300 s. er under udarbejdelse.

Artiklen ”Blutsverwandten” i Nationalmuseets Arbejdsmark 2013 er en udløber af projektet.

Præsentation/rapportering: Monografi

4. *Projektansvarlig*: Museumsinspektør Annette Vasström

5. *Projektets varighed*: 1.7.2010-31.12.2014

6. *Finansiering*: Kulturstyrelsen, Kulturministeriet, Farumgård-fonden og Nationalmuseet

7. *Eksterne samarbejdspartnere*: Ingen

8. *Projektets status*: Igangværende

PUBLIKATIONER

Bidrag til tidsskrift/avis

CHRISTENSEN, LARS KJØLHEDE: ”Mellem Detroit Og Danmark.” Weekendavisen, 22.3. 2013.

CHRISTENSEN, LARS KJØLHEDE: Anmeldelse af L.H. Siegelbaum (ed.) ”The Socialist Car. Automobility in the Eastern Block.” In Arbejderhistorie, nr. 1, 2013, p. 92-94.

CHRISTENSEN, LARS KJØLHEDE: Anmeldelse af David E. Nye: ”America's Assembly Line.” In Fabrik & Bolig (2013).

JENSEN, EINAR LUND: Bosættelsespolitik I Grønland – diskussionen om forandringer i bosættelsesstrukturen 1900-1950. Tidsskriftet Grønland 2013, p. 264-281.

PEDERSEN, LYKKE L.: Kulturarv. 1970’erne på museum og Her er velfærdssamfundets kronjuveler I: Politiken den 16.september 2013.

PEDERSEN, LYKKE L.: Så meget har synet på børn ændret sig. I: Niels Ebdrup, Videnskab.dk 4. oktober 2013.

PEDERSEN, LYKKE L.: Børnehuset Strandbo kommer på Nationalmuseet. I Pia Stenkjær Dragheim, BKI, VandPosten nr. 27, 2013, Brøndby Kommune.

ROSENMEIER, EDITH MARIE: ”I private hjem på globale betingelser – at være au pair i dagens Danmark” Nationalmuseets Arbejdsmark p. 274-283, 2013. (peer reviewed)

VASSTRÖM, ANNETTE: ”Blutsverwandten”. Nationalmuseets Arbejdsmark. p. 234-247, 2013. (peer reviewed)

VENBORG PEDERSEN, MIKKEL: A Swedish Story of Love and War. Anmeldelse, In Ethnologia Scandinavica. A Journal for Nordic Ethnology 43, p. 168-169, 2013.

VENBORG PEDERSEN, MIKKEL: Forbrug, kolonier og genstande. Danske Museer 26/6, p. 12-14, 2013.

Bog/antologi/afhandling/rapport

JENSEN, EINAR LUND: Østgrønlandske indvandrere og mødet med den tyske Brødremission I Kap Farvel området I 1800-tallet. Ph.d.-afhandling, Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet, 2013, 207 pp.

MØLLER, VIBEKE ANDERSSON: Danske kunstnertapeter 1930-1965. Forlaget Rhodos, udgivet i samarbejde med Nationalmuseet og Syddansk Universitetsforlag, 2013. 323 pp.

VENBORG PEDERSEN, MIKKEL: Luksus. Forbrug og kolonier i Danmark i det 18. århundrede. København, Museum Tusulanums Forlag, 2013. 382 pp. 2.

Konferencebidrag

PEDERSEN, LYKKE L.: "Velfærd i Børnehøjde" den 13. september 2013, Nationalmuseets forskningsseminar "Velfærd på Museum".

ROSENMEIER, EDITH MARIE: Au pair i dag i Danmark In: Rapport från konferensen Det Ifrågasatta Arbetet, Arbetes museum 7.-8. november 2013 (ed. Marinette Fogde, Forskningschef Arbetes museum). p. 38-40, Norrköping 2013.

ROSENMEIER, EDITH MARIE: Au pair i dag i Danmark PowerPoint.

Forskningsformidling

LARS K. CHRISTENSEN har deltaget i interviews og debatter om emner med relation til arbejderhistorie i bl.a. DR's P1 Morgen, DR2 Morgen, DR2 17.00 og Detektor samt TV2 News.

LARS K. CHRISTENSEN har fortalt om Fords historie i Danmark i programmet Alle tiders historie på DR's P1 d. 15.6. 2013

LARS K. CHRISTENSEN har fortalt om Brede Klædefabrik og det industrielle arbejdsliv i programmet Stedsans på DR's P1 d. 12.9. 2013

Frilandsmuseet

Frilandsmuseet er Nationalmuseets største udstillingssted. Det ligger placeret på ca. 75 tønder land nord for Lyngby og rummer en omfattende samling af gårde, huse, møller og værksteder. Frilandsmuseet undersøger og formidler landbokultur, bygningshistorie, boligkultur, tekstil- og dragthistorie og danskernes liv i hverdag og fest fra 1650 og frem.

Frilandsmuseets samlinger og arkiver rummer genstande og kilder til bygnings-historie, landbohistorie, hverdagsliv, kulturhistorie og folkløse. På Frilandsmuseet udføres både forskning og rådgivning, og enheden indgår i større og mindre forsknings- og formidlingssamarbejder.

Medarbejdere inden for forskningsområdet i 2013

Inden for den videnskabelige stillingsstruktur
Christine Folke Ax, projektseniorforsker

Ph.d. studerende
Louise Windfeldt

PROJEKTER

Igangværende projekter

Inddragelse af befolkningen i emnet 'plantegenetiske ressourcer' – en undersøgelse af mål og midler i uformelle læringsmiljøer.

2. *Projektets titel:* Inddragelse af befolkningen i emnet 'plantegenetiske ressourcer' – en undersøgelse af mål og midler i uformelle læringsmiljøer.

Public engagement in the topic 'plant genetic resources' - investigating the ends and means of informal learning environments.

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

- Det samfinansierede PhD-projekt skal undersøge formidlingen under Fødevarerministeriets tilskudsordning for plantegenetiske ressourcer (den levende kulturarv), der er en del af det danske landdistriktsprogram. Formålet er at analysere, hvordan befolkningen inddrages, og dernæst foreslå forbedringer. Resultaterne vil blive bearbejdet i et teoretisk perspektiv, og til sidst vil et designbaseret forskningsforsøg blive udført på Nationalmuseet (Frilandsmuseet).

- *The co-financed PhD project concerns the mediation of knowledge about plant genetic resources under the subsidy scheme of the Danish Ministry of Food. The aim is to analyze how the public is involved, and then propose improvements of communication at museums. The results will be processed in a theoretical perspective, and finally a design based research experiment will be carried out in the National Museum (Open Air Museum).*

4. *Projektansvarlig:* Louise Windfeldt

5. *Projektets varighed:* 01.11.2012-24.12.2015

6. *Finansiering:*

Nationalmuseets ph.d.-pulje	540.000
Kulturstyrelsens formidlingspulje	500.000
Fødevarerministeriet, NaturErhverv	252.500
Københavns Universitet, Institut for naturfagernes didaktik	315.000

Styring af Frilandsmuseets eksisterende projekter under Fødevarerministeriets tilskudsordning for plantegenetiske ressourcer; i alt 420 timer

105.000

I alt

1.712.500

7. *Eksterne samarbejdspartnere*: Københavns Universitet: Lektor Lene Møller Madsen (Hovedvejleder), Institut for Naturfagenes Didaktik.

Adjunkt Marianne Achiam (medvejleder), d.o.

Professor Sven Bode Andersen (medvejleder), Department of Plant and Environmental Sciences. Fødevarerministeriet, NaturErhvervstyrelsen, Videnskabelig medarbejder Lars Landbo, plantegenetiske ressourcer.

8. *Projektets status*: Igangværende

Grønlandsfarere og vadehavsliv. Den nordatlantiske hvalfangst og dens konsekvenser for den materielle kultur, sociale organisation og kulturelle horisont på de nordfrisiske øer, ca. 1650-1850

2. *Projektets titel*: Grønlandsfarere og vadehavsliv. Den nordatlantiske hvalfangst og dens konsekvenser for den materielle kultur, sociale organisation og kulturelle horisont på de nordfrisiske øer, ca. 1650-1850

Whaling in the Arctic Ocean and its consequences for life on the North Frisian Islands, 1650-1850

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*:

- Formålet er at analysere samspillet mellem den nordatlantiske hval- og sælfangst og de nordfrisiske øer ca. 1650-1850; eksemplificeret ved det lokale samfund på Rømø. Projektets aktiviteter har i 2013 omfattet deltagelse i en konference om hvalfangst i Sandefjord Norge, deltagelse i en workshop på SDU om forbindelser mellem Vadehavet og Nederlandene, studietur til Rømø, foruden kildeindsamling og bearbejdning af samme. Endvidere er der udarbejdet forslag til den 11. Nordsøkonference 2014 i Holland, som er antaget ligesom et oplæg til Nordisk historikermøde 2014.

Two artikler, der vedrører projektet afventer stadig publicering efter endt peer-review. Derudover er der blevet arbejdet på endnu en artikel til peer-review foruden et bogmanuskript.

- *The aim of the project is to analyse how whaling and sealing in the Arctic Ocean influenced life on the North Frisian Islands during the period 1650-1850; exemplified by the community on Rømø. During 2013 the research activities have included participation in a conference on whaling in Norway, and in a workshop at SDU about connections between the Wadden Sea region and the Netherlands, a fieldtrip to Rømø, as well as collecting and analyzing sources. A proposal for the 11th North Sea History Conference 2014 has been accepted and so has one for the Nordic historical conference 2014. Two articles are still waiting to be published after ended peer-review. In addition the year has been spent on writing on another article for peer-review and a book manuscript.*

4. *Projektansvarlig*: Projektseniorforsker Christina Folke Ax

5. *Projektets varighed*: 01.09.2011-31.03.2014

6. *Finansiering*: Augustinus Fonden (Nordlige Verdener)

7. *Eksterne samarbejdspartnere*: Ingen

8. *Projektets status*: Igangværende

PUBLIKATIONER

Bidrag til tidsskrifter/avis

AX, CHRISTINA FOLKE: De danske bønder og kartofflen. Kaskelot, No. 198. p. 18-21, 2013.

AX, CHRISTINA FOLKE; Kildebæk Nielsen, Anita: Anmeldelse af ”Hyldtoft, Ole: Mad, drikke og tobak 1800-35. Forbrugsmønstre, kultur og diskurser. København, Museum Tusulanums Forlag, 2012.”
In: Historisk Tidsskrift bind 113, p. 274-278, 2013. (peer reviewed)

Frihedsmuseet

Frihedsmuseet har sin oprindelse i udstillingen *Det kæmpende Danmark*, som Danmarks Frihedsråd arrangerede i befrielsessommeren 1945. Som følge af den store interesse, som denne udstilling vakte, nedsatte Frihedsrådets efterfølgerorganisation Frihedsbevægelsens Samråd et præsidium med den opgave at skabe forudsætninger for etableringen af et permanent museum om modstands-kampen 1940-1945. Dette mål blev nået med indvielsen af Frihedsmuseet i 1957 som en enhed under Nationalmuseet.

Frihedsmuseet udviklede sig gennem årene fra alene at være en udstillingsbygning til at blive et fuldt fungerende museum med egne samlinger, herunder bibliotek, dokumentarkiv og fotoarkiv. Parallelt hertil knyttes en videnskabelig stab til institutionen.

Udforskningen af besættelsestidens historie har haft sit udspring på universiteterne. Men i kraft af at være en permanent institution specialiseret i perioden er Frihedsmuseet med tiden blevet et fast kontaktpunkt for det vidtforenede forskningsmiljø, som beskæftiger sig med perioden. Samtidig har museets medarbejdere markeret sig med egne forskningsbidrag, som i pagt med museets baggrund og karakter har centreret sig om modstandsbevægelsens historie og de museologiske aspekter af formidlingen af perioden.

Medarbejdere inden for forskningsområdet i 2013

Inden for stillingsstrukturen

Henrik Lundbak, seniorforsker, dr.phil.

Frihedsmuseet har været lukket siden museet nedbrændte den 28. april 2013. Forskningen har siden ikke været prioriteret på grund af mange andre opgaver i relation til branden.

Frøslevlejrens Museum

Frøslevlejrens Museum beskæftiger sig primært med udforskningen og formidlingen af Frøslevlejren 1944-1945 samt Fårhuslejren 1945-1949.

Basisaktiviteter (herunder deltagelse i konferencer)

Både overinspektør Henrik Skov Kristensen og inspektør Dennis Larsen har holdt en lang række foredrag/forelæsninger i såvel videnskabelige som folkelige sammenhænge, nationalt og internationalt, heraf har Henrik Skov Kristensen alene holdt ca. 30.

Foredragene har primært taget afsætning i den forskning, de to har bedrevet/publiceret om. Således bidrog Henrik Skov Kristensen f.eks. med en key note speech til konferencen ”Competing Memories”, arrangeret af Amsterdam Universitet ultimo oktober/primus november 2013. Endvidere bidrog Henrik Skov Kristensen med hovedindlægget ved en éndagskonference i Bergen i november 2013 vedrørende oprettelsen af et museum i den tidligere Espeland-lejr. Konferencen var arrangeret af støtteforeningen for Espelandlejr, Bergen Kommune, Museum Vest og Rigsantikvarembetet i Norge. Dennis Larsen har holdt en række foredrag i samarbejde med DIIS.

Bedømmelsesvirksomhed, censorvirksomhed og andre videnskabelige tillidshverv

HENRIK SKOV KRISTENSEN har fungeret som censor ved universiteterne i faget historie, som fagfællebedømmer (peer reviewer) og som medlem af Skriftudvalget for Historisk Samfund for Sønderjylland.

HENRIK SKOV KRISTENSEN er endvidere udpeget af Historisk Samfund for Sønderjylland til repræsentantskabet for Studiecentrum for Sønderjyllands Historie samt medlem af Advisory Board for Historisk Samling for Besættelsestiden i Esbjerg under Sydvestjysk Museum.

Medarbejdere inden for forskningsområdet i 2013

Uden for den videnskabelige stillingsstruktur

Henrik Skov Kristensen, overinspektør
Dennis Larsen, museumsinspektør

PROJEKTER

Igangværende projekter

Undersøgelse af Horserød- og Frøslevlejrene 1943-1945

2. *Projektets titel:* Undersøgelse af Horserød- og Frøslevlejrene 1943-1945 / *Description and analysis of the Horserød- and Frøslev camp 1943-1945*

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

En undersøgelse af de tyske politifangelejre Horserød og Frøslev i Danmark 1943-1945 i international kontekst.

A description and analyses of the German internment camps Horserød and Frøslev 1943-1945 in an international, comparative context.

4. *Projektansvarlig:* Overinspektør Henrik Skov Kristensen

5. *Projektets varighed:* 01.03.2005 -?
6. *Finansiering:*
7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Ingen
8. *Projektets status:* Igangværende

Bog om danske SS-frivilliges aktiviteter i Bobruisk, Hviderusland

2. *Projektets titel:* Bog om danske SS-frivilliges aktiviteter i Bobruisk, Hviderusland / Monograph on the activities of Danish SS-volunteers in Bobruisk, Belarus
3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*
Undersøgelse af danske SS-frivilliges tjeneste under 2. verdenskrig i fangelejren Bobruisk i Hviderusland.
A description of the activities of Danish SS-volunteers during World War II in a forced labour camp in Bobruisk, Belarus
4. *Projektansvarlig:* Museumsinspektør Dennis Larsen / overinspektør Henrik Skov Kristensen
5. *Projektets varighed:* 01.03.2011 – 31.03.2014
6. *Finansiering:* Intern
7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Lektor Therkel Stræde, Syddansk Universitet, Odense
8. *Projektets status:* Igangværende

"Straffelejren" – i perspektiv

2. *Projektets titel:* "Straffelejren" – i perspektiv
3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*
- Tillægsafhandling til monografien "Straffelejren. Fårhus, landssvigerne og retsopgøret" (2011). Afhandlingen bliver af komparativ-teoretisk karakter.
- *Supplementary thesis to the monograph "Straffelejren. Fårhus, landssvigerne og retsopgøret" (2011). The thesis will be of a comparative-theoretical nature.*
4. *Projektansvarlig:* Overinspektør Henrik Skov Kristensen
5. *Projektets varighed:* 1.8.2013 - 1.1.2015
6. *Finansiering:* Egen finansiering
7. *Eksterne samarbejds-partnere:* Ingen
8. *Projektets status:* Igangværende

PUBLIKATIONER

Bidrag til tidsskrift/avis

KRISTENSEN, HENRIK SKOV: Fårhus 1945-1949. Neue Forschungsergebnisse zu einem umstrittenen Kapitel deutsch-dänischer Geschichte. In: Grenzfriedenshefte, Heft 1/2013, p. 27-44.

KRISTENSEN, HENRIK SKOV: Anmeldelse af Werther, Steffen: SS-Vision und Grenzland-Realität. Vom Umgang dänischer und volksdeutscher Nationalsozialisten In: Sønderjylland mit der 'großgermanischen' Ideologie der SS, 2012. In: Sønderjyske Årbøger 2013, p. 278-281.

KRISTENSEN, HENRIK SKOV: Frihedsmuseum og mindesmærke (kronik). Jyllands-Posten den 17. juni 2013.

Bidrag til bog/antologi/rapport

KRISTENSEN, HENRIK SKOV: Efterskrift til Braham, J.R.D. 'Bob': Mesterpilot. Britisk jagerpilot under 2. Verdenskrig. 2013.

Den kgl. Mønt- og Medaillesamling

Præsentation af enheden og dens forskningsområder

Den kgl. Mønt- og Medaillesamling dækker perioden fra jernalder/vikingetid til nutid.

Forskningsområderne har fokus på samlingerne og på de antikvariske dækningsområder, og de afspejler i væsentlig grad Nationalmuseets funktion som landets kulturhistoriske hovedmuseum.

Fokusområderne for Den kgl. Mønt- og Medaillesamling udgør danefæ, herunder romerske, kufiske og andre udenlandske mønter fundet i Danmark. Hertil kommer den danske og dansk-norske møntproduktion gennem tiderne.

Basisaktiviteter (herunder deltagelse i konferencer)

BJERG, LINE HØJBERG:

ODM's Faglige Orienteringsmøde, Kolding, Årets møntdanefæ, 14.-15. november.

HORSNÆS, HELLE WINGE:

XVIIIth Roman Military Equipment Conference (RoMEC), juni.

ODM's Faglige Orienteringsmøde, Kolding 14.-15. november.

MICHAEL MÄRCHER:

Transfers of precious metals and their consequences, *Coins found on Bornholm and streams of precious metals*, Madrid 16.-17. Maj.

Small changes: bronze/copper coins from Antiquity to 19th c., *Base metals in the Danish monetary system and Koldekilde on Bornholm*, Paris 13.-14. Maj.

Konference på Nationalmuseet i anledning af Islands Nationalmuseum 150 år, *Islandske mønter og sedler fra nyere tid i Den kgl. Mønt- og Medaillesamling*, 1.-3. marts.

JENS CHRISTIAN MOESGAARD:

Konference på Nationalmuseet i anledning af Islands Nationalmuseums 150 års jubilæum, *Islandske fund af vikingemønter*, Nationalmuseet 1.-3. marts.

Symposium Coin Use and Coin Circulation in the Low Countries, Société Royale de Numismatique, Bruxelles, *Møntbrug i Flandern c. 850-950*, 24. maj.

Tværfagligt vikingesymposium, Syddansk Universitet, *Vikingernes mønter i Normandiet*, 31. maj.

Temadag om møntfund, Göteborg Universitet, 11. november.

ODM's Faglige Orienteringsmøde, Kolding, *Introduktion om møntfund*, 14. november.

Doktorandseminar, Stockholm Universitet, *Harald Blåtands mønter*, 20. november.

Seminar om Vikingetidens Aristokratiske Miljøer, *Kongen, magten og pengene*, Københavns Universitet 29. november.

Undervisning om møntfund, Århus Universitet, 4. december.

Projektlederuddannelse for forskere, Nationalmuseet 10. april, 5.-6. september, 23. oktober, 7. november og 26. november.

Bedømmelsesvirksomhed, censorvirksomhed og andre videnskabelige tillidshverv

MICHAEL ANDERSEN:

Censorformand, Middelalder- og Renæssancearkæologi, Aarhus Universitet.

HELLE WINGE HORSNÆS:

Censor i klassisk arkæologi ved universiteterne i Danmark

Medlem af Sylloge Nummorum Graecorum komiteen under Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab.

Medlem af Numismatische Gesellschaft zu Berlin e.V., gegr. 1843.

Medlem af Scientific Committee for *Journal of Archaeological Numismatics* der udgives af CEN, European Centre for Numismatic Studies, Brussels.

Medlem af International Advisory Board for *Jaarboek voor Munt- en Penningkunde*, Dutch Journal on Numismatics.

MOESGAARD, JENS CHRISTIAN:

Redaktør af *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*.

Medlem af den videnskabelige komité for *Revue Numismatique*, Paris og for *Journal of Archaeological Numismatics*.

Medarbejdere inden for forskningsområdet i 2013

Inden for den videnskabelige stillingsstruktur

Helle Winge Horsnæs, seniorforsker, ph.d

Michael Märcher, projektforsker, ph.d

Jens Christian Moesgaard, seniorforsker

Uden for den videnskabelige stillingsstruktur

Michael Andersen, overinspektør

Line Højberg Bjerg, museumsinspektør, ph.d

PROJEKTER

Afsluttede projekter

Crossing Boundaries
----

2. *Projektets titel*: Crossing Boundaries

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*:

Udgivelse af Crossing Boundaries vol. 2

Publication of Crossing Boundaries vol. 2.

4. *Projektansvarlig*: Seniorforsker, ph.d. Helle W. Horsnæs

5. *Projektets varighed*: 01.01.2011-31.12.2013

6. *Finansiering*: Ekstern (udgivelse af bogen):

75.000 Farumgaard Fonden

50.000 Dronning Margrethe IIs arkæologiske fond

20.000 Landsdommer V. Gieses Legat

15.000 Lillian og Dan Finks Fond

20.000 C.E.G. Gads Fond

20.000 Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse

30.000 P.L. Jørgensens Mindefond

7. *Eksterne samarbejdspartnere*: Cand.mag. Michael Vennersdorf, Bornholms Museum.

8. *Projektets status*: Afsluttet

En trædesten i Østersøen. Møntfund og Møntbrug på Bornholm gennem 2000 år

2. *Projektets titel*: En trædesten i Østersøen. Møntfund og Møntbrug på Bornholm gennem 2000 år.

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*:

- Projektet tager udgangspunkt i en række større detektorpladser fra Bornholm med særligt fokus på møntfund og har til formål at videreudvikle den metodiske tilgang til anvendelse af numismatiske detektorfund. Projektet har to klare formål:

1: Metodisk vil projektet demonstrere muligheder og begrænsninger ved samlede diakrone studier af fund i deres kontekst.

2: Historisk vil projektet foretage den første videnskabelige analyse af møntbrug gennem næsten 2000 år for et helt herred i Danmark.

The project discusses a number of large detector sites in Bornholm with special focus of coin finds. It aims at developing the methodological approach to numismatics and detector finds. From a methodological point of view the project will demonstrate possibilities and limitations in large scale diachronic studies of finds in their context; and it will be the first scientific analysis of coin use through almost two Millennia for an entire Danish shire.

4. *Projektansvarlig*: Seniorforsker, ph.d. Helle W. Horsnæs

5. *Projektets varighed*: 02.02.2014-31.08.2013

6. *Finansiering*: Intern (1 måneds arbejdstid); Ekstern 340.000, DK.kr. fra Kulturstyrelsen.

7. *Eksterne samarbejdspartnere*: Cand.mag. Michael Vennersdorf, Bornholms Museum, Rønne.

8. *Projektets status*: Afsluttet

Igangværende projekt

Fra Denar til Daler

2. *Projektets titel*: Fra Denar til Daler / From Denarius to Daler

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*:

En dansk pengehistorie dækkende perioden ca. 600-1550.

A history of Danish money AD 600-1550

4. *Projektansvarlig*: Overinspektør Michael Andersen

5. *Projektets varighed*: 2012 – 31.12. 2018

6. *Finansiering*: Finansieres efter regning af Danmarks Nationalbank

7. *Eksterne samarbejdspartnere*

8. *Projektets status*: Igangværende

Nyt projekt

Bornholm og dansk pengehistorie 1150-1875 – et diakront studie af monetare sær- og fællestræk.

2. *Projektets titel:* Bornholm og dansk pengehistorie 1150-1875 – et diakront studie af monetare sær- og fællestræk.

Bornholm and Danish monetary history 1150-1875 – a study of monetary characteristics and common features.

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Post.doc.-projektets formål er at foretage en kontekstuel undersøgelse af pengevæsenets udvikling på Bornholm fra midten af 1100-tallet til 1870'erne.

A contextual analysis of the monetary development on Bornholm from the 12th to the 19th century.

4. *Projektansvarlig:* Projektforsker, ph.d. Michael Märcher

5. *Projektets varighed:* 01.07. 2013 - 15.09. 2015

6. *Finansiering:* DK.kr. 1.149.275,00 fra Carlsbergfondet

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Ingen

8. *Projektets status:* Nyt

PUBLIKATIONER

Bidrag til tidsskrift/avis

HORSNÆS, HELLE W.: Philippa Jane Walton: Rethinking Roman Britain: Coinage and Archaeology. With a preface by Richard Reece. Collection Moneta 137, Wetteren 2012, in: *Journal of Roman Archaeology* vol. 26, p. 763-767, 2013. (peer reviewed)

HORSNÆS, HELLE W.: Networking in north-eastern Barbaricum. A study of gold imitations of Roman coins, in: Line Bjerg, John Lind & Søren Sindbæk: *From Goths to Varangians. Communication and Cultural Exchange between the Baltic and the Black Sea*, Black Sea Studies vol. 15, p. 87-130, Århus 2013. (peer reviewed)

IMER, LISBETH; Moesgaard, Jens Christian; Ploug, Flemming: Ny runemønt fra Slagelse. *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, p.14-15. 2013.

MÄRCHER, MICHAEL: A hoard of counterfeit crown/taler sized coins, *Numismatic Chronicle* 173, 434-435, pl. 81-85.

MÄRCHER, MICHAEL; Bondeson, Lennart; Bondesson, Tobias: Gårfull Ulf – en eftersläntrare till den vikingatida myntskatten från Store Valby på Sjælland, Fornvännen, 2013/3, 172-177. (peer reviewed)

MÄRCHER, MICHAEL: Norske mønter fra Christian VII Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, p. 43-55, 2013.

MÄRCHER, MICHAEL; Rye, Jakob: Nyt eksemplar af hidtil unik 8 skilling 1535 Stockholm, *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, p. 74. 2013

MÄRCHER, MICHAEL: Den Kgl. Mønt i Altonas produktion 1813-1848, *Sønderjysk Månedsskrift*, nr. 8, 303-311.

MÄRCHER, MICHAEL: Christian III's Stockholmmønter 1535 i Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, p. 76-78, 2013.

MÄRCHER, MICHAEL; Grinder-Hansen, Poul; Nielsen, Finn Ole; Nygaard, Signe & Pentz, Peter: Skatten fra Østermarie, Nationalmuseets Arbejdsmark, p. 140-155, 2013. (peer reviewed)

MOESGAARD, JENS CHRISTIAN: Strandby-skatten og Harald Blåtand. *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*.p.107-108.2013.

MOESGAARD, JENS CHRISTIAN: Om den sande natur af 1000-tallets danske udmøntninger – nogle tanker inspireret af mønter fra Ørbæk. *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, p. 21-23. 2013.

MOESGAARD, JENS CHRISTIAN: En royal rytter og en folkekær konge. Om sølvmedekunst på Koldinghus. *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, p.86-87,2013.

MOESGAARD, JENS CHRISTIAN: Le trésor de Rennes. Un document clé pour l'histoire et la numismatique de la Bretagne viking. *Annales* 2011-2012, Société Bretonne d'Histoire et de Numismatique, p. 11-18. 2013.

MOESGAARD, JENS CHRISTIAN: Le trésor de Labastide-en-Val (Aude), hameau de Trébét. *Numismatic Chronicle*173, p.370-377, p.64. 2013.

MOESGAARD, JENS CHRISTIAN: Anmeldelse af James Graham-Campbell (red.), The Cuerdale Hoard, London 2011. In: *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, p. 90-92. 2013.

Bog/analogi/afhandling/rapport

HORSNÆS, HELLE W.: Crossing boundaries. An analysis of Roman coins in Danish contexts. Vol. II Finds from Bornholm, Publications from the National Museum, Studies in Archaeology and History, vol. 18.2, København 2013. 216 pp.

MÄRCHER, MICHAEL: *De kongelige møntsteder i Altona og København 1813-1873*. Teknik og produktion, Odense, andet oplag.

Bidrag til Bog/analogi/afhandling/rapport

MOESGAARD, JENS CHRISTIAN: Pour un débat dépassionné sur les détecteurs à métaux. In: Guihard, P.-M.; Hollard, D. (red.). *De Nummis Gallicis. Mélanges de Numismatique celtique offerts à Louis-Pol Delestrée (RTSENA 5)*, Paris, p. 93-99. 2013.

Konferencebidrag

MÄRCHER, MICHAEL: Bronze and copper coins in 19th century Denmark – and found at Koldekilde on Bornholm, in Georges Depeyrot (red.): *Three Conferences on International Monetary History*, Collection Moneta 156, Wetteren, 103-122.

MÄRCHER, MICHAEL: The Finnish 1 markka 1992 – An exceptional coinage in Copenhagen, in Georges Depeyrot (red.): *Three Conferences on International Monetary History*, Collection Moneta 156, Wetteren, p. 43-61.

MOESGAARD, JENS CHRISTIAN: Vikingernes mønter i Normandiet: identitetsbærere og praktisk betalingsmiddel. *Toogtredivte tværfaglige vikingesymposium, Syddansk Universitet 2013, Højbjerg, p.52-67.*

MOESGAARD, JENS CHRISTIAN: Monnaies carolingiennes au Danemark : résultat de missions diplomatiques et chrétiennes sous Charlemagne et Louis le Pieux ? In: Lorren, Claude (red.). *La Gaule, le monde insulaire et l'Europe du Nord au haut Moyen Age – Actualité de l'archéologie en Normandie (Ve-Xe s.). Actes des XXVIIe Journées internationales d'archéologie mérovingienne (Caen2006).* Saint-Germain-en-Laye, p.119-133, 2013.

MOESGAARD, JENS CHRISTIAN: Découvertes isolées de monnaies carolingiennes (754-945) en Haute-Normandie. In: Lorren, Claude (red.). *La Gaule, le monde insulaire et l'Europe du Nord au haut Moyen Age – Actualité de l'archéologie en Normandie (Ve-Xe s.). Actes des XXVIIe Journées internationales d'archéologie mérovingienne (Caen 2006).* Saint-Germain-en-Laye, p. 305-329. 2013.

MOESGAARD, JENS CHRISTIAN: Le monnayage d'Arras, Bruges et Tournai dans les années 920 et 930. In: Lorren, Claude (red.). *La Gaule, le monde insulaire et l'Europe du Nord au haut Moyen Age – Actualité de l'archéologie en Normandie (Ve-Xe s.). Actes des XXVIIe Journées internationales d'archéologie mérovingienne (Caen 2006).* Saint-Germain-en-Laye, p. 349-353. 2013.

Antiksamlingen

Præsentation af enheden og dens forskningsområder

Nationalmuseets Antiksamling rummer arkæologisk materiale fra oldtidskulturerne i Middelhavslandene, Ægypten og Mellemøsten. Samlingens rødder rækker langt tilbage i tiden. De tidligste sikre eksempler på bevidst indsamling af oldsager i Middelhavslandene fra dansk side skal søges blandt skaren af pilgrimme, lærdomssøgende og eventyrere, der rejste mod syd i 15- og 1600-tallet. Nogle af disse etablerede efter hjemkomsten samlinger, der senere - i lighed med lægen Ole Worms "Museum Wormianum" - indgik i Det kgl. Kunstkammer, som Frederik III oprettede omkring 1650. I 1700-tallet satte Danmark sit præg på udforskningen af Middelhavets østlige egne i form af Frederik Ludvig Nordens rejse til Ægypten i 1737 samt Carsten Niebuhrs videnskabelige ekspedition til Arabien 1761-1767, og Antiksamlingen rummer et mindre antal antikker, som Norden og Niebuhr indsamlede på deres rejser. I 1800-tallet indgik disse genstande i Det Kongelige Kunstkammer, der blev slået sammen med Christian VIII's Vasecabinet efter kongens død 1848. Samlingerne er siden da blevet forøget gennem danske udgravninger, bl.a. på Rhodos i Grækenland og i Hama i Syrien samt gennem gaver fra private og fonde, der har gjort det muligt at etablere en udstilling, der giver et overblik over Middelhavskulturerens udvikling fra de tidligste tider til slutningen af Senantikken, ca. 700 e.Kr.

Samlingens medarbejdere har altid søgt at udnytte dens store potentiale for forskning indenfor Antikkens kulturhistorie og kunst - ofte med udgangspunkt i Nationalmuseets egne genstande. Målet er dels at øge vor viden om de pågældende civilisationer, dels at øge bevidstheden om betydningen af arven fra antikken for dagens Danmark. Af samme grund deltager Antiksamlingen aktivt og gerne i nationale og internationale forskningsnetværk.

Basisaktiviteter

Der udføres året igennem løbende forskning i tilknytning til
forespørgsler fra forskere fra ind- og udland
udlån af genstande til danske og internationale udstillinger
udarbejdelse af indlæg til og deltagelse i danske og internationale konferencer
overvejelser vedrørende eventuelle erhvervelser
udarbejdelse af artikler til danske og udenlandske tidsskrifter
afvikling af studiebesøg af forskere fra ind- og udland.

Deltagelse i konferencer

CECILIE BRØNS

Deltog med foredrag i Klassisk Arkæologisk Seminar, Københavns Universitet, 22. februar, 2013.

Deltog med foredrag i Treasures from the Sea. Sea-silk and shell purple dye in antiquity, Lecce, 27. maj 2013.

Deltog med foredrag i 19th EAA Annual Meeting 2013, Pilsen, 4.-8. september 2013.

ANNE HASLUND HANSEN

Deltog med foredrag i Early Modern Travel: Theory and Practice, International Conference. Moore Institute. National University of Ireland, Galway. 27.-28. september 2013.

Deltog med foredrag i The Forgotten Scholar. Georg Zoëga (1755-1809). International Conference, Bologna and Rome, 27th -30th of October, 2013.

Deltog med foredrag om Ejnar Dyggve. Creating Crossroads. International Conference. Split, Croatia. 7-9. November, 2013.

JOHN LUND

Medarrangør af Third Workshop on Levantine Ceramic Production & Distribution, Det danske Institut i Athen, 8.-10. februar 2013.

Deltog som medlem af den videnskabelige komité med foredrag i den internationale konference Per Terram, Per Mare: Production and Transport of Roman Amphorae in the Eastern Mediterranean, Nicosia, 12.-15. april 2013.

Deltog som board member af The International Association for the Study of Hellenistic Pottery i konferencen Traditions and Innovations: Tracking the Development of Pottery from the Late Classical to the Early Imperial Periods, Berlin, 7.-11. november 2013.

BODIL BUNDGAARD RASMUSSEN

Deltog i konferencen Pflanzen und Tiere auf griechischen Vasen 28.-29. september 2013 på Karl-Franzens-Universität i Graz, Østrig.

NORA M. PETERSEN

Deltog med foredrag i Klassisk arkæologi seminar, Københavns Universitet, 22. februar 2013.

Deltog med foredrag i 19th EAA Annual Meeting 2013, Pilsen, 4.-8. september 2013.

Afholdte konferencer (egne)

CECILIE BRØNS organiserede workshoppen Textiles and Cult in the Mediterranean Area in the 1st millennium BC. The National Museum of Denmark. 21.-22. November 2013.

Beskrivelse af projektaktiviteter under 4 uger

Antiksamlingen indgik ikke i projektaktiviteter på under 4 uger i 2013.

Bedømmelsesvirksomhed mm.

JOHN LUND

Censor i klassisk arkæologi ved Københavns og Aarhus Universitet

Udgiver (med Mark L. Lawall) af The Transport Amphorae and Trade of Cyprus, Gösta Enbom Monograph 3. Aarhus, 2013.

Udgiver (med Jeroen Poblome og Daniel Malfitana) af HEROM – Journal on Hellenistic and Roman Material Culture, Leuven University Press.

BODIL BUNDGAARD RASMUSSEN

Censorformand for censorkorpset for klassisk arkæologi ved Københavns og Aarhus Universitet.

Medvejleder for ph.d.-studerende Stine Schierup, hvis afhandling *Cultural Encounters – Material Transformations. The Reception of Greek Pottery in Southern Italy 5th - 4th Century BC* blev indleveret på Århus Universitet oktober 2013.

Medvejleder for ph.d.-studerende Cecilie Brøns, hvis projekt *Textiles in Greek Sanctuaries* løber til efteråret 2014.

Medarbejdere inden for forskningsområdet i 2013

Inden for den videnskabelige stillingsstruktur

John Lund, seniorforsker

Uden for den videnskabelige stillingsstruktur

Bodil Bundgaard Rasmussen, overinspektør

Anne Haslund Hansen, videnskabelig medarbejder, ph.d.

Nora Petersen, videnskabelig medarbejder

Stephen Lumsden, videnskabelig medarbejder

Ph.d. studerende

Cecilie Brøns

Stine Schierup

PROJEKTER

Carsten Niebuhr: De kulturhistoriske genstande fra Den Arabiske Rejse 1761-1767.

2. *Projektets titel:* Carsten Niebuhr: De kulturhistoriske genstande fra Den Arabiske Rejse 1761-1767.

Carsten Niebuhr: Antiquities, coins and ethnographica from the Arabian Voyage 1761-1767.

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

- Projektet omfatter en samlende beskrivelse og diskussion af de kulturhistoriske genstande som blev indsamlet under Den Arabiske Rejse 1761-1767. Genstandene findes i Nationalmuseets samlinger. Resultaterne vil udkomme som en monografi i bogserien Carsten Niebuhr Biblioteket.

- *A descriptive study of the antiquities, coins and ethnographica acquired during the Arabian Voyage 1761-1767. The objects are held in the National Museum. The study will be presented as a monograph in the series Carsten Niebuhr Biblioteket.*

4. *Projektansvarlig:* Anne Haslund Hansen, cand.mag., ph.d.

5. *Projektets varighed:* 01.10.2011- 30.04.2013

6. *Finansiering:* Davids Fond og Samling, Antiksamlingen

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Ingen

8. *Projektets status:* Igangværende

PUBLIKATIONER

Bidrag til tidsskrift/avis

CECILIE BRØNS:

Brøns, Cecilie/ Guddommelige garderober. Tekstiler i de græske helligdomme i det første årtusind f.Kr., Nationalmuseets Arbejdsmark, p. 96-109, 2013. (peer reviewed)

Brøns, Cecilie/Manners make the man. Challenging a persistent stereotype in Italian Iron Age graves, *Analecta Romana Instituti Danici*, p.7 - 32, 2013. (peer reviewed)

ANNE HASLUND HANSEN:

Hansen, Anne Haslund/ En Grand Danois blandt Dalmatinere. *Weekendavisen. Ideer*. 13.09, p. 7, 2013.

Hansen, Anne Haslund/Anmeldelse af Manniche, L.: Obelisker i Rom, 2013. *Papyrus*, 33/2, 42-43.

JOHN LUND:

Lund, John; Poblome, Jeroen, Malfitana, Daniele/ Negotiating the Complexity of Material Culture Studies: Editorial Preface, *HEROM – Journal on Hellenistic and Roman Material Culture* 2, p. 7-10, 2013. (peer reviewed)

Lund, John/ Anmeldelse af Jackson, H.; Tidmarsh, J. Jebel Khalid on the Euphrates. Volume Three: The Pottery. (Mediterranean Archaeology Supplement 7). Sydney. In: *Bibliotheca Orientalis* 70.3/4, p. 515-517, 2013.

NORA M. PETERSEN:

Petersen, Nora M/2600 års gravfred, *Weekendavisen, Ideer*, 25.10., p. 13, 2013

STINE SCHIERUP:

Schierup, Stine/Al Mina Pottery in the National Museum of Denmark. In Rathje, A.; Bøggild Johannsen, K.; Thomasen, H. (eds.), *Vessels and Variety. New Aspects of Ancient Pottery*, *Acta Hyperborea* 13, p. 251-299, 2013. (peer reviewed)

Bog/antologi/afhandling/rapport

JOHN LUND:

Lund, John; Lawall, Mark L (eds.)/The Transport Amphorae and Trade of Cyprus, *Gösta Enbom Monograph* 3. Aarhus, 2013.

STINE SCHIERUP:

Schierup, Stine/Cultural Encounters – Material Transformations. The reception of Greek pottery in Southern Italy in the 5th and 4th century BC, Ph.d.-afhandling Aarhus Universitet, 2013.

Bidrag til Bog/antologi/afhandling/rapport

JOHN LUND:

Lund, John; Lawall, Mark L./ Introduction. In Lund, John; Lawall, Mark L (eds.)/The Transport Amphorae and Trade of Cyprus, *Gösta Enbom Monograph* 3. Aarhus, p. 7-10, 2013.

Lund, John; Williams, D.F./Petrological Analyses of "Pinched-handle" Amphorae from the Akamas Peninsula, Western Cyprus. In Lawall, Mark L.; Lund, John (eds.), *The Transport Amphorae and Trade of Cyprus*, *Gösta Enbom Monographs* 3. Aarhus, p. 155-164, 2013.

Lund, John/Connections between Rough Cilicia and Northwestern Cyprus between about 200 BC and AD 200: the ceramic evidence. In Hoff, M.C.; Townsend, R.F. (eds.), *Rough Cilicia: New Historical and Archaeological Approaches. Proceedings of an International Conference held at Lincoln, Nebraska, October 2007*. Oxford, p. 189-198, 2013.

Lund, John/ Eastern Cyprus and the northern Levantine Coast in the Hellenistic Period: the Ceramic Connection. In: Fenn, N.; Römer-Strehl, C. (eds.), *Networks in the Hellenistic World: According to the pottery in the Eastern Mediterranean and beyond*, BAR International BAR Series 2539, Oxford, p. 221-225, 2013.

Lund, John; Rauh, N.; Autret, C./Amphora Design and Marketing in Antiquity. In Frass, M. (ed.), *Kauf, Konsum und Märkte Wirtschaftswelten im Fokus – Von der römischen Antike bis zur Gegenwart*, PHILIPPIKA Marburger altertumskundliche Abhandlungen 59. Wiesbaden, pp. 145-181, 2013.

BODIL BUNDGAARD RASMUSSEN

Rasmussen, Bodil Bundgaard/ Un récit édifiant. Une amphore grecque dans le Cabinet des céramiques royales à Copenhague. In Bourgeois, B.; Denoyelle, M. (eds.) *L'Europe du vase antique. Collectionneurs, savants, restaurateurs aux XVIIIe et XIXe siècles*, Rennes, p. 237-251, 2013.

Workingpaper/arbejdspapir/preprint

ANNE HASLUND HANSEN:

Hansen, Anne Haslund/Carsten Niebuhrs Rejse til Arabien 1761-1767. Nationalmuseet, 19 pp, 2013.

Konferencebidrag

CECILIE BRØNS:

Brøns, Cecilie/Præste- og præstindedragter i græske helligdomme. In: *Klassisk arkæologisk seminar*, University of Copenhagen, februar, 2013.

Brøns, Cecilie/Purple for the Gods. Purple Garments in the Greek sanctuaries in the 1st millennium BC. In *Treasures from the Sea. Sea-silk and shell purple dye in antiquity*, Lecce, May 2013

Brøns, C./Gods and Garments. Textiles in Greek sanctuaries. Preliminary results. In: *1st annual SAXO-ToRS seminar*, University of Copenhagen, October, 2013.

Brøns, Cecilie/Detecting gender in ancient Greek dress. The case of fibulas and pins. In *EAA – European Association of Archaeologist in Pilsen*, September, 2013

Brøns, Cecilie/Introduction to the Workshop. In *Textiles and Cult in the Mediterranean Area in the 1st millennium BC*. The National Museum of Denmark. 21.-22. November 2013.

ANNE HASLUND HANSEN:

Hansen, Anne Haslund/Niebuhr and the Visual Documentation of the Arabian Voyage, 1761-1767. In Friis, I.; Harbsmeier, M.; Simonsen, J.B. (eds.). *Early Scientific Expeditions and Local Encounters. New Perspectives on Carsten Niebuhr and “The Arabian Journey”*, Proceedings. Copenhagen. The Royal Danish Academy of Sciences and Letters, p. 119-144, 2013. (peer reviewed)

Hansen, Anne Haslund/ Between Image and Text: Carsten Niebuhr's Publications from the Arabian Voyage, 1761-1767. In *Early Modern Travel: Theory and Practice*, International Conference. Moore Institute. National University of Ireland, Galway. 27-28th September.

Hansen, Anne Haslund/ An antiquarian depicted. The visual reception of Georg Zoëga. In *The Forgotten Scholar. Georg Zoëga (1755-1809)*. International Conference, Bologna and Rome, 27th - 30th of October.

Hansen, Anne Haslund/ Ejnar Dyggve and the Easter Exhibition 1944. In Ejnar Dyggve. Creating Crossroads. International Conference. Split, Croatia. 7.- 9. November.

JOHN LUND:

Lund, John; Lawall, Mark L./ Roman Amphora Studies in Cyprus. In: Per terram, per mare : Production and transport of amphorae in the eastern Mediterranean. An International Conference orgaized by the Roman Amphorae from Cyprus (ROMANCY) project, Université de Neuchâtel, Vendredi 20 avril 2012.

NORA M. PETERSEN:

Petersen, Nora M/En glemmt dansk udgravning på Sardinien. In: Klassisk arkæologi, seminar ved Københavns Universitet, februar, 2013.

Petersen, Nora M/From North to South- Lures, axes and shields in ritual deposits from Denmark and Sweden and the Etruscan evidence of the lituus. In EAA – European Association of Archaeologist in Pilsen, September, 2013.

Etnografisk samling

Forskningsaktiviteter ved Etnografisk Samling

Etnografisk Samling har, sammen med Antiksamlingen, ansvar for samlinger fra alle ikke-europæiske kulturområder fra oldtid til vore dage - herunder også ikke-europæiske folk i Europa så som russo-fenno-skandinaviske samer og sibiriske folk.

Etnografisk Samling foretager feltarbejde, indsamlings- og undersøgelsesvirksomhed, arkæologiske udgravninger, forvalter samlinger samt nationale og internationale udlån, bevarer og udforsker relevant kildemateriale, besvarer spørgsmål fra forskere og publikum vedr. de kulturområder vi har ansvar for, udøver rådgivning og driver landets eneste etnografiske forskningsbibliotek med særlig fokus på materiel kultur.

SILA, Etnografisk Samlings arktiske forskningscenter, er organiseret som en centerdannelse under Etnografisk Samling. Etnografisk Samling har det administrative og økonomiske ansvar for SILA.

Basisaktiviteter (herunder deltagelse i konferencer)

MILLE GABRIEL:

Deltog i seminaret 'Kulturarv i et udviklingsperspektiv', Den Danske UNESCO-nationalkommission, Nationalmuseet 20. juni 2013, med indlægget 'Samtidsindsamling, videndeling og medkuratering – Partnerskaber mellem Etnografisk Samling og indfødte befolkninger i Nord- og Sydamerika'.

Deltog i seminaret 'Indianere på Nationalmuseet 3. april 2013 med indlægget 'Indianerudstillinger gennem 150 år', Nationalmuseet.

Deltog i internt seminar for Etnografisk Samling 14. maj, Lysebue, med indlægget 'At indsamle verden.

Deltog i seminaret / aktørmødet i Den Danske UNESCO-nationalkommission med indlægget 'Etnografiske museer, kulturarv og partnerskaber', Nationalmuseet 25. juni 2013

Deltog i konferencen 'The Future of Ethnographic Museums' i Oxford 19. - 21. juli 2013 med indlægget 'Powwow – We Dance, We're Alive! - Colonial Collections and Current Challenges'.

Deltog i ICOM 23rd Triennial General Conference, ICOM-ICME Annual Meeting med indlægget 'New futures for old collections - Contemporary collecting and community involvement at the National Museum of Denmark', Rio de Janeiro 10.-17. August, 2013.

GUNDESTRUP, BENTE:

Deltog i seminaret 'Kampen om historien – brug og misbrug af historien igennem tiderne', Historisk Fagråd og Magistra Vitae, Københavns Universitet 20. april 2013, med indlægget 'Kunstkammeret og historien'.

Deltog i symposiet 'Islands Nationalmuseums 150 års jubilæum', Folkeuniversitetet i København og Nationalmuseet, Nationalmuseet 1.-3. marts 2013, med indlægget 'Island og Kunstkammeret'.

PETERSEN, MARTIN:

Forskningsprojektlederuddannelse, efterår 2013

RASTÉN, SIMON:

Deltog i workshop: Koloniale og postkoloniale fortællinger: Metodiske og teoretiske overvejelser, Københavns Universitet, 30. oktober.

Afholdte konferencer, symposier, seminarer, workshops (egne)

GABRIEL, MILLE:

Seminar 'Kulturarv i et udviklingsperspektiv', Den Danske UNESCO-nationalkommission, Nationalmuseet 20. juni 2013

Seminar 'Indianere på Nationalmuseet', Nationalmuseet 3. april 2013.

PETERSEN, MARTIN:

Etnografisk Samlings Studenter seminar 10.12.2013 (planlægning; ordstyrer)

RASTÉN, SIMON:

Stakeholder workshop. Heritage conservation, urban planning and tourism development in Serampore, Behala og Serampore, Indien, arrangeret sammen med District Magistrate Hooghly og West Bengal Heritage Commission, 22.-23. november.

WOLFF, BENTE:

Stakeholder workshop. Heritage conservation, urban planning and tourism development in Serampore, Behala og Serampore, Indien, arrangeret sammen med District Magistrate Hooghly og West Bengal Heritage Commission, 22.-23. november.

Videnskabelige tillidshverv

GABRIEL, MILLE:

Medlem af Fagudvalget for den Danske UNESCO-nationalkommission

Medlem af bestyrelsen af Dansk ICOM

PETERSEN, MARTIN:

Eksaminator; Tværkultur (KA), Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier

Medarbejdere inden for forskningsområdet i 2013

Inden for den videnskabelige stillingsstruktur

Mille Gabriel, forsker, ph.d

Martin Petersen, seniorforsker, ph.d

Simon Rastén, forskningsassistent

Louise Sebro, projektforsker, ph.d

Bente Wolff, seniorforsker, ph.d

Medarbejdere uden for den videnskabelige stillingsstruktur

Carina Andersen, studentermedhjælp

Christel Braae, projektforsker

Inge Damm, registrator

Bente Gundestrup, museumsinspektør

Joan Hornby, fhv. seniorforsker
Birthe Høyer, bibliotekar
Caroline Lillelund, akademisk medarbejder
Jesper Kurt Nielsen, museumsinspektør
Knud Overgaard Pedersen, enhedssekretær
Inge Schjellerup, museumsinspektør, fil.dr.
Peter Toft, museumsinspektør, ph.d
Kristine Tophøj, studentermedhjælp

PROJEKTER

Igangværende projekter

Nationalmuseets Serampore Initiativ

2. *Projektets titel:* Nationalmuseets Serampore Initiativ

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Serampore Initiativet er et projekt, der gennem forskning og dokumentation samt anlægs- og restaureringsarbejder har til formål at skabe ny viden om livet i Serampore, den tidligere danske handelskoloni (1755-1845) i Indien, både ud fra et historisk og nutidigt perspektiv.

På basis af en partnerskabsaftale mellem Realdania og Nationalmuseet, har Realdania afsat 22 mio. kr. til gennemførelse af projektet i perioden 2012-2017. Kulturministeriet har derudover støttet projektet med en bevilling på 4 mio. kr.

4. *Projektansvarlig:* Seniorforsker, Bente Wolff, ES

5. *Projektets varighed:* 01.08.2011-31.12.2017

6. *Finansiering:*

kr. 22.000.000 Realdania

kr. 4.000.000 Kulturministeriet

kr. 25.000 Dronning Margrethe og Prins Henriks Fond

kr. 27.000 Foreningen til bevarelse af Kulturminde i Serampore

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Shuvaprasanna, Chairman West Bengal Heritage Commission, 1 S.N Roy Road, Kolkata, India

Prof. Lalitluangliana Khiante, Principal, Serampore College, Serampore, West Bengal, India

District Magistrate, Hooghly, Ms Manmeet Nanda IAS, Chinsurah, West Bengal, India

Ashoke Biswas, Bishop of Calcutta, Chowringee 51, Kolkata, India

Prof. Tapati Guha Thakurta, Centre for Studies in Social Sciences, R-1, Baishnabghata Patuli Township, Kolkata 700 094, West Bengal, India

G.M Kapur, Convenor, Calcutta cpt, Indian National Trust for Arts and Cultural Heritage, Hastings, Kolkata, India

8. *Projektets status:* Igangværende

Hyrder i Indre Mongoliet

2. *Projektets titel:* Herders of Inner Mongolia/Hyrder i Indre Mongoliet

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Teknisk forberedelse af manuskriptet Herders of Inner Mongolia til udgivelse – især med hensyn til illustrationer og sproglig revision

Technical preparations of the manuscript Herders of Inner Mongolia before publication – in regard to illustrations and language revision.

4. *Projektansvarlig:* Projektforsker/ Project researcher Christel Braae

5. *Projektets varighed:* 1.02. 2013 – 1.10. 2014

6. *Finansiering*: 284.540 fra Carlsbergfondet/ the Carlsberg Foundation

7. *Eksterne samarbejdspartnere*: Ingen/none

8. *Projektets status*: Igangværende

Kolonitilknytning som social identitet

2. *Projektets titel*: Kolonitilknytning som social identitet

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*:

Post.doc. projekt. Formålet er at undersøge i hvilken grad og hvordan mennesker med tilknytning til de danske tropekolonier brugte denne tilknytning til at iscenesætte sig selv i Danmark. Målet er at skrive 3-4 artikler, skabe overblik over genstande fra de danske kolonier med henblik på en større koloniudstilling på museet, og formidle historien om de danske kolonier i flex-format og/eller i digitalt format.

Aktivitet: Materialeindsamling ved besøg hos efterkommere efter folk, der har været i kolonierne.

Arkivarbejde. Arbejde med to artikler, som forventes sendt til tidsskrifter i 2014 og 2015.

Konferencer, seminarer, netværk:

Yale Public history institute, 2013. 1 uges seminar for museer ved The Gilder Lehrman Center for the Study of Slavery, Resistance and Abolitionism. Deltagelse i workshops og oplæg om Nationalmuseets arbejde med repræsentation af den koloniale historie.

Black Presence and Practices of slavery in 18th Century Central and Northern Europe. Konference, Universität Bremen. Paper: Anna, Abraham and Anton: Three siblings – three struggles for a place in the Danish colonial World.

Opstartsmøde for nordisk netværk for Herrnhutisme-historie i Norden, Göteborg, 26.-27. September 2014. Medlerne af styregruppen.

4. *Projektansvarlig*: Projektforsker, ph.d. Louise Sebro

5. *Projektets varighed*: 01.10.2011-30.09.2016 (halv tid)

6. *Finansiering*: 1.769.841 (post.doc) + 764.559 (Sapere Aude) – fra Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

7. *Eksterne samarbejdspartnere*: Ingen

8. *Projektets status*: Igangværende

PUBLIKATIONER

Bidrag til tidsskrift/avis

MARTIN PETERSEN:

Petersen, Martin: Patriot in excess behind enemy lines – self and other in recent North Korean war comics. *Journal of Korean Studies* 18 No. 2 (Fall), pp.371-402, 2013. (peer reviewed)

Petersen, Martin: The downfall of a model citizen? Family background in North Korean graphic novels. *Korean Studies* 36, pp.83-122, 2012 [publiceret 2012]. 1.1.A. (peer reviewed)

Bog/antologi/afhandling/rapport

TRINE KRISTENSEN:

Kristensen, Trine; Kristina Djurhuus Christiansen: Socio-cultural survey of Serampore's historical town centre. Main findings report, 2013.

Bidrag til bog/antologi/rapport

LOUISE SEBRO:

Sebro, Louise: Personal Encounters in a Colonial Space: European seeing and knowing. In: Fihl, E; Venkatachalapathy, A.R.: *Beyond Tranquebar: Grappeling Across Cultural Borders in South India*, pp. 282-303. 2013

Sebro, Louise: The 1733 Slave Revolt on the Island of St. John: Continuity and Change from Africa to the Americas. In: Naum, M.; Nordin, J.: *Scandinavian Colonialism and the Rise of Modernity: Small Time Agents in a Global Arena*, p. 261-274. Series: Contributions to Global Historical Archeology.

Konferencebidrag

SIMON RASTÉN:

Rastén, Simon: Serampore - A Danish trading post in India during the Napoleonic Wars, Workshop: The Peace of Kiel, Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, 20. April.

LOUISE SEBRO:

Sebro, Louise: Black Presence and Practices of slavery in 18th Century Central and Northern Europe. Konference, Universität Bremen. Paper: *Anna, Abraham and Anton: Three siblings – three struggles for a place in the Danish colonial World*.

BENTE WOLFF:

Wolff, Bente: *The Serampore Initiative, National Museum of Denmark. An example of collaboration between a European ethnographic museum and public and private stakeholders in West Bengal India*. Konference: The Future of Ethnographic Museums, Pitt Rivers Museum og Keble College, University of Oxford, 21. juni.

Wolff, Bente: Kulturarvsbevaring i Serampore, udvikling eller bare kolonial nostalgi? UNESCO seminar om Kulturarv og Udvikling, Nationalmuseet, 20. juni.

SILA – Arktisk Center ved Nationalmuseets Etnografiske Samling

SILA: Research and Education

Forskningsområder ved Arktisk Center ved Nationalmuseets Etnografiske Samling

SILA's research environment is consisting of a research professor, several senior and junior researchers as well as Ph.D. students, depending on external funding. Guest researchers from Greenland, Canada, USA, Norway, France and many other countries are visiting SILA in order to study our collections. They contribute to a dynamic academic atmosphere at the centre.

Colloquiums, workshops and seminars dealing with Arctic topics are often held at SILA. The educational activities conducted in collaboration with universities in Denmark, Greenland and abroad include archaeological field schools in Greenland. SILA is an integral part of Ethnographic Collections, and thus the permanent staff at SILA curate our comprehensive historic-ethnographic and archaeological collections

Basisaktiviteter (herunder deltagelse i konferencer)

PETER ANDREAS TOFT:

Mødet med fremmede mennesker og ting – europæiske handelsvarer og inuit i Diskobugten 1700—1900. Paper på seminaret *Jæger- og samler i Norden, Thulekulturens Inuit møder Nordens Stenalderjægere* den 8.juli på Sagnlandet, Lejre med deltagelse fra Qasigiannuguit Museums projekt *Levende boplads*.

Fashion in a restricted market- European commodities in Greenland in the 17th-19th century. Paper på konferencen *Fashioning the Early Modern: Creativity and Innovation in Europe, 1500-1800.* Den 14. september, Victoria and Albert Museum, London.

The Uummanaq mission – Moravians and Inuit of the Nuuk Fjord. Paper på Society of American Archaeology 78th Annual meeting, Honolulu, Hawaii, 3.-7.4 2013.

Herrnhutere og inuit på Uummanaq – spor i landskab og materiel kultur. Paper på seminaret Herrnhutismen i Skandinavien. Minne mission och performativitet. Gøteborgs Universitet. 26.-27.9.2013.

Between Fur and Silk - Clothing, Creolisation and Cultural Encounters in Greenland

1700-1930. Paper på workshoppen for netværket *Costumes, Clothing, Consumption, and Culture (CCCC)*. Center for Textile Research 21.11.2013.

Fur and Silk. Paper på master class *Out of the Frame*. Center for Textile Research 1.-3.12 2013.

JENSEN, JENS FOG:

Seminar om den Kolde Krigs Anlæg, Flyvestation Krarup 2. og 3. dec 2013. Kulturstyrelsen.

KRAUSE, TILO:

Foredrag (projekt "Kampen om vejret" under Nordlige Verdener), "Bestil-en-forsker" til Forskningens Døgn 2013. Den 2. maj 2013 for "Foreningen Norden Præstø" i Præstø.

Medarbejdere inden for forskningsområdet i 2013

Inden for den videnskabelige stillingsstruktur

Hans Christian Gulløv, seniorforsker, dr. phil.
Bjarne Grønnow, forskningsprofessor
Martin Appelt, projektseniorforsker, ph.d.
Jens Fog Jensen, projektseniorforsker, ph.d.
Ulla Odgaard, projektseniorforsker, ph.d.

Uden for den videnskabelige stillingsstruktur

Nuka Godtfredsen, grafiker
Anne Mette Jørgensen, akademisk medarbejder
Tilo Krause, akademisk medarbejder
Knud Overgaard Pedersen, enhedssekretær
Marie Lenander Petersen, Akademisk medarbejder
Peter Andreas Toft, akademisk medarbejder, ph.d.

Ph.d. studerende:

Mari Hardenberg (ekstern tilknyttet ph.d. studerende vedr. KU)

PROJEKTER

Afsluttede projekter

Den kolde krig - anlæg og historier fra Grønland

- 2. Projektets titel:* Den kolde krig - anlæg og historier fra Grønland
- 3. Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*
Projektets hovedpunkter er:
at skabe overblik over hvor mange anlæg der er i hele landet
at give en beskrivelse af anlæggenes bevaringstilstand
at have anlægget/-ne en god fortælling
at sammenfatte udvalgte historier i et populært hæfte om den kolde krig.
- 4. Projektansvarlig:* Projektforsker, ph.d. Jens Fog Jensen
- 5. Projektets varighed:* 1/10 – 2012 - 1/7 - 2013
- 6. Finansiering:* 239.424,00, Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland
- 7. Eksterne samarbejdspartnere:* Inge Bisgaard, Grønlands Nationalmuseum og Arkiv
- 8. Projektets status:* Afsluttet

Alle Tiders mennesker

- 2. Projektets titel:* Alle Tiders mennesker
- 3. Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*
Projektet beskæftiger sig med bevaringsforholdene for en række arkæologiske pladser i Grønland, primært i Nuuk-området. Nationalmuseets bidrag er at se på pladsernes tilstand og kulturhistoriske potentiale samt iværksætte overvågning af udvalgte pladser. Ved et pilotprojekt i 2012 blev en række pladser besøgt for at dokumentere deres tilstand, hjemtage prøvemateriale og installere overvågningsudstyr.
- 4. Projektansvarlig:* Pauline Knudsen, Grønlands Nationalmuseum
- 5. Projektets varighed:* 01.03.2011-31.12 2013
- 6. Finansiering:* Kongelige Videnskabelige Undersøgelser i Grønland og Veluxfonden

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* CENPERM, Grønlands Naturinstitut, Center for Ancient DNA, Grønlands Nationalmuseum
8. *Projektets status:* Afsluttet

Igangværende projekter

Nordlige Verdener

2. *Projektets titel:* Nordlige Verdener

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Nationalmuseet har i 2009 iværksat sin hidtil største tværgående forskningssatsning: Initiativet skal fra 2009 - 2013 producere og formidle ny viden og indsigt om forholdet mellem menneske og miljø i de sidste 15.000 år med perspektivering til nutiden, hvor klimaændringerne er mærkbare.

Nordlige Verdeners faglige indhold består af over 20 projekter, der er ledet af forskere fra samtlige forskende enheder på Nationalmuseet. Projekterne er organiseret i tre forskningssøjler, så der skabes tilstrækkeligt store, dynamiske og tværfaglige forskningsmiljøer. De tre forskningssøjler er:

- Klimaændringer og samfund – når klimagrænser flytter sig.
- Landbrug på grænsen – nordlige kulturlandskaber
- Netværk i Nord – Kommunikation, handel og kulturmarkører.

Augustinus Fonden er den primære bidragsyder til satsningsområdet Nordlige Verdener.

Satsningsområdet har sin egen hjemmeside: <http://nordligeverdener.natmus.dk/>

4. *Projektansvarlig:* Direktør Per Kristian Madsen / Koordinator, seniorforsker, dr.phil. Hans Christian Gulløv

5. *Projektets varighed:* 01.09.2009-31.12.2014

6. *Finansiering:* 28.130.000 DK.kr. fra Augustinus Fonden

7. *Eksterne samarbejdspartnere*

8. *Projektets status:* Igangværende

The Carpenter-Meldgaard Endowment Project

2. *Projektets titel:* The Carpenter-Meldgaard Endowment Project

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

- Projektet har til formål at publicere nu afdøde museumsinspektør Jørgen Meldgaard's omfattende efterladte arkæologiske og arkivalske materiale fra udgravninger i Canada og Grønland i årene 1954-1982. Endvidere publiceres resultaterne af de arkæologiske og naturvidenskabelige undersøgelser på de permafrosne bopladser i Disko Bugt, Qeqertasussuk og Qajaa, i monografisk form. Tilsammen kan disse arkæologiske lokaliteter kaste nyt lys over de tidligste eskimoiske kulturer i det østlige Arktis. Endvidere publicerer projektet Meldgaards etnografiske fotos og film fra Grønland og Canada. Formidlingen omfatter også to bind i tegneserien 'De første skridt' om Grønlands forhistorie: dels om Dorset-kulturen, dels om Inuits møde med europæere i 1700-tallet.

- *The aim of the project is to organize, analyze and publish the archaeological and ethnographical materials, which the late curator at Ethnographic Collections, Jørgen Meldgaard, collected in Canada and Greenland during the period 1954 – 1982. Moreover, monographs on the excavations at the frozen Saqqaq sites in Disko Bay, West Greenland, Qeqertasussuk and Qajaa, will be published. These materials have the potential to throw new light on the earliest palaeo-Eskimo cultures in the Eastern Arctic. The project also publishes Meldgaard's ethnographic photos and films from Greenland and Canada. Finally, the public outreach of the project includes two of four planned volumes of the graphic novel 'The First Steps' about the prehistory of Greenland.*

4. *Projektansvarlig:* forskningsprofessor Bjarne Grønnow

5. *Projektets varighed:* 01.03.2009 – 31.12.2014

6. *Finansiering:* 8.5 mill. The Rock Foundation

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* -

8. *Projektets status:* Igangværende

Jagtens arkæologi

2. *Projektets titel:* Jagtens arkæologi

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Det er projektets formål, gennem komparative studier af grønlandske, danske og andre nordiske traditioner samt gennem undersøgelser af de arkæologiske spor efter jagt, der ofte betegnes som ”affald” – nemlig byttedyrenes knogler og deres kontekst – at forstå bagvedliggende jagt-strategier, etik og ideologi. Både forhistorisk og moderne rensdyrjagt er i fokus, og det er intentionen, at nutiden skal kunne belyse fortiden – og omvendt. Udover arkæologiske registreringer og undersøgelser af anlæg og knogler på forhistoriske jagt-bopladser i Angujaartorfiup Nunaa i Vestgrønland, har projektet desuden foretaget interviews af moderne grønlandske rensdyrjægere.

4. *Projektansvarlig:* Projektseniorforsker Ulla Odgaard

5. *Projektets varighed:* 01.01.2012 - 31.05.2014.

6. *Finansiering:* kr. 601.914 Carlsbergfondet, kr. 198.000 15. Juni fonden, kr. 72.000 KVUG, Kr. 50.000 Grønlands Selvstyre

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Dr. Kerstin Pasda, Institute of Palaeoanatomy and History of Veterinary Medicine, Ludwig-Maximilians-University of Munich (Germany)

8. *Projektets status:* Igangværende

PUBLIKATIONER

Bidrag til tidsskrift/avis

MARTIN APPELT

Appelt, Martin: Tegnet fortid og rette formater. Danske Museer, nr. 1, p. 6-9.

Appelt, Martin: Grønlands fortid nu på tegneserie – mellem kunst, indsigt og videnskab. Nationalmuseets Arbejdsmark, 2013, p. 54-63. (peer reviewed)

BJARNE GRØNNOW

Grønnow, Bjarne: The Backbone of the Saqqaq Culture: A Study of the Non-material Dimensions of the Early Arctic Small Tool Tradition. – Arctic Anthropology, Vol. 49, No. 2, p. 58 – 71, 2012. (peer reviewed)

Grønnow, Bjarne, 2013: An archaeological reconstruction of Saqqaq bows, darts, harpoons and lances. – Études/Inuit Studies, 36(1), p.23 – 48.2012. (peer reviewed)

Grønnow, Bjarne: Peary Lands sjæl: Eigil Knuths betydning for Per Kirkeby's kunst. Tidsskriftet Grønland, 2013, nr. 3, p. 202 – 213.

ULLA ODGAARD:

Odgaard, Ulla: Grønnow, Bjarne; Pasda, Kerstin 2013: Grönlandische Familien auf Kariboujagd. Archäologie in Deutschland, 3, p. 34 – 36, 2013.

Odgaard, Ulla: Tidlige mennesker dyrkede bjørnekult. Videnskab.dk.

<http://videnskab.dk/kultur-samfund/gadefulde-bjornefigurer-forbloffer-arkaeologerne>

Odgaard, Ulla: *Mysterious bear figurines baffle archaeologists. Science Nordic.*

<http://sciencenordic.com/mysterious-bear-figurines-baffle-archaeologists>

ANNE LISBETH SCHMIDT:

Schmidt, Anne Lisbeth: Gottlieb, Birthe; Gulløv, Hans Christian; Jensen, Karsten; Petersen, Anette Hjelm: Pelse fra Nord. *Nationalmuseet Arbejdsmark*. p. 64-79, 2013. (peer reviewed)

Bidrag til bog/antologi/rapport

JENS FOG JENSEN:

Jensen, Jens Fog: Bisgaard, Inge; Heinrich, Jens: Grønland. In: (Eds.) M. Stenak, T. Tram Pedersen, P. Henrik Hansen & Martin Jespersen Kold Krig, 33 fortællinger om den kolde krigs bygninger og anlæg i Danmark, Færøerne og Grønland. Kulturstyrelsen. pp. 178-203. 2013

Jensen, Jens Fog: Forsvundne folk. In: Ekspeditionen: Temahæfte 2013 det Natur og Biovidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet. København : Københavns Universitet, 2013. s. 10-11 Formidling: Bidrag til forskningsformidlende bog/antologi.

Jensen, Jens Fog: Bisgaard, Inge; Heinrich, Jens: Anlæg fra Den Kolde Krig i Grønland. . København. 2013. 38 s. (SILA Feltrapport; 34). Forskning: Videnskabelig rapport.

PETER ANDREAS TOFT:

Toft, Peter Andreas: Seiding, Inge Høst: Circumventing colonial policies – Consumption and Family Life as social practice in the Early 19th Century Disko Bay. In: Naum, M. & Nordin, J. M. (red.) Small time agents in a global arena: Danish and Swedish colonialism and the rise of modernity, Contributions to Global Historical Archaeology series, Springer Verlag, s. 105-130. 2013.

Konferencebidrag

HANS CHRISTIAN GULLØV:

Hans Christian Gulløv: Hope Colony and Neu Herrnhut – Mission stations and Inuit settlement patterns in 18th century Greenland. 78th Annual Meeting, Society for American Archaeology, Honolulu, Hawaii, April 3.-7., 2013.

Hans Christian Gulløv: Håbets Koloni og Neu Herrnhut – Missionsarkitektur og den eskimoiske bosættelse i 1700-tallet. Symposium Herrnhutismen i Skandinavien – Minne, mission och performativitet. Göteborg Universitet 26.-27. september 2013.

ULLA ODGAARD:

Odgaard, Ulla: Reindeer - Rights and Ethics in Greenland. In: Integrating Archeological and Ethnographic Research, Conference Proceedings, Volume 1, Irkutsk, Omsk p. 230-233, 2013.

Bevaringsafdelingen

Forskningsområder ved Bevaringsafdelingen

Bevaringsafdelingens forskning var indtil udgangen af 2013 samlet i enheden Forskning, Analyse & Rådgivning (FA&R).

Forskningen har hovedvægt på naturvidenskabelige emner. En del projekter har dog omhandlet teknikhistorie, kunstteknologi, konserveringsteori og æstetik. Bl.a. forsvares en ph.d.-afhandling om dansk kirkeinventars farvehistorie i begyndelsen af 2014.

Medarbejderne på FA&R enheden er fordelt i 3-4 forsker/arbejdsgrupper. Ideen med grupperne er bl.a., at alle skal have nogen at arbejde tæt og forpligtende sammen med, eller i det mindste nogen at afprøve ideer og resultater på. Medarbejdere tilknyttet BAs øvrige enheder kan også deltage i forskningsprojekter på FA&R enheden.

Bevaringsafdelingen forsker i klimarelaterede emner, herunder: Indeklima i museer (temperatur, luftfugtighed, luftforurening, lys), bygningsfysik (fugt, salt, konstruktioners stabilitet) og valg af gode materialer til magasin- og udstillingsbrug.

Der forskes også i moderne syntetiske materialer som udgør et bevaringsproblem, fordi mange plasticgenstande ikke er fremstillet med henblik på langtidsholdbarhed.

En vigtig opgave er at hjælpe konservatorer med at besvare spørgsmål om kulturarvsgenstandes materialesammensætning, historie og tilstand ved hjælp af naturvidenskabelige analysemetoder. Laboratoriet analyserer Nationalmuseets egne genstande, men også genstande fra andre museer og konserveringsværksteder i Danmark og det øvrige Skandinavien.

Bevaringsafdelingen er sammen med Statens Museum for Kunst og Konservatorskolen partner i CATS (Center for Kunstteknologiske Studier og Bevaring) <http://www.cats-cons.dk/>, som blev realiseret med en bevilling fra Velux - og Villum fondene. Centeret er forankret på Staten Museum for Kunst og har skabt mulighed for at forskere og konservatorer fra de tre institutioner kan samle kræfterne og med baggrund i naturvidenskabelige metoder og teknisk indsigt bringe ny viden om kunstværkers tilblivelse, maleteknikker og materialebrug.

Samarbejdet giver ny viden om ældningsprocesser, mere præcis diagnosticering af nedbrydningsforløb og dermed bidrag til bedre behandling og bevaring af kunst og kulturarv. I 2013 blev der på Bevaringsafdelingen via CATS bevillingen anskaffet avanceret Gaschromatografi - massespektrometriudstyr, som muliggør forbedrede analyser af organiske komponenter i museumsgenstande. F.eks. bindemidler i maling.

Med det store antal arkæologiske fund, der fremkommer ved anlægsarbejder, er der et behov for at bevare fundene på stedet uden udgravning. Når kulturarven efterlades in situ kræver det, at materialet er sikret og ikke nedbrydes af ugunstige miljøfaktorer. Bevaringsafdelingen indsamler og opbygger viden om in situ bevaring af arkæologiske levn og koordinerer Nationalmuseets indsats på dette område.

I Nationalmuseets satsningsområde Nordlige Verdens bidrager BA med tre projekter om hhv: De ændrede bevaringsforhold for organisk materiale ved den globale opvarmning. Optimering af konserveringsprocessen i forbindelse med behandling af arkæologiske og organiske oldsager og et

dragtprojekt, der sætter ny fokus på Nationalmuseets enestående samling af historiske skinddragter fra det cirkumpolare område.

Bevaringsafdelingen søger aktivt deltagelse i EU finansierede forskningsprojekter. I 2013 var Bevaringsafdelingen deltager i: NANOFORART og SASMAP i sidstnævnte som koordinator. For at kvalificere forskerne til at lede tværgående forskningsprojekter gennemførte 6 medarbejdere fra Bevaringsafdelingen i 2013 en uddannelse i forskningsprojektledelse på højt niveau.

Basisaktiviteter (herunder deltagelse i konferencer)

DAVID GREGORY

Deltog i et møde støttet af European Research Council om "Deterioration of Wood in Marine Environments", på University of Venice, Venedig, 14.-16. april.

Præsenterede SASMAP projektet på ICOM -/ WOAM konferencen, Istanbul, Tyrkiet 13.-17. maj.

Arrangerede sammen med Anne Marie Eriksen the second Consortium meeting of EC FP7 "SASMAP" 2.- 3. maj på Nationalmuseet i København.

MAJ RINGGAARD

Var medarrangør af: "Seminar och workshop NATURLIGA FÄRGÄMKNEN – HISTORIK OCH ANALYS", 15-17 april 2013, Institutionen för Kulturvård, Göteborgs Universitet og deltog med papere: "Dyes in archaeological textiles".

JØRGEN HOLLESEN

Holdt foredrag med titlen: "Active layer dynamics in an archaeological kitchen midden – partly controlled by internal heat production" på Center for Permafrost, KU den 24. maj.

POUL KLENZ LARSEN

Deltog i: "Heritage Science end Sustainable development for the preservation of art and cultural assets – on the way to the green museum. International Scientific Workshop". 11.-12. april 2013. Rathgen Research Laboratory, National Museums Berlin, Germany med foredraget: Energy efficient museum stores and archives in Denmark – a review.

Bidrog med foredraget: Low energy museum stores and archives in Denmark – and worldwide på "Cultural heritage conservation science and sustainable development: experience, research, innovation. International conference in the frame of the 50th anniversary of the Centre de recherche sur la conservation des collections – CRCC". Paris, 23. – 25. oktober.

HENNING MATTHIESEN

Var key note speaker ved konference om "Kulturlag og grundvand" ved NGU i Trondheim 13.-15. maj.

Deltog sammen med Karen Stemann Petersen i "Metal 2013, Interim Meeting of the ICOM-CC Metal WG. Edinburgh, Scotland". 16.-20. september med en præsentation.

MARTIN N. MORTENSEN

Deltog med foredrag på "The 12th ICOM-CC WOAM (Wet Organic Archaeological Materials) Conference, Istanbul", 13.-17. Maj.

ANNA-GRETHER RISCHEL

Deltog i "Workshop on Chinese Ming dynasty banknotes", British Museum, London, 23. Maj.

Deltog i "10th National Congress of Paper History in Spain", Madrid, 26.-28. Juni 2013.
Holdt foredraget: "Julius von Wiesner – und seine Bedeutung für Papierforschung" på DAP, 22. Tagung des Deutschen Arbeitskreises für Papiergeschichte, Leipzig 19.- 21. september.
Deltog i "1st Paris Project seminar, INHA", Université Paris 1, Paris 21. oktober med foredraget: "Julius von Wiesner – and his importance for my research of paper".

MAI RINGGAARD

Associated adviser for costumes and textiles for the virtual town Malmö 1692 project, a 3D-reconstruction of the town Malmö based on the unique written materials in the City Archives

ANNE LISBETH SCHMIDT

Deltog med foredraget "Konservative gamle skind" på seminaret "Arkæologisk Tekstilforskning – nye muligheder og nye perspektiver" på Nationalmuseet den 22. august.
Deltog i konferencen "Wool on the Silk Road: Research on the Eurasian Wool Textiles of Bronze to Early Iron Age" i Hangzhou, China National Silk Museum, China, 8. - 11. April.

YVONNE SHASHOUA

Har afholdt følgende workshops: 'Plastics Conservation-state of the art' på Institutionen för kulturvård, Gøteborg Universitet, marts 2013. 'Plastics LAST longer if Treated with Intelligent Conservation (PLASTIC)' under American Institute for Conservation annual conference Indianapolis, maj 2013. 'Cleaning Plastics -from theory to practice' en del af kongressen FUTURE TALKS 013 på Die Neue Sammlung, München, 24. oktober 2013.

MICHELLE TAUBE

Deltog i workshoppen: Synchrotron Light in Cultural Heritage Research, Stockholm, 3.-4. september 2013.

ISABELLE BRAJER

Deltog i "NANOFORART Conference - Nano Materials for the Conservation and Preservation of Movable and Immovable Artworks", 5. December i Litomysl, Tjekkiet med to foredrag, I: Nanolime consolidation of wall paintings - application technique og II: Experiments with the removal of acrylic consolidants on wall paintings.

ISABELLE BRAJER & MADSR. CHRISTENSEN

Deltog i NANOFORART MidTerm Meeting - Bruxelles (Belgium), 19-20 June med foredrag om Bevaringsafdelingens udførte eksperimenter og kommende aktiviteter inden for projektet.

Afholdte konferencer, symposier, seminarer, workshops (egne)

Fra 13. til 16. maj afholdtes konferencen Conservation in the 19th Century "CiNC" på Nationalmuseet.

Konferencen fokuserede både på de teoretiske og tekniske aspekter vedrørende konservering i det 19. århundrede og deres indflydelse på professionen, som den ser ud dag.

Konferencen var organiseret med fremlæggelse af 19 mundtlige indlæg og 12 posters.

Der var 110 deltagere i konferencen fra 15 lande. De enkelte præsentationer var inden konferencen tilgængelige som preprints samlet i antologien "Conservation in the Ninetenth Century" redigeret af seniorforsker Isabelle Brajer.

Konferencen blev afholdt som et led i Nationalmuseets forsknings samarbejde med Statens Museum for Kunst og Konservatorskolen i Centre for Art Technological Studies and Conservation (CATS).

ISABELLE BRAJER arrangerede 16.-17. maj interim møde for the International Council of Museums – Conservation Committee (ICOM-CC) working group Theory and History of Conservation. Mødets

titel var: “ Conservation: Cultures and Connections”. Præsentationerne på mødet blev publiceret på online tidskriftet *CeROArt* conservation, exposition, restauration d'objets d'art

MAJ RINGGAARD var medarrangør af: “Seminar och workshop NATURLIGA FÄRGÄMNER – HISTORIK OCH ANALYS”, 15-17 april 2013, Institutionen för Kulturvård , Göteborgs Universitet og deltog med papiret: “Dyes in archaeological textiles”.

Beskrivelse af projektaktiviteter under 4 uger

DAVID JOHN GREGORY

Projekt Mermaid. In situ bevaring af vrug i Grækenland, samarbejde med Univ. Athens.

DAVID JOHN GREGORY

Marinarkæologiske undersøgelser ifm. femarn bælt projektet sammen med Vikingeskibsmuseet og archäologisches Landesamt Schleswig-Holstein.

MAJ RINGGAARD

Deltager i Centre for textile research, CTR's forskningsprogram: Costumes, Clothing, Consumption, and Culture (CCCC), som ledes af Dr. Paula Hohti og Dr. Mikkel Venborg Pedersen http://ctr.hum.ku.dk/costumes_clothing_consumption_culture/.

Bedømmelsesvirksomhed, censorvirksomhed og andre videnskabelige tillidshverv

POUL KLENZ LARSEN:

Medlem af Technical Committee for konferencen *Climate for Collections*, Doerner Institut, München 7.-9. november.

DAVID JOHN GREGORY:

Peer reviewer af artikler til: Journal of Archaeological Science, International Journal of Nautical Archaeology, Conservation and Management of Archaeological Sites, Journal of Cultural Heritage, Archaeometry.

UNESCO advisor for Underwater Cultural Heritage in South East Asia and the Pacific.
Scientific Committee medlem for projektet: The Conservation of the Doelse Cog, Belgian Heritage Agency.

Sagkyndigt medlem af Natur- og Miljøklagenævnet.

Medlem (observatør) i Marinet – Forum for danske museer med ansvar for marinarkæologi.

Medlem af scientific committee for 5th Conference on the Preservation of Archaeological Remains In Situ (PARIS 5) Kreuzlingen, Schweiz, april 2015.

HENNING MATTHIESEN:

Reviewer for tidsskriftet *Quaternary International*.

Formand for bedømmelsesudvalg til faglig vurdering af seniorforsker (intern Nationalmuseet).

Medlem af scientific committee for 5th Conference on the Preservation of Archaeological Remains In Situ (PARIS 5) Kreuzlingen, Schweiz, april 2015.

MORTEN RYHL SVENDSEN:

Medlem af redaktionskomiteen for Publications from the National Museum (PNM).

Peer-reviewer for Journal of Cultural Heritage, og NKF Meddelelser om Konservering.
Censor på Konservatorskolen.

Formand for to bedømmelsesudvalg til faglig vurdering af seniorforskere (intern Nationalmuseet), november.

Bedømmelsesvirksomhed, censorvirksomhed og andre videnskabelige tillidshverv

MAJ RINGGAARD:

Medvejleder for PhD-stipendiat Charlotte Rimstad, SAXO-Instituttet Københavns Universitet.

Censor på Konservatorskolen ved to Bachelorafgange.

Medlem af styregruppen for De danske museers Dragtpulje.

Member of the advisory board for the online dictionary of historical terms for dress and textiles: *textilnet.dk*.

Peer reviewer for the journal 'Archaeological Textiles Review'.

Co-editor of book: *Fashionable Encounters: Perspectives and trends in textile and dress in the Early Modern Nordic World* - edited by Tove Engelhardt Mathiassen, Marie-Louise Nosch, Maj Ringgaard, Kristen Toftegaard and Mikkel Venborg Pedersen (to be published by Oxbow Books, Oxford).

Associated adviser for costumes and textiles for the virtual town Malmö 1692 project, a 3D-reconstruction of the town Malmö based on the unique written materials in the City Archives

YVONNE SHASHOUA:

Peer reviewer af artikler til tidsskrifterne: Chemical Papers, Journal of Cultural Heritage; British Museum Technical Research Bulletin Volume 7, Studies in Conservation og Journal of Paper Conservation.

ANNE LISBETH SCHMIDT:

Censor til kandidateksaminer på University of Oslo, Department of Archaeology, Conservation and History og på Konservatorskolen, Det kongelige danske Kunstakademis skoler for arkitektur, design og konservering.

MARTIN N. MORTENSEN

Opponent ved ph.d forvar den 6. september på Department of Chemistry, Faculty of Mathematics and Natural Sciences and Museum of Cultural History, University of Oslo.

Udgivningsvirksomhed/redaktion

ISABELLE BRAJER:

Redigerede antologien: Conservation in the Nineteenth Century. London, Archetype Publications, 2013.

Samt: Conservation: Cultures and Connections. CeROArt <http://ceroart.revues.org/3508>. Postprints of the interim meeting for the ICOM-CC working group Theory and History of Conservation, Copenhagen 16-17 May 2013. 2013

DAVID GREGORY:

Medlem af editorial board for: Bulletin of the Australasian Institute for Maritime Archaeology.

Medarbejdere inden for forskningsområdet i 2013

Inden for den videnskabelige stillingsstruktur

Isabelle Brajer, seniorforsker, konservator, ph.d.

Anne Marie Eriksen, forskningsassistent, konservator.

Jens Glastrup, seniorforsker, cand. scient.(fratrådt 1. november 2013)

David John Gregory, seniorforsker, ph.d. (fra 1. december udnævnt til forskningsprofessor)

Jørgen Hollesen, forsker, ph.d.

Poul Klenz Larsen, seniorrådgiver, ph.d.

Henning Matthiesen, seniorforsker, ph.d.

Martin Nordvig Mortensen, forsker, ph.d.

Morten Ryhl-Svendsen, seniorforsker, ph.d.

Yvonne Shashoua, seniorforsker, ph.d.

Katja Jankova Atanasova ph.D. projektseniorforsker (fra 1. november)

Uden for den videnskabelige stillingsstruktur

Jan Bruun Jensen, konservator.

Mads Chr. Christensen, enhedsleder, cand. scient.

Maj Ringgaard, konservator, ph.d.

Anna-Grethe Rischel, konservator, emerita.

Anne Lisbeth Schmidt, konservator.

Kristiane Strætkvern, konservator.

Michelle Taube, kemiker, ph.D.

Ph.d.-studerende

Karin Vestergaard Kristiansen

PROJEKTER

Afsluttede projekter

Alletiders mennesker
----

2. *Projektets titel:* Alletiders mennesker

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

- Projektet beskæftiger sig med en række arkæologiske pladser i Grønland, primært i Nuuk-området. Bevaringsafdelingens bidrag er at se på bevaringsforholdene og iværksætte overvågning af udvalgte

pladser. I 2012 blev en række pladser besøgt for at dokumentere deres tilstand, hjemtage prøvemateriale og installere overvågningsudstyr, mens fokus i 2013 har været at studere nedbrydning af materiale i laboratoriet.

- The project shall study a range of archaeological sites in Greenland, mainly in the Nuuk area. The input from the Conservation Department is to study the preservation conditions, and establish monitoring of selected sites. In 2012 several sites were visited to document their state of preservation, sample material for laboratory studies, and install monitoring equipment, while the work in 2013 has focused on laboratory studies of degradation.

4. *Projektansvarlig:* Pauline Knudsen, Grønlands Nationalmuseum

Ansvarlig på Bevaringsafdelingen er Forsker Jørgen Hollesen og Seniorforsker Henning Matthiesen

5. *Projektets varighed:* 01-01-2012 – 31-12-2013 (foreløbig)

6. *Finansiering:* Ca 1.2 mill, KVUG og Augustinusfonden

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Adskillige fra bl.a. Grønlands Nationalmuseum, Grønlands Naturinstitut, Geografisk Institut og Naturhistorisk museum

8. *Projektets status:* Afsluttet

Creative Communities: Knitting from 1500-1800

2. *Projektets titel:* "Creative Communities: Knitting from 1500-1800"

- Projektet er et delprojekt af HERA-projektet "Fashioning the Early Modern: Creativity and Innovation in Europe, 1500-1800"

- "Creative Communities: Knitting from 1500-1800"

The project is one of the themes in the HERA-project "Fashioning the Early Modern: Creativity and Innovation in Europe, 1500-1800"

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

"Creative Communities" studerer kreativiteten og innovationen bag udbredelsen af strikkede varer i det nordlige Europa i perioden 1500-1800, en periode hvor strikning for alvor vandt indpas i Europæisk dragtbrug. Gennem registrering af strikkede dragtdele nævnt i skifter fra Danmark/Norge og sammenlignende studier af strikkede tekstiler i museernes samlinger, også tekstiler fra arkæologiske fund, undersøges forskelle i udbredelsen af strikkede varer regionalt og i socialgrupper, ligesom regionale og tidsmæssige forskelle i de anvendte termer for teknikker og genstand undersøges. <http://www.fashioningtheearlymodern.ac.uk/about/theme-5/>

4. *Projektansvarlig:* Projektforsker, Konservator, ph.d. Maj G. Ringgaard

5. *Projektets varighed:* 01.06.2010 – 31.05.2013

6. *Finansiering:* Finansieret af HERA (Humanities in the Research Area)

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Marie-Louise Nosch, Professor, Dansk Grundforskningsfonds Centre for Textile Research CTR, Saxo-Instituttet Københavns Universitet.

8. *Projektets status:* Afsluttet

Adsorbenter til inhibering af celluloseacetat-nedbrydning

2. *Projektets titel:* Adsorbenter til inhibering af celluloseacetat-nedbrydning.

Research into effectiveness of adsorbents to inhibit degradation of cellulose acetate

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

- Cellulose acetate (CA) is deteriorated by both physical and chemical factors. The physical cause of degradation is plasticiser loss. The major chemical degradation reaction is hydrolysis which results in the evolution of acetic acid. Rapid, autocatalytic breakdown occurs if acetic acid remains in contact with the degrading polymer. Film conservators often introduce adsorbents to remove water or acetic acid from CA. In order to identify and quantify the volatiles adsorbed by activated carbon, silica gel, zeolites, Corrosion Intercept and archival card will be exposed to degraded CA films and their ingredients. Adsorbents will be analysed using pyrolysis GC-MS, evolved gas analysis and FTIR spectroscopy.

- Celluloseacetat (CA) bliver nedbrudt af både fysiske og kemiske faktorer. Den fysiske årsag til nedbrydning er blødgørers tab. Den største kemiske nedbrydningsreaktion er hydrolyse, hvilket resulterer i udviklingen af eddikesyre. Hurtig, autokatalytisk spaltning sker, hvis eddikesyre forbliver i kontakt med polymeren under nedbrydning. Filmkonservatorer bruger ofte adsorbenter til fjernelse af vand eller eddikesyre fra CA. For at kunne identificere og kvantificere de flygtige stoffer adsorberes af aktivt kul, silicagel, zeolitter, så bliver Corrosion Intercept og såkaldte arkivkort udsat for nedbrudt CA film og deres ingredienser hver for sig. Adsorbenterne skal analyseres ved hjælp af pyrolyse GC-MS, gas analyse og FTIR-spektroskopi.

4. *Projektansvarlig:* Seniorforsker, Yvonne Shashoua / Senior Researcher, Yvonne Shashoua

5. *Projektets varighed:* 09.01.2012 - 01.04.2013

6. *Finansiering:* Internt plus 6 måneders adgang til analytisk udstyr og litteratur ekspertise på Getty Conservation Institut.

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Eksterne partnere er Getty Conservation Institut, Los Angeles.

8. *Projektets status:* Afsluttet

Igangværende projekter

Køkkenmøddinger og klimaændringer

2. *Projektets titel:* Køkkenmøddinger og klimaændringer

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

- Projektet ser på effekten af klimaændringer på optøning og nedbrydning af køkkenmøddingen ved Qajaa i Vestgrønland. I 2013 har fokus været på tolkning og publicering af indsamlede data.

- *The project studies the effect of climate change on the melting and degradation of a permafrozen kitchen midden at Qajaa in West Greenland. The site was visited during 2012 to document its state of preservation and collect data from monitoring equipment.*

4. *Projektansvarlig:* Seniorforsker Henning Matthiesen

5. *Projektets varighed*

Startdato og årstal: 01-01-2010 – 31-12-2014

6. *Finansiering:* 2.1 mill kr, Augustinusfonden

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Adskillige fra bl.a. Grønlands Nationalmuseum, Geografisk Institut og Naturhistorisk museum

8. *Projektets status:* Igangværende

Preserving the cultural heritage of Greenland in a changing climate

2. *Projektets titel:* Preserving the cultural heritage of Greenland in a changing climate

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Indholdet af organiske artefakter som træ, knogler og DNA er ofte helt unikt i Arktiske køkkenmøddinger. Dette skyldes særdeles fordelagtige bevaringsforhold forårsaget af det kolde klima og iltfrie forhold i de ofte vandmættede arkæologiske jordlag. Klimaændringer forventes at kunne få stor negativ indvirkning på fremtidige bevaringsforhold, hvormed vigtige informationer om de tidligste menneskers vandringer og levevilkår vil blive tabt for eftertiden. Dette projekt undersøger hvordan klimaændringer påvirker bevaringen af organiske artefakter fra en række arkæologiske lokaliteter i Grønland lokaliseret langs to klimatiske transekter.

4. *Projektansvarlig:* Forsker Jørgen Hollesen

5. *Projektets varighed:* 01-08-2013 -31-07-2015

6. *Finansiering:* Carlsberg Fondet

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Center for Permafrost (CENPERM), KU

8. *Projektets status:* Igangværende

Skinddragter fra Nord

2. *Projektets titel:* Skinddragter fra Nord / *Skin Clothing from the North*

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

- Forskningsprojekt under Nordlige Verdener 2009-2013. Undersøger museets samling af historisk skindtøj fra de cirkumpolare folk med hensyn til design, syteknik og dyrearter. Analyse af hvilke kontekster kan findes mellem oprindelige folks beklædning, levevis, geografisk placering, handel, klima etc.

- *Project connected to the research initiative Northern Worlds 2009-2013. Study of the National Museum's circumpolar historical skin clothing collection with regards to design, sewing technique and species identification. The aim is to show connections between the type of skin, manufacture, sewing and design on the one hand and the circumpolar people's way of life, geographical belonging, interaction and the influence of trade on the other hand.*

4. *Projektansvarlig:* Konservator Anne Lisbeth Schmidt

5. *Projektets varighed:* 01-01.2010 – 31.12.2014

6. *Finansiering:* Ca. 2,6 mio. kr. Augustinusfonden, 140.000 kr. Knud Rasmussens Fond, 100.000 kr. Nordisk Kulturfond

7. *Eksterne samarbejdspartnere:*

Lektor Karsten Jensen, Aalborg Universitet

Professor Tom Gilbert, Københavns Universitet

Postdoc Enrico Cappellini, Københavns Universitet

8. *Projektets status:* Igangværende

Nordlige Verdener, konservering/tørring

2. *Projektets titel:* Nordlige Verdener, konservering/tørring

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Udforskning af nye lav-teknologiske metoder til konservering af vanddrukkent træ.

4. *Projektansvarlig:* Forsker Martin N. Mortensen

5. *Projektets varighed:* 01.01.2008 - 31.12.2014

6. *Finansiering:* Augustinusfonden

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Ingen

8. *Projektets status:* Igangværende

Nedbrydningshastighed for konserveret træ

2. *Projektets titel:* Nedbrydningshastighed for konserveret træ

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Konserveret arkæologisk træ ældes i en atmosfære indeholdende en stabil isotop af ilt. Efter endt ældning spores isotopen i træet og gassen omkring træet for at finde ud af hvilke kemiske reaktioner iltten forårsager.

4. *Projektansvarlig:* Forsker Martin N. Mortensen

5. *Projektets varighed:* 01.12.2012-30.11.2014

6. *Finansiering:* 298.000 kr. Kulturstyrelsen

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Helge Egsgaard, Seniorforsker, DTU-RISØ, Danmarks Tekniske Universitet.

8. *Projektets status:* Igangværende

Skinddragter Online

2. *Projektets titel:* Skinddragter Online

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

'*Skinddragter Online*' skal offentliggøre nationale museers skindsamlinger som et website på Internettet. Projektet inviterer andre museer til at registrere deres samlinger i databasen via et interface. Formålene er;

at sikre, at museerne er synlige, digitalt nærværende og relevante i samfundet.

at publikum gives adgang og kendskab til en væsentlig del af den arktiske kulturarv.

at skabe en fælles database ved at invitere i første omgang to nordiske museer: Grønlands Nationalmuseum (NKA) og Kulturhistorisk Museum, Oslo (KHM) til at registrere deres samlinger i databasen.

4. *Projektansvarlig*: Anne Lisbeth Schmidt, konservator

5. *Projektets varighed*: 01-11-2013 – 1-10-2015

6. *Finansiering*: 400.000 kr. Augustinusfonden, 200.000 kr. Nordisk Kulturfond, 110.000 kr. Nationalmuseets egen finansiering

7. *Eksterne samarbejdspartnere*: Direktør Daniel Thorleifsen, Nunatta Katersugaasivia, Nuuk. Sektionschef Torunn Klokkernes, Kulturhistorisk Museum, Oslo, Norge.

8. *Projektets status*: Igangværende

Bryggen i Bergen, vurdering af bevaringsforhold

2. *Projektets titel*: Bryggen i Bergen, vurdering af bevaringsforhold

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*:

- Konsulentarbejde for Riksantikvaren og Statsbygg i Norge, hvor vi skal vurdere bevaringsforholdene for de arkæologiske kulturlag under Bryggen i Bergen samt dokumentere effekten af de afbødende tiltag, som iværksættes i 2012-2013 for at hæve vandstanden i området. Opgaven er en blanding af overvågning i felten og laboratorieundersøgelser af nedbrydning.

- *Consultancy work for the Directorate for Cultural Heritage and Statsbygg in Norway, where we evaluate the preservation conditions for the cultural deposits beneath Bryggen in Bergen.*

Furthermore we document the effects of mitigation in the area that is established in 2012-13 to raise the ground water level in the area. The evaluation involves both field monitoring and laboratory studies of degradation.

4. *Projektansvarlig*: Seniorforsker Henning Matthiesen

5. *Projektets varighed*: Løbende – startet i 2001, endnu ingen slutdato

6. *Finansiering*: IV-arbejde, ca ½ mill kr i 2013

7. *Eksterne samarbejdspartnere*: I relation til konsulentarbejde

8. *Projektets status*: Igangværende

Urban Watch

2. *Projektets titel*: Urban Watch

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter*:

- Projektet ser på vandhåndtering i byer. Vort bidrag er at undersøge sammenhængen mellem (aktiv) infiltration af regnvand og bevaringen af arkæologiske kulturlag. Herunder skal vi se på hvordan vandets kemiske sammensætning påvirker bevaringen.

- *The project studies the handling of water in urban areas. Our contribution is to study how (active) infiltration of rainwater may influence the preservation of archaeological cultural deposits, and especially study if the chemical composition of the water has any influence.*

4. *Projektansvarlig*: Seniorforsker Henning Matthiesen

5. *Projektets varighed*: 01-06-2012 – 01-06-2015

6. *Finansiering*: 376.000 kr, Norsk forskningsråd og Riksantikvaren

7. *Eksterne samarbejdspartnere*: Fra NGU, NIVA, TAUW, MVH Consult, Riksantikvaren

8. *Projektets status*: Igangværende

NANOFORART – Nanomaterials for the conservation and preservation of movable and immovable artworks

2. *Projektets titel:* NANOFORART – Nanomaterials for the conservation and preservation of movable and immovable artworks. (EU-Seventh Framework Programme)

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

- Hovedformålet med NANOFORART projektet er at udvikle og eksperimentere med nye nanomaterialer og systemer til konservering og bevaring af såvel den flytbare som den nagelfaste kulturarv. Nationalmuseet deltager i forsøg indenfor to ”workpackages”.

Et af formålene med forsøgene er at bestemme, hvilke kombinationer af mikroemulsioner og kompresser der er mest effektive til ekstraktion / fjernelse af polymerer brugt til konsolidering af kalkmaleri.

I en anden forsøgsrække blev det testet, hvilken type kalkdispersion og hvilken påføringsmetode (med pensel eller ved sprøjtning) var mest effektive til at konsolidere det dårligt afbundet malelag. Tre forskellige kalkdispersioner fremstillet af NANOFORART partnerne blev afprøvet.

-The main objective of the NANOFORART proposal is the development and experimentation of new nano-materials and responsive systems for the conservation and preservation of movable and immovable artworks. The National Museum is involved in experiments in two work packages. The objective of one of the experiments was to determine which of combinations of microemulsions and sorbents was most efficient in the extraction/removal of the polymer. The purpose another experiment was to test which type of lime dispersion and which application method (brushing or spraying) was most effective in consolidating the poorly bound paint layer. Three different lime dispersions prepared by NANOFORART partners were tested.

4. *Projektansvarlig:* Seniorforsker, Isabelle Brajer

5. *Projektets varighed:* 01.01.2012 -31.12.2014

6. *Finansiering:* € 113,120.00, EU- kommissionen

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Ingen

Se: www.nanoforart.eu

8. *Projektets status:* Igangværende

Development of Tools and Techniques to Survey, Assess, Stabilise, Monitor and Preserve Underwater Archaeological Sites: SASMAP

2. *Projektets titel:* Development of Tools and Techniques to Survey, Assess, Stabilise, Monitor and Preserve Underwater Archaeological Sites: SASMAP

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

EU FP7 Projekt om forvaltning og bevaring af undervandskulturarv. Hjemmeside: <http://sasmapp.eu>

4. *Projektansvarlig:* Forskningsprofessor David Gregory

5. *Projektets varighed:* 01.09.1 -2012 til 31.08.2015

6. *Finansiering:* Ca 17 mill. DKK fra EU- kommissionen

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* 10 eksterne partnere fra Danmark, UK, Sverige, Tyskland, Italien, Grækenland, Holland

8. *Projektets status:* Igangværende

Mikroklima

2. *Projektansvarlig:* Seniorforsker Morten Ryhl-Svendsen

3. *Arbejdssted:* BA - FA&R, (efter 01.01.2014: B&N - M&M)

4. *Projektets titel:* Mikroklima

5. *Projektets udstrækning:* 01.05.2013 til 01.08.2014

Forskningsåret i 2013 har været ”fragmenteret” af tjenstlige opgaver, især relateret til nye magasiner. Dette har ”skubbet” forskningsåret ud i 2014. Forskningsåret vil fylde ca. 1000 timer i arbejdsåret 2014.

6. *Projektets forventede resultat(er), herunder publikationer og deres art:*

Ca. 3 artikler i peer-reviewed tidsskrifter.

8. *Kort formålsbeskrivelse der kan anvendes til offentliggørelse:*

Projektet omhandler en udredning af begrebet mikroklima, i en teknisk-konserveringsfaglig kontekst; dets karakteristika og konsekvens for bevaring af opmagasinerede museumssamlinger. Projektet omfatter en dybdegående syntese af et stort datamateriale indsamlet gennem drifts- og dokumentationsopgaver og forskningsprojekter igennem mere end ti år, for udvikling af en generel model for mikroklimadannelse i museumsmiljøer (montrer, arkivkasser, transportkasser, magasinrum og udstillingslokaler).

9. *Eventuelle samarbejdspartnere:* Bevaringsafdelingen, Det kgl. Bibliotek, Konservatorskolen.

10. *Perspektivering, herunder formidlingspotentiale:*

Med et konstant stigende pres på ressourcerne til konservering, er fokus i stigende grad flyttet fra aktiv genstandskonservering over på magasinkvalitet, som en væsentlig parameter for at reducere konserveringsbehovet og forlænge levetiden af museumsgenstande.

Uanset hvor gode forhold vores samlinger opbevares under, vil genstandene langsomt men sikkert nedbrydes, påvirket af ”tidens tand”. Men det er muligt at forsinke raten af forfaldet ganske betydeligt, og som i andre forhold, er det også for kulturarven bedre at forebygge end at helbrede. Opmagasineres samlingerne under optimale forhold, bevares de længst muligt. Indeklimaets kvalitet spiller en central rolle i bevaringen af materialer, hvor fugt, varme, lys og luftforurening bidrager til nedbrydning.

Forskning inden for dette område er væsentlig, for at sikre en maksimal langtidsholdbarhed af museumsgenstande kombineret med minimal håndtering. Denne præventivt konserverende tilgang til genstandsbevaring vil mindske klimabetinget nedbrydning af genstandene, med heraf følgende længere ”genstandsliv” (længere udstillingstid, større forskningsværdi), samt formindske samlingernes konserveringsbehov.

Nye projekter

Metodeudvikling for vurdering af potentielt nye angreb af pæleorm

2. *Projektets titel:* Metodeudvikling for vurdering af potentielt nye angreb af pæleorm.

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

Metodeudvikling vedr. pæleorm. (Kulturstyrelsen j. nr. AUP10.2013-0048). Projektet handler om at finde ud af hvor meget arkæologiske træ skal være bevaret for at der kommer et angreb af pæleorme. Tidligere forsøg har vist at angreb af pæleorme er afhængig af cellulosemængden i det resterende træ.

4. *Projektansvarlig:* David Gregory, forsknings professor (Arbejdet udføres af David Gregory og konservator Anne Marie Eriksen).

5. *Projektets varighed:* 01.12.13 – 01.03.15

6. *Finansiering:* Kulturstyrelsen

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Ingen

8. *Projektets status:* Nyt

Anvendelsen af bioplast til bevaring af kulturarven

2. *Projektets titel:* The application of bioplastics to the conservation of cultural heritage /
Anvendelsen af bioplast til bevaring af kulturarven

3. *Beskrivelse af projektets formål og aktiviteter:*

- *The purpose of the proposed research is to establish whether plastics synthesized from renewable sources including agricultural crops, enzymes and bacteria (bioplastics) can provide superior alternatives to the traditional, petroleum based polymeric conservation materials currently in use. Bioplastics will be both sourced commercially and synthesized in the laboratory before being*

compared for properties and stability. To date, no research has been conducted into the application of bioplastics or biobased materials to conservation practice and therefore this project will generate pioneering findings to benefit cultural institutions internationally.

- Bevaringspraksis kræver materialer, hvis produktion, anvendelse og bortskaffelse påvirker miljøet negativt. Plast syntetiseres fra ikke-bærdygtigt benzin, et materiale som verden med stor sandsynlighed løber tør for indenfor de næste 100 år. Formålet med denne forskning er at undersøge om bioplast, syntetiseret fra bærdygtige energikilder, herunder planter, enzymer og bakterier, kan tilbyde bedre alternativer til de traditionelle. Bioplast bliver både købt og syntetiseret efter behov og sammenlignet med traditionelle plasttyper, der bruges i emballage, limning og udfyldning af genstande. Indtil nu er der ikke blevet forsket i bioplast i bevaringssammenhæng og derfor vil dette projekt skabe banebrydende resultater til gavn for kulturinstitutioner internationalt.

4. *Projektansvarlig:* Seniorforsker, Yvonne Shashoua / Senior Researcher, Yvonne Shashoua

5. *Projektets varighed:* 01.11.2013 – 30.08.2014

6. *Finansiering:* 691.200 kr. modtaget fra Kulturministeriets Forskningspulje (10 måneders bidrag til løn til 2 seniorforskere)

7. *Eksterne samarbejdspartnere:* Ingen

8. *Projektets status:* Nyt

PUBLIKATIONER

Bidrag til tidsskrift/avis

BREGNHØI, LINE; Eremitageslottets restaurering – fra Thura til Meldahl og tilbage igen. In: *Nationalmuseets Arbejdsmark*. p. 208-221, 2013. (peer reviewed)

ERIKSEN, ANNE MARIE; Gregory, David John; Botfeldt, Knud: The survival of *Teredo navalis* L. in timber wrapped in TERRAM4000 and a plastic membrane. *International Biodeterioration and Biodegradation*. (Article published on line 26.06.2013), 2013. (peer reviewed)

GRINDER-HANSEN, POUL; Märcher, Michael; Nielsen, Finn Ole; Nygaard, Signe; Pentz, Peter: Skatten fra Østermarie. In: *Nationalmuseets Arbejdsmark*. p.40-155, 2013. (peer reviewed)

IMER, LISBETH; Fortuna, Roberto: Danmarks runesten i nyt lys. In: *Nationalmuseets Arbejdsmark*. p.124-139, 2013. (peer reviewed)

JENSEN, POUL; Strætkvern, Kristiane; Bojesen-Koefoed, Inger; Gregory, David: Freeze-drying of archaeological waterlogged wood. In *Conservation of archaeological ships and boats: Personal experiences*. P. Hoffman (Ed.). Archetype Publications, Oxford, 2013. (peer reviewed)

JOHNSEN, JESPER STUB; Bockius, Ronald; Cassar, May; Fagernes, Pia; Høy-Petersen, Carl Erik; Saunders, David: Kan de holde til det? – risikovurdering ved flytning af Bygdøys vikingeskibe. In: *Nationalmuseets Arbejdsmark*. p. 156-167, 2013. (peer reviewed)

JÜRGENSEN, MARTIN WANGSGAARD; Haslund, Ida Ørum, Susanne: Blodvidnerne i Skibinge – nyfundne kalkmalerier fra 1575. In: *Nationalmuseets Arbejdsmark*. p. 180-193, 2013. (peer reviewed)

MANNERING, ULLA; Skals, Irene: Stenaldertekstilerne i Nationalmuseets Komparative Samling. In: *Nationalmuseets Arbejdsmark*. p. 80-95, 2013. (peer reviewed)

MORTENSEN, MARTIN. N.; Matthiesen, Henning: Oxygen consumption by conserved archaeological wood. *Analytical and Bioanalytical Chemistry* 405:6373-6377, 2013. (peer reviewed)

PASTORELLI, GIANLUCA; Shashoua, Yvonne; Richter, Jane: Hydrolysis of Baltic amber during thermal ageing-an infrared spectroscopic approach. *Spectrochimica Acta Part A: Molecular and Biomolecular Spectroscopy* 106, p. 124-128, 2013. (peer reviewed)

PASTORELLI, GIANLUCA; Shashoua, Yvonne; Richter, Jane: Surface yellowing and fragmentation as warning signs of depolymerisation in Baltic amber. *Polymer Degradation and Stability* 98, p. 2317-2322, 2013. (peer reviewed)

PLATHE, SISSEL F.; Jensen, Klaus Støttrup; Trampedach, Kirsten; Ørum, Susanne: Kalkmalerierne i de danske kirker – digitalisering, formidling og bevaring. In: *Nationalmuseets Arbejdsmark*. p. 168-179, 2013. (peer reviewed)

PROSEK, TOMAS; Kouril, Milan; Dubus, Michel; Taube, Michelle; Hubert, Vera; Scheffel, Bert; Degres, Yves; Jouannic, Michel; Thierry, Dominique: Real-time monitoring of indoor air corrosivity in cultural heritage institutions with metallic electrical resistance sensors. *Studies in Conservation* 58(2), p. 117-128, 2013. (peer reviewed)

RISCHEL, ANNA-GRETHER; Paper, watermarks, signatures, printing – and how to avoid forgeries, In *IPH Congress Book 2012, Volume 19*, p. 85-95, 2013.

SCHMIDT, ANNE LISBETH; Gottlieb, Birthe; Gulløv, Hans Christian; Jensen, Karsten; Petersen, Anette Hjelm: Pelse fra Nord. In *Nationalmuseets Arbejdsmark* p. 64-79, 2013. (peer reviewed)

STRÆTKVERN, KRISTIANE; Gøthche, Morten; Pentz, Peter; Petersen, Anette Hjelm; Solow, Maruiska; Sørensen, John Nørlem: Undervejs med verdens længste vikingskib. In: *Nationalmuseets Arbejdsmark*. p.24-37, 2013. (peer reviewed)

Forskningsformidling

SCHMIDT, ANNE LISBETH; Konservative gamle skind, *Dragtjournalen*, Årgang 7, nr. 10, p. 4-12, 2013. Trudsø, Susanne: Sorgen og Havfruen, *Skalk Nyt om gammelt*, Nr. 4, p.18-24, 2013

SETHIA, NYNNE RAUNSGAARD; Shashoua, Yvonne: Plast på Museum. *Danske Museer* 26 www.danskemuseer.com, p. 26-28, 2013.

Bog/antologi/afhandling/rapport

MATTHIESEN, HENNING; Gregory David: Independent opinion on the results of a hydrological and geochemical monitoring programme for the timber platform site, Must Farm Quarry, Whittlesey, National Museum of Denmark, Department of Conservation, Copenhagen, Report no 11031631. 2013.

MATTHIESEN, HENNING; Hollesen, Jørgen: Preservation conditions in unsaturated urban deposits: Results from continuous logging of oxygen, water content and temperature at the rear of Nordre Bredsgården, Bergen in the period October 2010 to August 2013. National Museum of Denmark, Department of Conservation, Copenhagen. Report no 111031561. 2013

MATTHIESEN, HENNING; R. V. Zimsen, Rune V.; Mortensen, Martin N.: Measurement of oxygen, nitrate, sulphate and redox potential in microcosms with waterlogged organic cultural deposits. National Museum of Denmark, Department of Conservation, Copenhagen. Report no 11074722, 2013.

MORTENSEN, MARTIN N.; Zimsen, Rune V; Matthiesen, Henning: Oxygen and redox potential measurements related to decay of organic cultural deposits and infiltration of water - a laboratory study. National Museum of Denmark, Department of Conservation, Copenhagen. Report no 11031566, 2013.

Bidrag til Bog/antologi/afhandling/rapport

BRAJER, ISABELLE; Larsen, Poul Klenz: The wall paintings in Tirsted Church – a History of failed salt treatments. In: Heritage, Alison; Heritage, Adrian and Zezza, Fulvio (red). *Desalination of Historic Buildings, Stone and Wall Paintings*. ISBN: 9781904982890. London. Archetype Publications Ltd. p. 14 – 20, 2013.

BRAJER, ISABELLE; Schädler-Saub, Ursula; Ørum, Susanne: Documentation of medieval wall-paintings in Denmark and Germany in the nineteenth century and its impact on conservation and contemporaneous art. In: Brajer, I. (red.). *Conservation in the Nineteenth Century*. London, Archetype Publications, p. 129-146, 2013.

BRAJER, ISABELLE; Ørum Susanne: Med Troskab at opfriske de gamle Linier: Jakob Kornerups praktiske virke som konservator af kalkmalerier i 1800-tallets Danmark. In: Høj, M.; Andersen, M. (red.). *Jacob Kornerup – maler, arkæolog & konservator*. Roskilde Museums Forlag, p. 145-174, 2013.

BRAJER, ISABELLE: Introduction. In: Brajer, I. (red.). *Conservation in the Nineteenth Century*. London, Archetype Publications, p. vii-x, 2013.

CHRISTENSEN, MAD SCHR.: Naturvidenskabelige undersøgelser af skjoldet. In Kongens borge: Rapport over undersøgelserne under Projektet Kongens Borge 2007 – 2010. / Dobat, A.S. Jysk Arkæologisk Selskab, 2013. 298 s. (Jysk Arkæologisk Selskab. Skrifter, Vol. 76) p. 218-222, 2013.

GREGORY, DAVID JOHN: Afrapportering af 15 forskellige Deliverables og Milestones i forbindelse med SASMAP projektet

MATTHIESEN, HENNING. Oxygen monitoring in the corrosion and preservation of metallic heritage artefacts. p. 368-391. In P. Dillmann, A. Adrians, E. Angelini, and D. Watkinson (eds.) *Corrosion and conservation of cultural heritage artefacts*. Woodhead Publishing Limited, 2013.

SAHEB, MANDANA., Neff, Delphine; Dillmann, Philippe; Descostes, Michael; Matthiesen, Henning: Long-term anoxic corrosion of iron. p. 260-284. In P. Dillmann, A. Adrians, E. Angelini, and D. Watkinson (eds.) *Corrosion and conservation of cultural heritage artefacts*. Woodhead Publishing Limited, 2013.

SHASHOUA, YVONNE: Making and breaking plastics. In Lundbye, L (red.). *Plastics Research and Innovation for Museums and Industry -Extreme User Innovation*. ISBN:978-87-92023. Statens Museum for Kunst, Copenhagen. p. 34-39, 2013.

ØRUM, SUSANNE; Brajer, Isabelle: Mærkelige billeder (ikke uden en vis elegance): om Jakob Kornerups vurdering af middelalderens kalkmalerier. In: Høj, M.; Andersen, M. (red.). *Jacob Kornerup – maler, arkæolog & konservator*. Roskilde Museums Forlag, p. 177-202, 2013.

ØRUM, SUSANNE; Brajer, Isabelle: Jacob Kornerup and the conservation of wall-paintings in nineteenth century Denmark. In: Brajer, I. (red.). *Conservation in the Nineteenth Century*. London, Archetype Publications, p. 116-128, 2013.

Workingpaper/arbejdsrapport/preprint

ERIKSEN, ANNE MARIE; Gregory, David John; Botfeldt, Knud B.: Pæleorm, *Teredo navalis* L's nedbrydning af submarint arkæologisk organisk materiale, 17. Danske havforsker møde, Roskilde, Denmark, 2013.

ERIKSEN, ANNE MARIE; Gregory, David John; Botfeldt, Knud B.: The survival of *Teredo navalis* L. in timber wrapped in TERRAM4000 and a plastic membrane wrap. Biodeterioration of Wood and Wood Products, Tartu, Estonia, 2013.

SCHMIDT, ANNE LISBETH: Skin Clothing from the North: Research, Documentation and Preventive Conservation, in *POSTPRINTS of the 10th Interim Meeting of the ICOM-CC Leather and Related Materials Working Group in Offenbach, Germany, 29-30 August 2012*, p. 107-114, 2013.

Konferencebidrag

BRAJER, ISABELLE: Foreword. In: Brajer, I. (red.). *Conservation: Cultures and Connections. CeROArt*, <http://ceroart.revues.org/3523> Postprints of the interim meeting for the ICOM-CC working group Theory and History of Conservation, Copenhagen 16-17 May 2013. 2013. (peer reviewed)

BRAJER, ISABELLE; Larsen, Poul Klens: The wall paintings in Tirsted Church – a history of failed salt treatments. In: Heritage A.; Zezza, F. (red.). *Desalination of Historic Buildings, Stone and Wall Paintings*. London, Archetype Publications, p. 14-20, 2013. (peer reviewed)

BOJESEN-KOFOED, INGER; Pokupcic, Natasha; Mortensen, Martin Nordvig: The effects of using packing materials during freeze-drying at atmospheric pressure, The 12th ICOM-CC WOAM (Wet Organic Archaeological Materials) Conference in Istanbul, Turkey May 13-17, 2013.

GREGORY, DAVID JOHN: Foredrag til European Research Council møde om Wood degradation in the marine environment, 2013.

CHRISTENSEN, JANNIE MARIE; Ryhl-Svendsen, Morten: Living conditions and indoor air quality in a reconstructed Viking house. *Experimental Archaeology Conference No. 7*, Conference: Cardiff, 11-12 January 2013, (poster).

KUTZKE, HARTMUT; Łucejko, Jeannette Jacqueline; Modugno, Franchesca; Mortensen, Martin; Chaumat, Gilles; Gambineri, Franchesca: The ArCo Project: Ageing Study of Treated Composite Archaeological Waterlogged Artefacts. ICOM-CC, HERITAGE WOOD: RESEARCH & CONSERVATION IN THE 21ST CENTURY, National Museum in Warsaw, Poland, 28 –30 October, 2013.

LARSEN, POUL KLENZ; Wessberg, Magnus; Broström, Tor: Adaptive ventilation for occasionally used churches. In: Troi, Alenxandra; Lucchi, Elena (red): *Proceedings of the 3rd European Workshop on Cultural Heritage Preservation*, Bozen/Bolzano, Italy, 14th – 16th September 2013. Milano, Felix Verlag. p 55 – 63, 2013. (peer reviewed)

MATTHIESEN, HENNING; Stemann-Petersen, Karen: A fast and non-destructive method to document and quantify the efficiency of metals conservation. p. 179-184. Proceedings from the ICOM-CC Metal conference, Edinburgh 16th-20th September, 2013. (peer reviewed)

MORTENSEN, MARTIN NORDVIG; Matthiesen, Henning: Oxidative Degradation Rate of Conserved Archaeological Wood under Display Conditions. The 12th ICOM-CC WOAM (Wet Organic Archaeological Materials) Conference in Istanbul, Turkey May 13-17, 2013.

RINGGAARD, MAJ; Migration von Farben bei archäologischen Textilien aus Feuchtboden-Fundstellen 1+2 . In J. Banck-Burgess & C. Nübold (eds.) NESAT XI The North European Symposium for Archaeological Textiles XI 10-13 May 2011 in Esslingen am Neckar. Rahden/Westf. Leiden, 2013 (poster).

RYHL-SVENDSEN, MORTEN; Jensen, Lars Aasbjerg; Klens Larsen, Poul; Bøhm, Benny; Padfield, Tim: A museum building controlled by solar energy. In: Jonathan Ashley-Smith; Andreas Burmeister & Melanie Eibl (eds.): *Climate for Collections: Standards and Uncertainties*. Conference: Munich, 7-9 November 2012, London: Archetype, p. 141-149, 2013. (peer reviewed)

STRAND, JAKOB; Lassen, Pia; Shashoua, Yvonne; Andersen, Jesper: Microplastic particles in sediments from Danish waters. International Council for the Exploration of the Sea (ICES) Annual Science conference, Reykjavik, Iceland, September 2013.

Musikmuseet

Musikmuseet - tidligere Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling - er grundlagt i 1898 som Musikhistorisk Museum. I 1977 fik museet fra staten tilført en stor privatsamling af musikinstrumenter og musikaler efter konsul og fabrikant Carl Claudius (død 1931). I 2006 blev Musikmuseet en del af Nationalmuseet.

Musikmuseet indsamler, bevarer og udforsker musikinstrumenter og andet dokumentarisk materiale til belysning af musikken og dens udtryksformer i kulturhistorisk sammenhæng. Der påhviler Musikmuseet et særligt ansvar med henblik på sikring af musikinstrumenter og dokumentarisk materiale til belysning af danske musikforhold.

Musikmuseet fremmer og bidrager til national og international forskning i museets samlinger samt formidler disse og forskningen heraf til offentligheden.

Museet har omfattende samlinger af musikinstrumenter fra 1500-tallet til i dag - fra såvel europæiske som ikke-europæiske musikkulturer. Museets bibliotek og arkiv, som er en integreret del af samlingerne, rummer bl.a. liturgiske håndskrifter fra 1000-tallet og frem, musikteoretiske værker fra 1600-tallet, speciallitteratur, nodemanuskripter og betydelige privatarkiver.

Med udgangspunkt i Musikmuseets egne genstande forsker museets videnskabelige medarbejdere bl.a. i spændingsfeltet: musiker - instrument - bygger - musikalsk udtryk. Hertil kommer forskning i den organologiske udvikling inden for det 20.-21. århundredes instrumentarium med særlig vægt på de elektrisk forstærkede og elektroniske keyboard-instrumenter. Musikmuseet har desuden indgået et forskningssamarbejde med Rosenborg vedrørende udforskning af de musikhistoriske og organologiske aspekter af et barokskab med selvspillende fløjte-, trompet- og cembaloværk.

Musikmuseet har været lukket i hele 2013 på grund af flytning til Rosenørns Allé 22, Frederiksberg. I flytteperioden har forskningen ikke været prioriteret.

Medarbejdere inden for forskningsområdet i 2013

Uden for den videnskabeligestillingsstruktur

Lisbeth Torp, enhedsleder

Ture Bergstrøm, museumsinspektør

Center for Formidling

Center for Formidling er et tværgående center i Forsknings- og Formidlingsafdelingen. Centeret varetager koordineringen af en lang række formidlingsopgaver på tværs af museets organisationsstruktur med henblik på at sikre hensigtsmæssige planlægningsprocedurer, effektiv vidensopsamling, optimal ressourceudnyttelse og sammenhæng i museets visuelle fremtoning.

I 2013 er der i Center for Formidling ingen forskningsprojekter eller publikationer registreret.